

planinski vestnik 3 ¹⁹⁷⁰

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXX

PLANINSKI VESTNIK, GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

Barbka		
Lipovšček-Ščetinin	Ob dvajsetletnici Akademskega PD	97
Aleš Kunaver	V Hindukuš	100
Stane Belak	Vrh brez imena (5902 m)	103
Igor Longyka	Smuk pod Triglavom	106
Tone Strojín	V jeseni po italijanskih Dolomitih	110
Janez Strehovec	Noči pričakovanja	113
Vilko Mazi	To pa ni kar si bodi...	115
Janez Brojan	Jubilejna naveza v smeri Prusik-Szalay	120
Ing. Wojciech Biedrzycki	Gorska reševalna služba na Poljskem	122
Metka Rotovnik	Prvi izlet	126
Ludvik Zorzut	Zgodovinska Kugyjeva pelerina	126
Darina Konc	Irenca na Storžiču	127
	Društvene novice	129
	Alpinistične novice	133
	Varstvo narave	139
	Iz planinske literature	141
	Razgled po svetu	143
	Naslovna stran: Rateška Ponca	
	Foto J. Korenčan	

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. – Glavni urednik: Prof. Tine Orel, odgovorni urednik: Stanko Hribar. – Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, Fedor Košir, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojín, Tone Wraber. – Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. – Tek. račun pri NB 501-8-5/1, tel. 312-553. – Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 30 din, plačljiva tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 43 din (3,5 US \$). – Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembo naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. – Rokopisov ne vračamo. – Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

OB DVAJSETLETNICI AKADEMSKEGA PD

(V Tamarju, 20. dec. 1969)

BARBKA LIPOVŠEK-ŠČETININ

Dvajset let je minilo 18. nov. 1969, odkar se je zbrala na slovenski univerzi skupina študentov planincev in ustanovila samostojno planinsko društvo »Univerza«. S tem se je znova okrepilo delovanje akademikov v slovenskem planinstvu in alpinizmu, ki se je začelo pravzaprav že v predvojni akademski sekciji, ustanovljeni l. 1937 v okviru takratnega SPD, pa je bilo prekinjeno zaradi vojne vihre.

Čeprav se je planinsko društvo na univerzi ustanovilo čisto na novo, iz vrst samih mladih ljudi, je doživelo velik razmah takoj v prvem letu svojega obstoja. K temu sta pripomogla močan razvoj planinstva po končani vojni in pa težnja študentov, da se nadaljujejo nekdanje tradicije planinstva in alpinizma na univerzi. Ob prvi obletnici je društvo štelu skoraj 2700 članov, večinoma iz vrst študentov, kar je predstavljalo pribl. 50 % vseh takratnih študentov na ljubljanski univerzi. Program društva je bil v bistvu enak programu nekdanje akademske sekcije: Razvoj alpinizma in planinstva in vzgoja novih kadrov, predvsem iz vrst študentov, toda ne le v športno planinskem, temveč tudi v kulturno znanstvenem duhu. V okviru društva so se ustanovile planinske sekcije na 10 fakultetah, ki so pridobivale nove člane. Na društvu pa so začeli delovati:

- gospodarski odsek, ki je skrbel za opremo članov, pozneje za planinski dom v Tamarju, dokler je ta bil v naših rokah;
- propagandni odsek, ki je skrbel za propagando društva s številnimi izleti, raznimi, predvsem smučarskimi tečaji, predavanji in z objavljanjem planinskih člankov v časopisju;
- markacijski odsek, ki je najprej skrbel za pota v okolici Ljubljane, pozneje pa v Tamarju;
- mladinski odsek, ki je pridobival člane med pionirji in dijaki na ljubljanskih šolah;
- in končno alpinistični odsek, ki je predstavljal od vsega začetka jedro društva in njegovo osnovno gibalno.

Kmalu pa je bilo društvo postavljeno pred hude preizkušnje. Konec maja l. 1950 je težka nesreča v Jalovcu vzela tri njegove najaktivnejše člane (Vavpotič, Tominc, Kovačič). S tem je bilo društvo moralno težko prizadeto. Pojavile so se tudi težave finančnega značaja, ker društvo ni imelo prave materialne podlage. Zaradi teh in še mnogih drugih težav so prestopili številni aktivni člani v druga društva, delovanje vseh odsekov je zastalo, upadlo je članstvo na dvajsetino. Pojavil se je celo dvom o upravičenosti obstoja Planinskega društva Univerza.

Kljub vsemu pa je društvo prebolelo krizo in si znova opomoglo. Vodstvo so prevzeli novi ljudje, ki so s požrtvovalnim delom društvo organizacijsko utrdili in pripomogli k ponovnemu dvigu in uspehom. L. 1954 se je znova okrepilo delo v vseh odsekih, predvsem v alpinističnem in mladinskem, iz vrst največjih ljubiteljev fotografije pa se je l. 1955 v društvu organizirala nova sekcija, fotoodsek. Člani vseh odsekov so se lotili dela z novim elanom in organizirali poleg starih še celo vrsto novih akcij:

pohode po slovenski transverzali, orientacijska planinska tekmovanja in številne alpinistične odprave – najprej v različna pogorja v Jugoslaviji, pozneje pa tudi v inozemstvu. Med najpomembnejše akcije pa štejemo VTK memorial, komemoracijo za padlimi tovariši, ki se je prvič izvedla l. 1952, od l. 1955 naprej pa se organizirala kot meddruštveno smučarsko tekmovanje. Danes je najpomembnejše smučarsko tekmovanje alpinistov pri nas in obenem njih državno prvenstvo. Društvo je tudi navezalo stike z drugimi univerzami v Jugoslaviji in v inozemstvu. Najtesnejši so bili stiki s študenti alpinisti iz Prage, s katerimi se je izvršila zamenjava v letih 1957 in 1958. To so bili prvi tesnejši povojni stiki slovenske planinske organizacije s češkimi in slovaškimi alpinisti. L. 1956 se je ustanovila v PDU (Planinsko društvo Univerza) posebna sekcija za znanstveno raziskovanje Alp. Bila je prva sekcija te vrste sploh v okviru PZS. Sodelovala je z raznimi inštituti in vodila tudi samostojna raziskovanja. V povezavi z Zavodom za spomeniško varstvo je dala mnogo pobud za zaščito narave. Žal je ta sekcija delovala samo dve leti.

Ob krepitvi vloge PDU v planinski organizaciji pa je rastla tudi želja po lastni planinski postojanki, ki naj bi postala organizacijsko središče. L. 1957 je skupščina PZS tej želji ugodila in nam dala v upravljanje planinski dom v Tamarju. Takoj pa so se začele velike težave. Postojanka je bila zanemarjena, brez redne oskrbe in s stalnim deficitom. Člani društva so se z vso vnemo vrgli na delo, da bi vsaj za silo uredili kočo in pridobili obiskovalce, ki jih zaradi slabe oskrbe v domu skoraj ni bilo več. V nekaj letih prostovoljnega dela študentov in s pomočjo posojila PZS so se pokazali vidni rezultati. Koča je dobila vodovod, novo plinsko razsvetljavo in novo streho, s preureditvijo prostorov pa se je povečala kapaciteta ležišč. Društvo si je tudi prizadevalo v povezavi z Zavodom za spomeniško varstvo vsaj delno zaščititi dolino Tamarja pred novimi gradnjami. Zato se je ves čas borilo proti zgraditvi ceste do planinskega doma. Koča v Tamarju pa je po zaslugi vztrajnega dela članov društva zopet postala priljubljen izletniški cilj oz. turno izhodišče.

V desetih letih svojega delovanja je PDU postalo eno izmed najaktivnejših društev v Sloveniji, pa tudi ena izmed najuspešnejših kulturno športnih organizacij in je kot taka prejela v letih 1956 in 1959 prehodni pokal Tribune kot najboljšo študentsko društvo. S svojim delom, uspehi in cilji je naše društvo potrdilo svoj akademski značaj in se je zato na 10. občnem zboru preimenovalo v Akademsko planinsko društvo Ljubljana.

Tudi v drugem desetletju svojega obstoja je društvo doseglo pomembne uspehe. Najbolj se je v tem času razvil alpinistični odsek, ki je po številu in kvaliteti gotovo med prvimi v Jugoslaviji. Njegovo delovanje je tako obširno in pomembno, da ga posebej obravnava drugo poročilo. Vendar naj na tem mestu vsaj v glavnem orišem njegov pomen. AAO je vedno tvoril jedro društva in ga vodil v organizacijskem in idejnem pogledu. Kot eden najmočnejših alpinističnih odsekov v naši planinski organizaciji pa je s svojimi številnimi uspešnimi akcijami veliko pripomogel k razvoju slovenskega in jugoslovanskega alpinizma. Njegovi člani so v 20 letih izvršili preko 5000 vzponov v domačih in tujih gorah, se udeležili skoraj vseh alpinističnih odprav PZS in l. 1964 organizirali odpravo v Ande. S svojimi izkušnjami so člani AAO veliko pripomogli k vzgoji novih alpinistov ne le v lastnem društvu, temveč tudi v drugih društvih, kjer so pomagali ustanoviti alpinistične odseke.

V okviru alpinističnega odseka se je ustanovil ekspedicijski komite, ki je organiziral »odpravo v Cordillere Real 1964«, za njo pa pripravljajl novo, v Pakistan. Zaradi organizacijskih težav v društvu in zaradi pomanjkanja finančnih sredstev pa je načrt za to propadel, z njo vred pa je usahnilo tudi delovanje tega komiteja.

Iz vrst alpinistov APD se je organizirala tudi tehnična komisija, ki deluje v našem društvu od l. 1963. Njena naloga: pripravljati in vršiti predavanja iz vseh strokovnih in idejnih vprašanj, važnih za planinca in alpinista, zbirati gradivo za vodiče in priročnike, skrbeti za preizkušanje in izpopolnjevanje gorske opreme ter v okviru možnosti usmerjati izdelavo. Do sedaj je uspela izdelati predvsem prototipe za nekatere vrste gorske opreme: specialne kline, nahrbtnik, žimár (jumar). Uveljavil se je predvsem nahrbtnik model »Jalovec«, ki ga še danes izdelujejo za alpiniste, in komplet

prve pomoči, ki je postal obvezni del opreme vseh gorskih reševalcev, PZS pa ga je priporočila tudi ostalim alpinistom.

Mladinski odsek je v svojem delovanju doživel največja nihanja. Okoli l. 1960 je bil med najmočnejšimi mladinskimi odseki v Sloveniji, nato pa je skoraj popolnoma prenehal delovati. V zadnjih letih si je znova opomogel in danes združuje pionirje in dijake petih ljubljanskih šol, organizira številne izlete in predavanja in ima tudi svojo samostojno skupino Gorske straže.

Posebej moramo poudariti tudi pomen fotoodseka. Od vsega začetka je bil ta odsek zelo aktiven in je z objavljanjem svojih fotografij veliko prispeval k propagandi društva in planinstva sploh. Od l. 1958 dalje so se njegovi člani udeležili skoraj vseh razstav planinske fotografije v Jugoslaviji in številnih v inozemstvu in pri tem marsikdaj prejeli diplome in nagrade in dosegli celo prva mesta. Od l. 1966 dalje prireja naš fotoodsek vsako leto tudi lastno razstavo planinske fotografije. Od teh je bila najuspešnejša zadnja razstava (1969), ki je dokazala, da je fotoodsek APD s svojim delom veliko prispeval h kvaliteti slovenske planinske fotografije. Z njo je APD dostojno praznovalo svoj jubilej, obenem pa, kot študentsko društvo, tudi 50-letnico slovenske univerze. Zadnji dve leti naš fotoodsek ne dela več samostojno, ker zaradi preselitve v nove prostore nima več temnice, temveč se je priključil fotokino klubu pri PZS, ki deluje pod vodstvom tov. Vlastje Simončiča. Skoraj vsi člani tega fotokino kluba so obenem člani našega društva.

Kljub velikim uspehom pa društvo v zadnjih letih doživlja ponovno krizo. To krizo je na zunaj težko opaziti, kajti po vseh odsekih se delo nadaljuje, marsikdaj celo zelo uspešno. Vendar je to le zasluga dolgoletne tradicije. Rezultati zadnjih let pa kažejo, da veliko akcij, ki so bile v načrtu, sploh ni bilo izvedenih ali pa tako slabo, da niso rodile takih sadov, kot smo pričakovali. Najbolj pa se zastoj društva kaže v ponovnem upadanju članstva. Od l. 1959, ko je imelo društvo še čez 1000 članov, se je članstvo zmanjšalo na 402 člana v l. 1969. Pri tem pa je odstotek študentov v primerjavi z odstotkom starejših članov veliko manjši kot v prejšnjih letih. To kaže, da je vedno več starejših članov, nekdanjih študentov, ki so ostali včlanjeni v društvo, priliv nove študentske mladine pa je zelo majhen. Kje so vzroki za tako stanje?

Finančni problemi, ki so dolgo časa težili društvo in včasih ogrožali celo njegov obstoj (l. 1962) ali ohromili celo centralne akcije, so danes v glavnem rešeni. Društvo dobiva stalno, čeprav ne zadosti visoko podporo od pristojnih organov. Tudi upravljanje planinskega doma v Tamarju je dolgo časa povzročalo stisko v društvu, ker je društvo finančno obremenjevalo in zahtevalo preveč sil, potrebnih drugod. Zato je APD vrnilo to planinsko postojanko l. 1965 PZS. Najtežji problem pa je fluktuacija članstva, ki je povezana s svojstvenim sestavom društva. Večino članov tvori študentska in srednješolska mladina, ki se ob koncu šolanja dostikrat zaposli zunaj Ljubljane. Vsakih pet do šest let se zato sestav članov skoraj v celoti spremeni in takrat močno upade tudi aktivnost društva, dokler se članstvo zopet ne ustali. Žal tudi tisti, ki še nadalje ostanejo v društvu, zaradi zahtevnega službenega mesta navadno ne morejo aktivno sodelovati pri organizaciji in posredovati svojih izkušenj.

Vsi ti problemi se zadnje čase najbolj odražajo v alpinističnem odseku, ki poleg tega več let nazaj ni imel močnega in sposobnega načelnika, ki bi ga pravilno vodil in usmerjal. Odsek zato vedno bolj slabi. Ker je od nekdanj predstavljal osnovno gibalno APD, se njegova slabost kaže v zmanjšani aktivnosti društva. Upajmo, da je to le trenutna stiska kot veliko drugih, ki jih je moralo društvo premagovati na poti skozi 20 let svojega obstoja, pa je kljub temu dosegalo velike uspehe.

Prizadevati si moramo, da rezultate 20-letnega dela ohranimo in jih še povečamo. Ponovno moramo utrditi alpinistični odsek in povečati število članstva, saj smo se prepričali, da je društvo, če je močno, sposobno vključiti v svoje vrste tudi preko 2000 članov. Pri tem pa je treba pridobiti čim več študentske mladine in tako bolj poudariti študentski značaj društva. Naša največja naloga pa je uresničenje širokega programa, ki smo ga prevzeli kot akademski planinci in alpinisti. Naše društvo moramo vzdigniti na raven inozemskih akademskih društev, ki v alpinistični, v kulturno znanstveni in idejni smeri vodijo planinske organizacije svojih držav.

V HINDUKUŠ

(Nadaljevanje)

ALEŠ KUNAVER

2. V VAKHAN IN NJEGOVE GORE

Se isti večer smo odpeljali po borovem drevoredu in že po 20 km na kamenitih puščavskih tleh postavili šotor. Zjutraj nas zbude klici pastirjev, ki v puščavi zganjajo razkropljene ovce. Puščavska dirka gre na jug. Pa je v puščavi tudi reka in v topli žlabudri se namočimo do naslednje etape, do Kandaharja. Noč je in nad speče mesto je legel opojni pokrov vzhodnjaških vonjav. Pred ilovnatimi hišami stoje postelje, ob njih petrolejke. Počasi vozimo skozi mesto, potem pa spet v dir naprej. Jutro nas najde speče za volani na nizkem prelazu pred vrati Kabula.

V mestni vrvež smo se pognali 11. julija in mu ušli teden dni kasneje. Vmes pa dirka po uradih, s prijazno asistenco naših diplomatov, gostoljubnih kot še nikoli doslej. Vakhan, kamor smo bili namenjeni, je nekakšno črevo, vrinjeno med Pakistan in Sovjetsko zvezo, s koncem, ki meji na Kitajsko. V ta delikatni teren je bilo namenjenih še več ekspedicij, in ves teden je bil potreben, da so dokončno izdali vstopna dovoljenja, saj razen nas nobena ni imela vnaprejšnjega privoljenja za vzpone v Vakhanu. V Kabulu smo opazili, da so si naši diplomati ustvarili precej izjemen položaj. Tako prijaznih sprejemov v uradih še nismo nikjer doživeli.

Končno je le napočila tista četrta ura zjutraj, ko smo zavili iz kabulske kotline pod Salang-pas, predrli Hindukuš skozi predor, visok 3363 m, in krmežljavi zajtrkovali ob razpenjeni gorski reki pod krošnjami velikih murv. Za mnoge prebivalce Hindukuša so menda suhe murve v zimskih mesecih edina hrana. Opoldne je asfalta konec. V Kunduzu, sredi zelene ravnine, žitnice Afganistana, kamor so v zgodovini rinili vsi osvajalci, se počasi privajamo na dejstvo, da prave ceste od tu naprej ni, je le od kamionov razvožena karavanska pot v notranjost pokrajine Badahšan do glavne vasi Fajzabad in še naprej do Vakhana, vsega 500 km. Za slovo od civilizacije se utaborimo v prvem nadstropju restavracije v Kunduzu na razmajanih klopeh pod dolgo vrsto predvojnih orientalskih lepotic, v offsetnem tisku nalepljenih na glinaste stene. Moji prestradanci zahtevajo dvojni kebab, dvojni čaj in sploh vse dvojno. Natakarski glasovi naraščajo skozi luknjo v stropu in potem prinaša še in še, kupe ražnjev z vrstami ovčjih ražnjičev pa mlince pa začimbe in čaja. In končni račun za vse, kar je pet prestradanih korenjakov uspelo spraviti vase, je 9 N din. Zgledujte se, gostinci! Bridke šoferske izkušnje so nas zadele kot strele z jasnega, 5 do 10 km na uro, to je hitrost, s katero lezemo iz luknje v luknjo in malo za zadnjimi hišami Kunduza že stojimo in se gledamo kot mokri kužki. Takle grenak grizljaj se ne prebavi kar tako. Pa je le šlo. Zbrali smo korajžo in na tej čudni vožnji dosegli nekje celo rekordno hitrost, 55 km na uro na razdalji 100 m. Poldrug dan vožnje za 250 km poti, dokler se nismo iz noči svetile lučke Fajzabada. Zgodaj zjutraj smo vaška atrakcija. Fajzabad, sedež guvernerja goratega Badahšana, je verna slika revne pokrajine, ki ga obdaja. Stisnjen med strme bregove je edini večji kraj v pokrajini. Na policijskem poveljstvu dam v ogled naš »permit«. Popoldne se odgugljemo po vegasti poti po Kokči navzgor. Kmalu pot ne prenese nobene kritike več in na 20. kilometru imamo bojni posvet. Avtomobile rabimo še za pot domov, tu pa je pot primerna komaj za kamione. Pod veliko skalo zložimo tovor iz avtomobilov in s Cickom ju peljeva nazaj v Fajzabad. Drugo jutro da prideva s kamionom, sva obljubila.

Kombije parkirava pri glinastem seraju in odideva na lov za kamionom, najprej na policijsko postajo. Uradnik, ko mu vse dopovem, plane pokonci in me s prijaznim obrazom pelje na drugi konec vasi, naravnost – h kovaču. Razočarani smo vsi trije. On, ker kovač ni tisto, kar iščeva, midva, ker kovač nima kamiona. Mož ni razumel, da rabiva jutri farda yak motar, en kamion za bista panž sanduk, 25 zabojev in

pandž man, za 5 mož do Hamdut v Vakhanu. Pa je bil policaj le sila bistre glave in je stvar končno doumel, prevzel manjše darilo in naju odpeljal na hrupno dvo-rišče, kjer je bilo kamionov in šoferjev na izbiro. Strašna razbitina, ki je pred leti pripeljala v svojih dobrih časih že češko ekspedicijo, in še nekaj manj strašnih raz-bitin, ki bi rade prepeljale našo. Policaj pojasni situacijo, šoferji in firbci vidijo, da gre zares in da bo mešetarjenje dolgotrajno, pa nastavijo astronomske cene. Midva zbijava, kot se spodobi, in izkoriščava konkurenco med šoferji in, ko obred meše-tarjenja doseže primeren nivo, zapustiva čvekače in stopiva k poševnookemu čoka-temu možakarju, ki ga imava pravzaprav že ves čas na piki. Molče, zunaj kroga, sloni ob svojem kamionu in gleda. Smehljaje prešahiramo prvotno ceno na eno tret-jino, kar je zanj še vedno lep zaslužek, in udarimo v roko. Peljal nas bo v Hamdut, dobil tretjino zaslužka in prišel čez 35 dni po nas in po ostanek denarja. Velik kamen se mi je odvalil od srca. Fajzabadski hotelčič, kamor sva šla spat, stoji na velikem skalnatem bloku nad Kokčo. Z vegaste klopce pred njim je lep pogled v vas, na petrolejke, ki se zibljejo od hiše do hiše. Taka petrolejka nam prinese večerjo z vasi in se spet odziblje v temo. Švicar, Amerikanka, njun šofer Karim iz Kabula in midva smo edini gostje.

Na nogah sva na vse zgodaj, pa le še traja dolgi dve uri, da je kamion opremljen z vsem potrebnim za pot. Iz mesta ropotamo k onim trem ob Kokči. Vkrčamo se na majavi keson, ki se nam potlej gunca pod nogami do večera, ko smo že zapustili dolino Kokče, se pricincali 3200 m visoko in se spustili na drugo stran prelaza v Vakhan. V topolovem gaju v lšmurču smo prespali v nedokončanem karavan-seraju skupaj z avstrijsko ekspedicijo, ki ima isti cilj kot mi. Vse bolj je jasno, da bo treba nekako vskladiti naše početje. Zadnje kilometre poti po Vakhanu vozimo po levem bregu doline. Reka v dnu, Amu-Darja, Oksus, Piandž, kakor že ji pravijo na raznih delih njenega dolgega toka, je meja s Sovjetsko zvezo. Snežni grebeni na južnem boku doline pa so meja s Pakistanom. Afganistan ima pravzaprav le en breg Vak-hana od reke do glavnega grebena vzhodnega Hindukuša. Na vršajih stranskih dolin so zrasle vasi povsod tam, kjer je na voljo voda za namakanje in kjer so si Vakhanci uredili svoje njivice. Taka vas je tudi Hamdut. Vzdolž vaških njivic nas v diru sprem-ljata dva brezzoba starca in zganjata na konjih vragolije, kakršnih smo vajeni iz ameriških westernov. Potem je vožnje konec in že strememo roke vaškim veljakom in policaju.

S travnika pod vasjo se je drugo jutro zvila kolona nosačev in še konj povrhu proti dolini Hamdut-Dara. Dan hoda navzdol ali dva dni vkreber, pa smo imeli na voljo le zemljevid, kjer je ta dolina z vrhovi ob njej dolga kake štiri centimetre. Visoko v bregu so se svetlikali aluminijasti zaboji na hrbtih, obstali opoldne na planini pri planšarjih in zvečer na zadnjih travah pod ledenikom. Šrauf in Tonač sta že dan pred nami odšla navzgor, na ledenik gledat za primernim prostorom za tabor. Njuni možici kažejo koloni smer po ledeniških morenah mimo zelenih jezerc, v katerih se zrcalijo naši vrhovi. Lunkho, ki smo mu prišli na obisk, je na sever strmo odrezan in ima pobočja pokrita z visečimi ledeniki. Ni nam še jasno, kje je najboljši prehod navzgor do grebena. Prva skrb je baza. Črna skriljasta peščina ob boku ledenika 4450 m visoko je primerno mesto zanj. Vsi tovari so prišli v redu, z glasnimi klici pristopajo nosači, postavljajo tovore v vrsto in prejmejo plačilo. Šrauf, Tonač in Ekram, ki je nosil še Čehom, so bili že v zatrepu ledenika. Mike jih gre iskat in znese tja še dva tovara. Tam bo tabor I, nekakšna naprej potisnjena baza. Obdržali smo pet nosačev, ki naslednji dan gredo dvakrat v tabor I. 14 tovorov smo znesli tja, postavili veliki šotor in ga opremili.

V Ljubljani sem se bal, da bodo fantje po dolgotrajni vožnji izčrpani. Pa ni bilo tako. Nihče ni mislil na kak dan počitka. V enojki smo takoj premleli možnosti za vzpone. Oba velika vrhova. Lunkho i Hava in Dosore, kot je stalo na popravljeni karti, ki so jo imeli Avstrijci, sta se nam zdela dosegljiva z grebenskega sedla. Do tam je še najbolj kazalo naravnost navzgor, ker je bilo najmanj sledi odlomov. Vsaj v spodnjem delu bi smer šla po rebru. Cicek in Mike bosta odšla tja jutri, smo skle-

nila, ju pustili v enki in sestopili v bazo. Nosači so zadnjo noč z nami. Zjutraj gredo v dolino, mi pa vsi v enko.

27. 7.: Lep sončen dan. Na poti v enko gledamo navzgor v pobočje, kjer po rezini Cicek in Mike gazita proti taborišču II. Z daljnogledom zasledujemo njuno početje. Tabor sta kmalu postavila in to na »kristijaniji«, kot smo se domenili. Nato sestopita, in zvečer smo že skupaj v enojki, v dnu ledenika. Vsi seveda dobre volje, saj je stroj užgal in že dela.

28. 7. Mik in Cicek imata dan počitka. Mik gre v bazo po drobnarije in zdravit Avstrijce. Skoraj vsi imajo resne prebavne motnje. Šrauf, Sazon in jaz gremo v II., na 5400 m, nosimo šotore, opremo in hrano. Z grebena lahko opazujemo podor seraka zahodno od nas. Oblak ledenega prahu puhne preko vsega ledenika. Zvečer zvem, da je podrlo tabor I, naša dva zaspanca pa sta spala naprej. Hodimo zelo počasi. Sazon in Šrauf spita v II. Opremila bosta ledeni skok in po možnosti postavila tabor III v območju polmeseca. Sam sestopam v I. Tam sta Mike in Cicek pospravljala. Pohvaljena!

29. 7.: Šrauf in Sazon nadelujeta skok in neseta nekaj opreme na 5700 m. Popoldne se vrneta v I., v II., prideta spat Mik in Cicek.

30. 7.: Mik in Cicek postavljata taborišče III, ca. 6 m visoko. Tonač in Šrauf počivata, sam sem v »bolniški«.

31. 7.: Dopoldne vsi skupaj v I., popoldne gresta Tonač in Šrauf v II, Cicek, Mike in jaz pa vsak po en tovor v bazo.

1. 8.: Tonač in Šrauf prišla na sedlo in postavila IV ca. 6500 m visoko. Gledata preko v Pakistan. Cicek in Mike počivata, sam nesem en tovor v II in se vrnem.

2. 8.: Vsi smo skupaj v I, zvečer gresta Cicek in Mike spat v II. Avstrijci so se tudi odločili za našo smer, po poizkusu v pobočju zapadno od nas. Prvi cilj je Dosore, 6902 m. Izbrali smo juniorje, da gredo na vrh.

3. 8.: Tonač in Šrauf počivata, jaz grem zgodaj iz I v II in od tam z Mikom in Cicom do III. Popoldne nadaljujeta na sedlo v IV. Zjutraj bosta odšla proti vrhu.

4. 8.: Mik in Cicek gresta zgodaj po grebenu proti vrhu. Za njima Avstrijci, pod vrhom se počakajo in skupaj zaključijo vzpon. Na povratku bivak. Jaz grem v sedlo, tj. na IV na opazovanje. Šrauf in Tonač prihajata navzgor. Šrauf v sedlo, Tonač ostane v II, je malo bolan in nam pride drugi dan nasproti.

5. 8.: Zjutraj se vrne naveza iz Lunkho in Dosore. S Šraufom čakava za eventualni vzpon drugi dan na Havar. Dopoldne sestopita Cic in Mik, vreme se močno slabša, zato sestopiva popoldne še midva. Tik pod sedlom srečava Tonača. Prišel nam je nasproti. Je že dober. Vsi sestopamo v I.

6., 7., 8. 8.: Vreme slabo. Čakamo.

9. 8.: Vsi skupaj gremo na Koh-i – Miani, 5760 m. Z vrha je izreden razgled na verigo Lunkho.

10. 8.: Počivamo. Slabo vreme.

11. 8. Na vrsti sta Tonač in Šrauf za Lunko i Hava. Gresta spat v II, Mik, Cic in jaz pa v bazo po hrano.

12. 8.: Tonač in Šrauf zjutraj iz II na IV v sedlo. Mik, Cic in jaz pa eno etapo za njimi.

13. 8.: Šrauf in Tonač splezata na Lunko i Hava, 6878 m. Mi gremo spat v III. Naslednji dan podiramo vse tabore po pobočju.

15. 8.: Vsi počivamo v I. Srečni, obe navezi imata po en nov, lep šesttisočak. Imamo še čas, zato gresta Šrauf in Cic v bazo, 17. 8. bosta štartala na vrh, visok 5902 m. Tonač gre v bazo, opazoval bo obe navezi. Mik in jaz greva spat v podnožje Koh-i Haved 6848 m. Zlezla bi rada nanj.

17. 8.: Šrauf in Cic bivakirata pod 5902. Mik in jaz se vzpenava v Koh i Haved ca. 5900–6000. Bivak v serakih, Tonač opazuje.

18. 8.: Dve muhi na mah. Cicek in Šrauf sta na vrhu 5902 m. Sestopata podnožje do polnoči. Lep vzpon. Midva z Mikom sva opoldne na vrhu Koh i Haved 6848 m. Sestop na bivak v podnožju. Tonač iz baze v I in nazaj.

19. 8.: Spet smo vsi skupaj. Proslava in kosilo s štirimi rihtami. Plezanja je konec. Imamo pet lepih vrhov, mnogo več, kot smo upali doma.

Preostalih pet dni začnemo z dnevom počitka, nato evakuiramo tabor I na ledeniku. Tretji dan greva z Mikom po nosače v Hamdud. Tonač, Šrauf in Cicek še fotografirajo, zbirajo kamenje in dokončno urejajo tovore za nosače.

23. 8.: Ob šestih gre kolona nosačev navzgor in drugi dan zvečer so tovari na trati v Hamdutu.

Dan kasneje priropota iz Fajzabada šofer Kalifa. To je slovo od Hindukuša. Odslej se film vrti nazaj do takrat, ko pred Ljubljano brijemo ob cesti upadla lica za snidenje s svojci in s prijatelji na zmenku pred Planinsko zvezo Slovenije.

VRH BREZ IMENA (5902 m)

STANE BELAK

o povratku iz Lunko i Hava nas je že dva dni moril dokaj šibak monsum, ki nas je pomalem zakladal zdaj s snegom pa spet z rahlim dežjem. Končno je desetdnevno turobo zamenjalo zopet čudovito vreme. Nebo je kot umito. Na velikih granitnih kladah okoli šotorov T I se suše višinski šotori, vrvi in druga gorska oprema. Pogled bi se kosal z najboljšimi primerki ciganskih taborišč.

Tri dni počitka ob drobnih taboriščnih opravkih, predvsem pa nenadno lepo vreme, je razgibalo duhove. Tembolj, ker se naš čas, namenjen plezanju po gorah, naglo izteka.

Popoldne 16. avgusta imamo daljši posvet o našem ravnanju v prihodnjih desetih dneh. Po daljšem tehtanju situacije uganemo, da si lahko utrgamo še štiri dni za gore. Končna Aleševa odločitev je taka, da bova s Cicem poizkusila preplezati 5902 m visoki vrh brez imena, ki leži v odcepu Lunkovega grebena in na zapadu omejuje dolino Khandud. Aleš in Mik pa bosta šla na Koh i Havo, 6842 m visoko goro, ki so jo leta 1965 preplezali Čehi iz sosednje doline lšmurč. Vzpon bo namenjen predvsem filmanju in fotografiji, kajti oba Lunkoja bosta ves čas vzpona kot na dlani.

17. avgusta popoldne odrineta Aleš in Mikec težko otovorjena na dolgo turo. Tudi mi trije si nadenemo težka bremena in odkolovratimo po ledeniku navzdol proti glavnemu taborišču. Čeprav je višinska razlika med prvim taboriščem in bazo komaj omembe vredna, je glavno taborišče dokaj »udobno«. Leži na idealni ravnici pod Koh i Havo. Čeprav smo na višini skoraj 4600 m, je moč najti med kamenjem grmiče nekakšne močno dišeče mete in modre zvončnice podobne našim orlicam. Celo lepe primerke jegličev odkrijemo, ki pa s svojimi nežno vijoličastimi cvetovi komaj spadata v surovo ledeniško okolje.

Poseben čas glavnega taborišča pa je tudi v tem, da vsako pogrešano stvar sorazmerno takoj hitro odkrijemo. Treba je le stopiti na večji kamen in potem iz ptičje perspektive v najkrajšem času odkriješ vse, kar potrebuješ. Zato pa je tudi pogled na tabor enak pogledu na bojno polje.

Ko zvečer odložimo težke tovore v glavnem taborišču, žare vrhovi kot bakle v večernem soncu. Obeta se nam čudovito vreme. Onstran ledenika pa naju čaka koničasti Vrh brez imena, nad katerim se prižigajo prve zvezde.

Vse dopoldne 18. avgusta šariva okoli šotorov in neznansko lagodno tehtava opremo, ki jo bova vzela s seboj. Tonač priraja na butanskem kuhalniku čarovnije s kranjskim kislim zeljem, ki nam ga celo tu v daljnem Hindukušu ne manjka. Dan je vroč in brez oblačka. Vršnja ledišča najinega vrha se blešče v soncu in vabijo. Ob treh popoldne sva nared za odhod.

Vrhu morenskega grebena še enkrat pomahamo Tonaču, ki se loteva študija fotogrametrije, za katero je po sili razmer nekako zadolžen. Glavni tok Lunkovega ledenika je dokaj širok in zlasti ob obeh bregovih močno razčlenjen. Prečkati morava prave doline z ogromnimi granitnimi kladami ter kalnimi mlakužami, v katere se sceja čez dan stopljeni sneg. Srednji tok ledenika predstavljajo več desetim metrov visoki ledeni grebeni, ki zahtevajo zamudno iskanje prehodov. Okolje je fantastično. Posebnost teh ledenikov so ledene gobe, ki jih srečujemo na vsakem koraku. Za ozadje pa služi z visečimi ledeniki ozalšano severno ostenje Lunkoja.

Do večera se nameravamo povzpeti po izredno zagruščenemu ledeniku, ki ga napaja ledovje z neimenovanega vrha. V krnici pod njegovo severno steno bova postavila bivak – mali francoski šotorček Janu, ki se je odlično obnesel že na Lunkojih. Ker imava časa dovolj, vneto fotografirava in skušava nadomestiti, kar sva izgubila zaradi slabega vremena.

Prehod iz glavnega toka ledenika na stransko grobljo je dokaj zamuden in težaven. Ledenik izpod neimenovanega vrha je tako zagruščen, da led pod nekaj metrov

debelo plastjo skalovja komaj slutiva. Odkrijeva nekakšno rebro, ki naju brez težav pripelje na vrh morenskih nasutin, prav v krnico pod severno steno.

Ledenik, po katerem nameravava prodreti na vrh, pada v skokih in strmih lediščih v krnico. Kljub temu daje zasnovana snovna pot upanje v uspeh.

S pomočjo kamenitih plošč zgradiva teraso, na katero s smučarskimi palicami pritrdiva šotorček. Tu pod nebotičnimi granitnimi skladi in ledom je dokaj hladneje, kajti sonce že zgodaj zaide za grebeni. Ko kuhava večerjo na butanskem kuhalniku, prisluškujeva žuborenju potočkov, ki jih je iz ledenikov oželo vroče popoldansko sonce. Vrh desno od neimenovanega pošilja salve kamenja in ledenik pod njim je črn od okruškov. Kamenina je tu podobna premogu in neskončne množine skal po ledeniku navzdol so videti kot dnevni kop kakega premogovnika.

Sence se naglo daljšajo in lezejo preko ledenika proti glavnemu taborišču. Onstran doline se belijo snegovi Koh i Have in Koh i Mene, ki ju prav tedaj naskakujejo Avstrijci. Izpod velikega ledeniškega jezika, visoko v pobočju Koh i Mene, se kot bleščeče srebro izliva velik potok. Vsak dan iznova ga ustvari sonce. Pozno ponoči potem pridere voda po strugi prav go glavnega taborišča, potem ko je sonce že davno zašlo.

Šesttisočaki onstran doline prično žareti v čudno vijoličasti in oranžni barvi, ko naju mrak našene v šotor. Zjutraj bova morala vstopiti navsezgodaj, da naju ne zaloti viseči led in padajoče kamenje. Rahel veter se igra s ponjavo šotorskega platna, ko se mučiva s spancem, ki ga ni od nikoder.

V strahu, da ne bi zaspala prave ure, se zbudim že ob treh. Nebo je posuto z zvezdami in hudo je mraz. Z vremenom danes ne bo težav. Cic kot velik zaspane godrnja, ko ga skušam prebuditi. Potem se lotim kuhanja prave kave, ki nama bo pomagala k čimprejšnji budnosti. Ko je zadeva kuhana, Cica neusmiljeno zbudim.

Topla pijača oživi duha, da se prične tudi telo živahneje obračati. Končno sva okoli pete le nared. Iščeva prehode v ledenih strminah. Nebo ima barvo mrzlih zimskih juter. Ledovje si je nadelo kovinsko barvo, skalna stena pa je v jutranjem mraku črna, kot iz premoga. Sicer pa nimava kaj izbirati. Pot je le ena: Navzgor!

Cicko v modrem vestonu in beli vodniški čepici, ki jo je kupil v Chamonixu, učinkuje mrzlo v tem ledenem okolju. Sam pa sem kot po nekakšni logiki opremljen z rdečo opremo. Celo plezalno čelado zalša široka rdeča proga. Vse za fotogeničnost na barvnih filmih!

Preko ravnega dela ledenika prideva, kot bi trenil. Pobočje se komaj opazno upre. Komaj se zaveva, sva že sredi dokajšnje strmine. Prehodi so vse bolj redki, kajti obilne količine vode, ki se podnevi scejajo po ledu, so ustvarile prav polirano površino. V začetni zagnanosti se nisva utegnili niti navezati. Nadaljujeva po strmih žlebičih, ki jih je izdolblja voda. Strmina v takem ledu zahteva dokajšnjo pazljivost, saj ceniva ponekod naklonino do 50°.

Vse globlje pod nama ostaja zagruščeni iztek ledenega slapu. Zdrs bi naju popeljal z bliskovito naglico med skale tam spodaj. Vendar se čutiva zanesljiva in drug ob drugem naglo pridobivava višino. Tu in tam se strmina malo položi, da se potem lahko še silneje požene v nebo. Čeprav je takale »nebeška lestev« dokaj naporna, pa ima kup dobrih lastnosti. To, da nisva navezana, bistveno pripomore k naglemu napredovanju. Med napredovanjem vestno večava fotografsko bero v najbolj sitnih detajlih. Okoli devetih sva že tako visoko nad vstopom, da računava z vrhom že kar za kosilo.

Sonce, ki poševno sije na ta strma pobočja, naju ogreje tako, da plezava le v puloverjih. Strmino nad nama trgajo več metrov visoki ledeni skoki. Iz robov vise kot orgelske piščali velike ledene sveče. Sončni žarki jih spreminjajo v srebrne zavese, ki se blešče, da jemlje vid. Hvaležni motivi za fotografijo in akrobatsko spretnost. V najino veliko veselje postaja led vse boljši in se vse češče umika trdnemu srenu, po katerem grabijo dereze kot za stavo. Z vsakim višinskim metrom se širi obzorje. Niti najmanjša meglica ne moti neskončno modrega neba. Onstran doline komaj ločiva drobne točke na bleščečih pobočjih Koh i Mene. Avstrijci se bližajo vrhnjemu

grebenu. Tu nastopa razmerje med goro in človekom v vsej svoji veličini. Občutek imam, kot bi si gore nadele nekako modro tančico, skozi katero se kažejo še višje in lepše.

Toda prvotni občutek, da naglo napredujeva, zamenja drug, neprijetnejši občutek, da se vse odmika. Vedno znova se morava zavedati, da 1000 višinskih metrov ledene strmine ne preplezaš kar na mah. Poldan je, ko si oddihujeva na položnejšem delu vesine pod krajno počjo. Omejuje silno strmo pobočje, ki drži na greben. Tu je treba izbirati nadaljno pot. Odločiva se za strm raz, ki se drzno riše na modrem nebu. Že iz doline gledan se nama je zdel najelegantnejša pot proti vrhu.

Zato morava zaviti močno v levo. Na zgornjem robu skalnate stene prečiva izredno strmino v varljivem ledu. Tu mora za moralno oporo na dan vrh, in ko tudi ta ne zadošča, zleze v led tudi nekaj lednih klinov. Led, čeprav na pogled ves razjeden, je krhka zadeva, na kateri se človek nič kaj lagodno ne počuti.

Po nekaj raztežajih doseževa ozek pas skal ali boljše rečeno pokonci postavljenih skrilastih plošč. Po njih naglo splezava dva raztežaja višje in doseževa raz, ki na levi meji na severno steno.

Sedaj sva že višje od severozapadnega grebena, ki drži na vrh. Po njem bi vrh gotovo že dosegla. Toda nič ne de. Uporabila ga bova pri sestopu. Medtem ko se menjavava v vodstvu, pridno fotografirava, kot bi bila na fotografski ekskurziji. Vrha pa noče biti od nikoder. Strmina niti za hip ne popusti in raztežaj za raztežajem grizeva kolena kvišku. Meča naju bole od stalnega vzpenjanja. Cic z velikimi višinskimi naočniki je videti kot varilec v kaki železarni. Vendar bela vodniška čepica odločno oznanja, da ni tako...

Ko Cic že preroško ugotavlja, da do večera ne bova na vrhu, se pod mano nendoma strmina neha in skoro pred nosom se prikažejo Lunkova pobočja. Niti najmanjši vetrič ne moti ozračja in sneg na robu ni razmehčan. Sopeva kot dva kovaška mehova in se nacejava s snežnico. Po snežni zevi splezava nato na višjo vzpetino, od koder se nama odpre razgled, ki me osupne. Človek pač ne doživi mnogo takih dni, pa če vse življenje lazi po gorah.

Globoko pod nama se kot veletok vije mogočni Lunkov ledenik. Kot na dlani je vsa dolga pot proti obema Lunkoma. Na sever in zahod valovi neskončno morje špirov gorovja Šurave in Pamira. Proti jugu in jugozahodu plavajo kot sanjski prividi bele piramide sedemtisočakov Hindukuša. Tik pod nama proti jugovzhodu pa se pne mogočna kulisa severne stene Lunkoja z visečimi ledeniki. Dobrih 1000 metrov višji so ti vrhovi, na katerih smo stali kot prvi ljudje. Najbrž najin vrh zaradi »neznatne« višine nima niti imena! Nekaj časa sediva in samo gledava. Potem se lotiva fotografiranja. Tudi tu ne gre brez zastavic ovitih okoli ratišča cepina. V »fotografski ekstazi« prebijaeva najmanj tri ure. Priznati moram, da je levji delež mučenja, ki ga poznajo manekenki, to pot odnesel Cicko, ki mi je zvesto poziral. Zato pa je bila končna fotografska bera tega dne prav nezaslišana – 6 barvnih in 4 črnobeli filmi. Šele ko se prične dan resno nagibati k zatonu, pričneva misliti na sestop. Sence so se že močno podaljšale preko dolin, ko zapuščava najin vrh. Še vedno je brez imena. Tega bova določila v dolini.

Kratka snežna strmina, pretrgana s skalami, naju privede na greben, ki spada po težavnosti v razred normalne poti na Mojstrovko. Naglo izgubljava višino in razen nekaj strmih mest nama naglice nič ne ovira. Ob šestih zvečer sva na sedlu, kjer se morava odločiti za smer sestopa. Sam sem za krajši vzpon na bližnji vrh, s katerega bi sorazmerno enostavno sestopila do šotorja. Vendar tu prevzame pobudo Cic. Temu se ne morem upirati. Če mi je moral tri ure pozirati na vrhu, je sedaj na meni vrsta, da ukrenem nekaj za skupno stvar. In zapodiva se naravnost, od koder sva prišla. Ta del pobočja je zasnežen in tako nama gre odlično dokaj globoko v dolino. Vendar nama noč ne prizanaša in z naglico ničesar ne pridobiva. Le mogočna Koh i Hava še žari v zadnjem soncu, ko naju ustavijo ledeni odlomi in grda ledena strmina. Spet govori tehnika. Glavni akter je Cicko, ki v trdi noči prizadevno pripravlja spuste. Ko nama zmanjka zank za spust, tipava korak za korakom v temo. Nihče ne ve, koliko

naju še loči do podnožja. Po šestih raztežajih naposled začutiva, da strmina popušča. Prigoda je končana. Ura je ena zjutraj. Odkolovrativa proti šotorčku in ga komaj najdeva. Cic se jezi nad zamudo, meni pa je kar všeč. Morda je tura prav s tem pridobila na čaru. Ura je dve ponoči, ko kuham juho in mleko. 22 ur sva bila na poti. 22 ur, ki so nama jih poklonili bogovi.

Dva tedna kasneje smo se v Kabulu zedinili, da bi krstili vrh po največjem afganistanskem verskem in narodnem prazniku – Koh i Dašin.

SMUK POD TRIGLAVOM

IGOR LONGYKA

Toliko lepega sem slišal in tudi bral o spomladanskih turnih smukih v naših Julijcih, da so se mi znova in znova delale skomine po teh enkratnih doživetjih. Lani sem prvič načrte zamenjal z dejanjem. Za majske praznike sva jo z bratom mahnila na Velo polje. Toda gore so zbrani družini v prijazni koči pri Angelci odrekle gostoljubnost. Ves teden je po malem pršilo in pobiralo še tiste krpe snega, ki so ostale od močne aprilske odjuge. Večeri so nam minevali v načrtovanju tur za prihodnji dan, a vselej smo ostali doma in se tolažili s smuko po gnilcu nad Vodnikovo kočo. Pa še to le vztrajnejši, ki jim ni bilo mar sodre in dežja in ki se niso bali megle.

En sam dan je obetal lepo vreme. Ob petih zjutraj je bilo še vse, kot da bo zdaj zdaj huda ura, ob šestih pa se je Mišelj vrh zablestel v jutranjem soncu. Nismo oklevali. Ena skupina se je namenila na Kredarico in na Staničevo kočo, od tod pa v Krmo in domov. Drugi smo gazili v jutranjem sreču po Velski dolini navzgor.

Hiteli smo, da nam ne uide vreme in komaj smo se utegnili ozirati na lepoto, ki se je razgrinjala po gorah okoli. Sredi doline sva se z bratom ločila in vstopila v kuloar, ki pelje na desno pod Triglav. Namenila sva se na Morbegno, drugi pa so krenili proti Hribaricam.

Previdno sva si utirala stopinje v globoki sneg, ki ga je napihalo v kuloar in pomalem sva se bala, da naju pobere plaz. Na vrhu se je pokazal Triglav v vsem svojem veličastvu. Nočna nevihta ga je odela v sveže snežno ogrinjalo, ki se je v jutranjem soncu lesketalo kot gora kristalov. Vrh je skrivnostno zagrinjala rahla meglica. Po sveže spihanem snegu sva naglo napredovala in že dosegla višino Planje, zato sva si nataknila smuči.

Pomladni dan je vstajal in svetloba je preplavila gore počez in podolgem. Tudi kočica globoko doli se je izvila iz mraka. Pogled je segal tja do bohinjske kotline, ki jo je zastiralo megleno morje, in do južnega venca bohinjskih gora, ki so bile zavite v nevihtne oblake. Vernar, Tosc, Mišelj vrh, Hribarice in Kanjavec so tvorili enkratno panoramo. Prvikrat sem pil prelesti takšnega dne in že so bili pozabljeni pusti deževni dnevi v koči.

Prečila sva pobočje pod Triglavom in kmalu prišla na Planjo. Z očaka se je medtem spuščala meglena zavesa in komaj sva se na oni strani dobro ogledala proti Luknji in Vratom, sva se obrnila, da bi pravočasno prišla do opuščene karavle, kajti nenadoma je potegnil čez Planjo piš, ki ni obetal nič dobrega. In res: po nekaj drsalnih korakih naju je že pogoltnila megla.

Načrt, da se vzpneva do karavle, sva brž opustila, saj bi jo v tej megli le težko našla. Zato: brž navzdol do Doliča. Lahko reči: brž navzdol. Kaj pa megla in snežni metež, ki je planil z vso silo? Tudi bratu, ki ni bil zelenec v zimskih gorah, ni bilo prijetno. Še sreča, da sva si med hojo navzgor podrobno ogledovala idealno smuko, ki sva jo hotela opraviti z Morbegne na Dolič, in sva imela približno orientacijo v glavi. Toda videlo se praktično ni nič in tipaje sva se prestopala navzdol in navzgor, kakor

se je upiral in spuščal breg. Mnogo sem že slišal in bral o zgodah in nezgodah zaradi megle v gorah in zdaj je tudi naju čakala takšna preizkušnja. Čakati ni kazalo, ker je bila nevihta od trenutka do trenutka hujša in metež vse gostejši. Hrane nisva imela veliko, pa tudi opreme za bivačanje ne. Še najmanjše tveganje je bil spust, kajti niže je gotovo deževalo, v dežju pa bi se laže znašla.

Ko se danes spominjam tistih trenutkov, mi gre na smeh, a šlo je presneto za nohte – misliš, da je pred teboj kakih 50 metrov prečenja po pobočju, pa se že po petih metrih zariješ s konicami smučí v nasprotni breg. Ali teptaš navzgor in misliš, da boš na grebenu čez četrto ure, pa si že po desetih korakih na vrhu opasti!

Z brezupnim pogumom sva se spuščala v poševnih smukih po bregovih in samo čakala, kdaj nama bo zmanjkalo tal pod smučmi ali naju bo odnesel plaz. Toda začuda sva srečno bočno drsela niže in niže. Na robu velike kotanje na planoti nad Doličem se nama je na lepem odprlo. Kot bi odrezal, je bila nevihta z meglo in neznosnimi snežinkami nad nama. V rahlem metežu sva z vriski dala duška olajšanju in naglo zdrvela do roba planote. Za hip sva pogledala navzdol proti koči, potem pa zdrvela po strmih pobočjih. V Velski dolini naju je sprejel težak, moker sneg, ki je na gosto naletaval in že zdavnaj zamel smučine tistih, ki so šli zjutraj na Hribarice in še v lepem vremenu prismočali v kočo. Prav neprijeten je bil spust v premočenih vetrovkah in s težkimi smučmi po snegu, ki se je neusmiljeno udiral. Toda najhuje je bilo za nama in v koči sva se kmalu posušila.

* * *

Tak je bil moj krst v pomladnem gorskem snegu: deževen, snežen, meglen, a zaradi kratkega sončnega jutra, v katerem sem spoznal očaka Triglava v kristalni svetlobi porajajočega se dneva, vendarle čudovit. In kot sleherni, ki ga prestana nevarnost v gorah ne odvrne od njih, sem tudi sam sklenil, da pridem spet.

* * *

Letošnja pomlad je bila bolj radodarna s snegom kot lanska. Pred prvim majem je zapadlo v gorah tudi do pol metra novega in zapovrstjo so bili turni smuki prestavljeni v mesec maj.

Triglavski me je mikal bolj kot kaj drugega. Letos so ga organizirala gorenjska društva, zato v Ljubljani niso vedeli podrobnosti. Na Zvezi so mi dejali, da bo odhod v soboto, desetega, ob četrto uri iz Kovinarske kočice v Krmi. Zaradi rane ure sem jo že v petek zvečer primahal na Zasipsko planino. Bal sem se, da bom težko prespal, toda na veliko presenečenje je bila kočica takorekoč prazna. Razen nekaj vojakov je bil tu le stari Kreutzer, slikar z Javornika. Menil sem, da ob taki udeležbi smuka ne bo, toda navihani možak me je tolažil, da še pridejo. Zgodaj sem se zalezal, misleč, da velja odhod ob štirih. Toda drugo jutro so ob tej uri še vsi sladko spali. Malo kasneje pa so pod kočico prihrumeli avtomobili novih udeležencev in spanja je bilo konec.

Ob šestih smo startali proti Staničevi. Bilo nas je – šest. Kreutzer, vodja smuka z Jesenic, dva reševalca in dva Ljubljana. Kreutzer me je še vedno tolažil, »da pridejo še drugi fantje«, čeprav že manj prepričljivo.

V prekrasnem jutru smo hodili navzgor po Krmi. Na Draške vrhove je že pokukalo sonce. Skozi zaplate snega je silil na plan zeleni teloh in bukve so bile že krepko v listju. Pod vrtačo, ko smo stopili na sren, ki nas je dobro držal, smo ugledali blizu stene truplo gamsa. Eden od reševalcev je skočil bliže in se razočaran vrnil. Gams je bil – brez glave. Toplota nam je razvezala jezike in poslej smo med živahnim pogovorom lagodno nadaljevali pot proti lovski bajti.

Nenadoma mi je na hrbtu nekaj zaropotalo. Istočasno me je ta, ki je gazil za meno, opozoril, da sem nekaj izgubil. Pogledam in groza – izgubil sem čeljust na varnostnih vezih! Naglo ugotovim položaj. Med nošnjo se je razrahljala matica vijaka, ki drži čeljust. Ko je odpadla, se je snela tudi čeljust, ker je vijak ni več držal. Preiščem ves

sneg kakih dvajset metrov nazaj in najdem vijak in podložko (čeljust mi je pobral tovariš), matice pa ni nikjer. Gotovo sem jo izgubil že nekje spodaj. Oblije me obup – ali bo šel po vodi tudi ta smuk, tokrat zaradi ene same matice?

Poparjen sem odhitel za kolono, ki je medtem že prilezla do lovske bajte in se izdatno mastila z zajtrkom. Drugi so me potolažili, da bo v koči gotovo kaj uporabnega za nadomestek.

Debelo uro smo počivali in uživali čudovito jutro. Ves teden je bilo v Julijcih slabo vreme (kasneje smo zvedeli na Kredarici, da niti podnevi živo srebro ni bilo nad ničlo). Še ponoči je zapadlo dva centimetra snega. Tega je zdaj sonce že načenjalo, pod njim pa je bil trd sren, ki je odlično držal, ko smo se vzpenjali naprej na Apnenico. Zdaj nas je bilo že več kot deset. Novi smučarji so nas dohiteli med tem, ko smo počivali. Hodili smo zmerno hitro, vodil pa je najstarejši – Kreutzer, ki je bil v odlični formi. Zadnji v koloni je zatikal v sneg vsakih petdeset metrov Elanove zastavice, ki bodo služile za orientacijo na povratku.

Na Apnenici smo spotoma kramljali o triglavskih žičnicah. Jeseničani so trdili, da jih še zlepa ne bo, saj so računice za investitorja slabe vsaj za začetek. In spet smo tu: v dilemi, ali naj bo vsa ta lepota zimskega raja pod Triglavom prihranjena za redke izbranice, ki morejo in hočejo vanj, ali pa naj se ta naš zaklad odpre vsemu odlične smuke in lepote željnemu svetu?

Samota je ena od vrednot, ki jo hranijo gore za slehernega njihovega ljubitelja. Za pravega gornika triglavski svet z žičnicami ne bo več njegov. Zato ga uživimo do kraja, dokler ga ne bo preplavila tehnika.

Vsakovrstne misli so se nam pletle v glavah, ko smo se dvigali proti sedlu pod Rjavino. Sneg nas je še vedno odlično držal. Udiral se je komaj za pol čevlja; le redko se je kateremu globoko udrlo. Zdelo se je, da kolikor višje prihajamo, boljši je sneg. In čeprav se je nebo prepredlo z oblaki, je bila hoja vendarle en sam užitek. Vzpenjali smo se v soncu, ki nas je spremljalo skozi okno v oblakih vse do Staničeve kočice. Z vsakim korakom so se odpirali novi pogledi, oblaki so spreminjali podobo obzorja vsak trenutek.

Na strmi poti proti planjavi pod Ržmi smo že pogosto počivali. Poldan je bil, zdelala sta nas vročina in višina. In zakaj bi hiteli za vsako ceno in se preznojili zato, da se bomo hvalili z rekordom? Všeč mi je bilo, da se vodstvu nikamor ni mudilo. Užival sem ob zavesti, da nam je gora tokrat naklonjena. Duša je bila polna prekipevajočega navdušenja. Zadovoljen sem bil sam s seboj; bal sem se, da me bo pot hudo zdelala, saj od novega leta nisem bil nikjer v hribih, toda vse je šlo sijajno. Opoj narave mi je z ramen odvezel vso težo, čas je mineval kot blisk in sploh se nisem zavedal, da hodimo že šest ur.

Končno smo na planotici nad kočico. Ozirali smo se nazaj na naši dve sledi: na gaz in na progo zastavic v snegu. Daleč spodaj smo ugedali še eno skupino, ki je spešila navzgor. Do kočice je kratek spust, zato smo nataknili smučič in že bili spodaj. Komaj smo si dobro oddahnili, je zunaj okoli kočice nenadoma postalo vse belo. Od nekod se je vzela megla in v hipu je bila tu tudi snežna vihra. V nekaj minutah je bilo okoli kočice za ped debelo sodre!

Kakor je hitro prišla, tako nenadoma je bilo nevihte konec in spet je sijalo sonce. Ko smo se krepčali, so prispeli v kočico tisti smučarji, ki smo jih opazovali s planjave. Lepo jih je namočila sodra, kar teklo je od njih. Zdaj nas je bilo že kar okrog 20 in razporeženje v koči je bilo prav prijetno. Prišli so mladi Jeseničani, čakali smo samo še Mojstrančane, ki so se napovedali.

Popoldne sta prišla tudi Tomo in Boris in tako nas je bilo že pet Ljubljancev. Podjetni Kreutzer je skrbel za razporeženje. Sukal se je v kuhinji in okrog hiše, to in ono popravil, vmes pa stresal šale. In za spomin na ponesrečeno akcijo je narisal v spominsko knjigo letalo, s katerega mečejo na sneg pred kočico zaboje s pivom. Še danes ne vem, koliko steklenic je ostalo celih, če je sploh katera. Resnica je sicer, da smo pivo pili, samo nismo vedeli, če je bilo »leteče«.

Kreutzerja gotovo ne bom nikoli pozabil. Pa ne samo zaradi njegovih lepih podob, ki zalšajo stene Kovinarske in Staničeve kočice pa najbrž še katere. Njemu gre

namreč zasluga, da sem se sploh lahko smučal. Kajti brskal je po predalih v koči toliko časa, da je našel primerno matico za čeljusti mojih smuč. Zares sem si oddahnil, ko so bile popravljene, še mnogo bolj pa sem mu bil hvaležen pozneje, ko smo se tako sijajno prismoučali v dolino.

Po večerji je bil na vrsti posvet pred jutranjim smukom. Obetalo se je čudovito vreme, sneg je bil videti kot nalašč, toda varnostni ukrepi so vseeno na mestu. Zdaj nas je bilo že štirideset! To bo zares pravi turni smuk! Ves čas pa smo že tudi pričakovali dr. Miho Potočnika in dr. Franca Novaka, ki sta napovedala svojo udeležbo. Zvečer so zažarele gore v zarji po sončnem zahodu in zvezdno nebo je redkokje prekrivala meglica. Polni upanja za naslednji dan smo zaspali.

Vstal sem ob petih. S Tomom in Borisom smo se zgovorili: če bo le malo, gremo takoj zjutraj na Kredarico. Toda žalost, jutro je oblačno in slabo kaže. Do šestih se vreme ni izboljšalo, vendar smo se odločili in odšli na Kredarico. Hoja po snegu je bila izvrstna. Triglav se je skrival v oblake, vetra pa ni bilo nobenega. V Triglavskem domu smo obiskali meteorologa Andreja, ki je pravkar oddajal jutranje poročilo. Po vsem domu se je širil smrad po dimu iz malega motorčka, ki je dajal elektriko namesto pokvarjene vetrnice. Zato smo jo brž odkurili ven. Jezen sem bil sam nase, da sem prejšnji popoldan zamudil skupino, ki je šla sem gor s Staničeve. Pravili so, da se je razločno videla Ljubljana, tako je bilo umito ozračje po celotedskem dežju. Danes se je videlo komaj do Draških vrhov in čeznje v Radovljiško kotlino. Čemerni smo se s smučni spustili navzdol na ledenik in naprej proti Staničevi, toda vidljivost je bila zaradi oblačnosti tako slaba, da je bila smuka pravi napor. Nobenih senc, vsepovsod sama belina, ne veš, kje je luknja, kje pa hrib!

Ob sedmih smo bili v koči in tu je bilo zelo živahno. Vsi so se vestno pripravljali, čeprav vreme ni obetalo užitka. Ko smo bili že postavljeni za paradni spominski posnetek, sta do koč prismoučala doktorja Potočnik in Novak. — Preveč sva gnala sem z Vodnikove koč, da bi šla takoj z vami, je dejal Potočnik, in odšla sva na čaj. Toda korenjaka sta bila videti zelo sveža. In res, ko smo se še nekaj obirali zaradi vremena, sta bila oba že med nami, ki smo se vzpenjali na start nad koč!

Počlašeni smo bili, da je z nami na smuku tudi predsednik. In kakor da je tudi vreme čakalo na njiju. Tipaje smo zasmučali navzdol, po nekaj sto metrih pa se je nebo nenadoma odprlo, sonce je preplavilo bela pobočja in za nami se je zaprašilo, da je bilo veselje. Na Apnenicah smo se zbrali in nisem mogel do besede, tako je bilo lepo. Neverjetno, fantastično! Sneg, sonce, smuka! Vse misli so osredotočene na smuč, gre, kamor se ti zahoče, peljemo se, peljemo navzdol, kar naprej navzdol in brez konca. In v kratkih predahih se oziramo nazaj na Rži in Rjavino, koder smo stali pred nekaj minutami. V enem samem zagonu gre spet naprej mimo pastirske bajte, navzdol, samo navzdol in končno smo na Polju.

Pesmi je konec. Prekratka je bila. Deset minut za šest ur naporne hoje! Ni mi šlo v glavo. Ne, ne dam tako poceni včerašnjega vzpona. Tomo in Boris sta bila istih misli. Nahrbtnike smo pustili na Polju, pa hajd na Bohinjska vratca. Še bo veselje. Spočetka smo se zagnali, toda globoko udiranje nas je ustavilo. Sneg je bil že krepko gnil, zato smo stopali po deloma zabrisani gazi. Medtem ko so naši tovariši spodaj v Kovinarski koči že spravljali smuč na avtomobile, smo mi trije grizli kolena v zadnji strmini pod Vratci. Vroče je bilo, na sedlu pa nobenega prepaha, da bi se ohladili. Toda na vse smo pozabili ob pogledu na čudovito zeleno Krmo, ki jo je že grelo sonce. Ozirali smo se nazaj navzgor proti Rjavini in v mislih ponovno vozili preko širokih pobočij. Čudovit je triglavski turni smuk. Celih 8 kilometrov je od Staničeve do Kovinarske koč. In če je dovolj snega, si spodaj v Krmi prej kot v pol ure! Kaj kmalu smo se predramili iz prijetnega sanjarjenja. Pohiteli smo, kajti sneg je bil gnil. Smuka ni bila več prijetna, toda naglo smo bili pri nahrbtnikih, potem pa smo se zagnali čez plazove v Krmo. Pri Debeli bukvi je pod smučmi zaškrtalo skalovje. Tu je sneg že dodobra pobralo. A bili smo trmasti in iskali zadnje krpe snega. Tako smo prišli do Korit nad Kovinarsko koč. Tu pa se je začelo novo veselje: praznjenje nahrbtnikov ob hladni vodi na vročem soncu v zeleni Krmi!

V JESENI PO ITALIJANSKIH DOLOMITIH

STONE STROJIN

Razmeroma zgodaj sem stopil v dolomitski svet. Komaj sem spoznal najvišje vrhove domačih gora, že sem kot osemnajstletnik v družbi prepotoval Dolomite podolgem in počez. Kasneje so mi bili Dolomiti le postaja ob povratku s tur v Centralnih Alpah. Ustavljali smo se na prelazih, taborili v dolinah, spotoma napravili izlete z žičnicami ali peš na ta ali oni hrib, vendar še vsi pod vtisom magičnih snežnih štiritisočakov. Navadno smo v Dolomitih prespali zadnjo noč in že bili pod vtisom domovine.

Najlepši je dolomitski svet jeseni. Ne le stene, tudi gozdovi pod njimi so v žarkih rumenordečih barvah in skalnati svet strmi v jesensko plavo nebo. Če v ta paradiz poromaš z edino željo, da se popolnoma posvetiš le njemu, ti ostane za vedno v spominu.

Ravno prav smo se odpravili, da obiščemo sklepno prireditev festivala planinskega in raziskovalnega filma v Trentu. Da bi združili kulturno plat s planinsko, smo sklenili, da ob povratku obiščemo še dolomitske gore.

Po vožnji preko Furlanske in kasneje še Padske nižine nas je sprejelo Gardsko jezero. Žal je temnel že večer in modrina jezera je utonila v noči. Vzhodna obala nas je spremljala do Torbola, od tu pa smo se po vijugasti cesti vzpeli čez prelaz Nago do Rovereta. Mesečina je oblivala gorato pokrajino, ki sicer v dnevni luči čara poglede in severni del Gardskega jezera. Od Rovereta do Trenta je kratka, hitra vožnja. Hotel »Milano« v Trentu nam je dal udobno prenočišče.

V jutru so se še rdečile stene Paganelle (2125 m) in meglica je obetala lep dan, ko smo drveli proti Ori (Auern), kjer se začinja znana dolomitska cesta. Lani ji je bilo 60 let. Še danes je enako imenitna, res! S svojo dolžino 117 km in svojimi skozi vse leto prevoznimi prelazi Pordoi (2242 m) in Falzarego (2105 m) omogoča prečen obisk Dolomitov in varno vožnjo prek številnih ovinkov. Jutranja svežina je dihala iz gozdov, ki so se odevali v jesenske barve.

Pri kraju Cavalese se dolina potoka Avisio razširi in šele pri Predazzu zoži. Ko se iznad zelenih goljav pri Moeni pokažejo pod modrim robom skalnati roglji gorske skupine Latemar, moramo ustaviti avtobus. Preveč lačni so fotoaparati, preveč žejne oči, da bi vozili dalje.

Dolomitska cesta je kot filmski trak, ki z vsakim ovinkom zavrti nov kader. Skalnate gmote Catinaccia, Sasso Lunga in skupina Sella so kulise, ki se spajajo z vedrino neba. Snažne vasice med travniki in gozdovi krasé pokrajino. Prebivalstvo živi od turizma in to se pozna na vsakem koraku. Dolomiti so svet, ki ga v Evropi največ fotografirajo in je kartografsko najbolj obdelan. Kdor hoče veljati za plezalca VI. stopnje mednarodnega slovesa, ta promovira v vertikalah dolomitskih sten. Vendar geološka tvorba sten ne mika samo plezalcev in fotografov, še bolj vabi in očara esteta.

Pri kraju Vigo di Fassa postanejo mizaste tvorbe Sasso Lunga in skupina Sella najmočnejše. Želimo si jih ogledati z več strani, najprej z Marmolade (3342 m).

V Canazei se odcepi asfaltna cesta v desno in privede do Pian Trevisana. Žal tu zvmemo, da sedežnica do kočé Pian Fianconi (2626 m), ki bi nam prihranila vsaj dve uri hoda, ne dela. Pa je že izlet do jezera Fedaija lep sprehod, tako da je primeren še za tiste z navadno obutvijo. Sprva strma pot z izlizanimi kamni nas privede v čudovito krnico, ki spominja na naš Okrešelj. Pobočja zlatijo macesni in jesensko razpoloženje prekinja šum vode. Ko se nad krnico prikažejo hiše, vemo, da do jezera ni daleč. Rdeče prepleskana ograja na jezu, preko katerega je speljana z granitnimi kockami tlakovana cesta, se odraža od modrine vode. Travnata pobočja, ki jih je pozlatila jesen, obdajajo akumulacijsko jezero Fedaija. Okrog jezera je speljana krasna sprehajalna pot in onstran jezera čez prelaz Fedaija (2057 m) tudi cesta iz

Caprila. Je pa ožja in le za manjše avtobuse. Ob jezeru stoji par turističnih objektov, kjer turist in planinec zlahka zapravljata.

Nas pa so mikala snežna pobožja Marmolade – kraljice Dolomitov. Belina njenih bregov je slepila oči in nazobčani greben se je svetil v jesensko nebo. Gran Vernel (3205 m) s komaj posutim snegom je čudovita tarča fotografskim lečam. Ker je sedežnica v remontu, nam je obisk vrhov Punta Penia (3240 m) in Ponta Rocca (3342 m) ušel. Rezervirali smo karte za končno prireditev festivala planinskega filma v Trentu, ura pa je bila že poldne. Škoda!

Da ne bi bili ta dan prikrajšani za razgled z dolomitskih vrhov, smo si ogledali še Vajoletske stolpe. Prijetna hoja čez Pian Trevisan nas je čez pol ure privedla do avtobusa. Odpeljali smo se do Vigo di Fassa, od koder je speljana žičnica na Ciampediè (1985 m), eno najlepših razgledišč v Dolomitih. Prostoren travnik vrhu hriba kar vabi k razgledovanju.

Na vzhodu priteguje pogled jugozahodna stena Marmolade, ki v eni sami vertikali pada v dolino. Njen gornji rob je pokrit s snežno kapo. Skupina Sasso Lunga nad prelazom Pordoi s svojo mizasto obliko vabi na obisk prihodnji dan. Najlepši pa je proti severu, kjer iznad smrekovih vršičkov kipe v nebo raztreskane oblike Catinaccia. Sredi med njimi se iznad skalnatih krnic dvigajo stolpi Vajolet. Koliko znamenitih plezalcev, klasikov alpinizma, je v teh robovih napenjalo vrvi?

Skalnate plati izzivajo globine in plezalce. Tu je svet pogumnih mojstrov šeste stopnje. Tudi nealpinistično oko jih ne pozabi. S fotokamero jih vzame za spomin.

Težko se v Dolomitih odločiš, katera skupina je najlepša. Je to mar skupina Latemar nad Carerskim jezerom, stolpi Vajolet in Ciampediè, Langkofelska skupina iznad prelaza Sella, pogled na Marmolado iz Pordoi Spitze ali skupino Tofana s prelaza Falzarego, skalnati zid tritisočakov nad Cortino. Ali morda samo Monte Cristallo? Morda bi dali prvenstvo jezeru Misurina s Sorapisom v ozadju, trem Cinam? Težko, preveč subjektivno bi ocenjevali.

Tisto uro tam na vrhu Ciampediè smo ležali v sončni travi in se z očmi sprehajali po vrhovih. Bila je pozna jesen in čeprav ne daleč od žičnice, tudi v soboto ni bilo gostov. Ne vem, če je bila to naša sreča, saj v takem rajju ne moreš biti glasen, pa čeprav si v množici.

Zadovoljni smo se vračali v Trento. Pri Cavalesu smo z dolomitske ceste zavili na bližnjico. Tudi ta je bila asfaltirana kot večina cest v Dolomitih, čeprav drži visoko nad dolino hudournika Avisio. Na pobočjih dobesedno čepe vasi. Nehote se vprašuješ, od česa žive pozimi, sredi plazov in hudournih voda, katerih posledice se poznajo še poleti. A življenje, kljub besnenju naravnih sil, klije dalje. Pomaga mu izkušnja, ki se prenaša iz roda v rod, marljivost in upornost hribovcev.

Ta cesta je vredna vožnje, ni pa bližnjica do Trenta. Obvoz čez Oro po dolomitski cesti in dalje ob Adiži je hitrejši, čeprav po kilometraži daljši.

Zvečer sedimo v Teatro Sociale. Blešči se vse v cvetju in zastavah. Postavni karabinerji z zlatimi epoletami stoje kot častna straža. Avla je nabito polna gorniških obrazov z vseh koncev sveta.

Kot predstavniki jugoslovanskih planincev imamo izjemno mesto – osrednjo ložo v prvem nadstropju. Pričujemo ceremonialu, govorom, podelitvi nagrad.

V nedeljo zjutraj se spet prebujamo mesto Trento v jutranji meglici in z rdečim sojem na okoliških gorah. Spet doživljamo vožnjo po dolini Adiže in po dolomitski cesti. Fotografi snemajo od včeraj zamujene prizore, saj jim je dolomitski svet že domač. Na prelazu Pordoi ustavimo, kupim karte za skupino in v eni vožnji smo na Pordoi Spitze (2952 m). Namenjeni smo na Piz Boé (3152 m), ki kaže svojo skalnato grmado dobro uro hoda daleč od žičnice. V dolgi vrsti se najprej spuščamo v škrbino. Kot vodja skupine spodbujam zaostale in čez slabe tričetrt ure so zadnji na vrhu. Razgled nam je naklonjen. Mirno je, brez vetra in dolomitski svet se sonči v jasnem opoldnevu. Vendar ožji svet Piz Boé ne nudi tiste lepote kot pogled v daljavo. Preveč peščen je, spominja na Kriške Pode.

Po povratku vozimo brez postanka po dolomitski cesti čez prelaz Falzarego. Tudi ta prelaz, ki je s spomenikom padlim iz I. svetovne vojne, hoteli in stojnicami verna

kopija prelaza Pordoi, nas ne ustavi. Skupina Tofan na levi najavlja bližino Cortine, ko se na desni strani v smeri naše vožnje pojavijo Cinque Torri (2200 m) in Croda di Lago (2705 m). Fotisti terjajo postanek. Če drugače ne uspejo s prošnjami, moledujejo, da jim je slabo.

Cortina d'Ampezzo je vedno lepa. Kot lepota Dolomitov se sonči v kotanji pod lesketajočimi se tritisočaki Cristalla (3216 m), Tofane (3243 m) in Sorapisa (3205 m). Na jugu pozdravlja od daleč betonski slap olimpijske skakalnice, sredi mesta lesena konstrukcija stadiona in stotine turističnih objektov in vil, snežno belih, kot bi bile postavljene včeraj in ne l. 1956. leta, ko so bile tu zimske olimpijske igre.

Večer se bliža in sence Tofane polzijo po nasprotnih pobočjih. Monte Cristallo žari in njegov dolomit je od večernega sonca še bolj rdeč. Prekratek je dan v Dolomitih. Mudi se nam čez prelaz Tre Croci (1809 m) in na tihem se jezimo na motor, ki svoje kubike vse prepočasi angažira in požira v kilometre. Hudo potovalno kri pomirjajo kot dih nežno rumeni macesni in zelene smreke.

Ko se prevalimo na misurinsko stran, je senca že vzela jezero Misurina. Gladina v večernem mraku nima tiste miline kot v jutranji svežini, ko se ob modrini vode lesketajo hoteli in se v ozadju nad zelenimi gozdovi modri Sorapis (3205 m).

Da ne zamudimo sončnega zahoda pod Cinami, brž po novi cesti do kočee Auronzo (2300 m). Kmalu za jezerom se proti Toblachu odcepi nova asfaltna cesta. Na mitnici za 7 km nove ceste, ki privede skoraj 2400 m visoko v precejšnjem naklonu, zahtevajo cestno takso. Pa nam je ni žal. Koliko časa bi brusili pete in grizli kolena do Cin. Šele turist in planinec v tuji deželi znaš ceniti vrednosti žičnic in cest, ki se jim doma upiraš. Šele v tujini spoznaš, da je čas zlato in za ta čas ne izbiraš sredstev, čeprav morajo biti to tudi devize za žičnice ali avtobus. Ti nesrečna človeška narava, kako nedosledna si. Preveč si človek, da ji pri sebi ne bi oprostil.

Visoko zgoraj, kamor nas vleče motor, še sveti sonce. Cesta je široka, nova in dolomitski svet se smeje v zahajajočem soncu. Ostenja Zwölfkofla bogato razdajajo barve in odtenke v svojih stolpih in gredah. Cine (2999 m) obdaja pajčolan večerne meglice, toliko jih je ovil, da slutimo nebotičnost stolpov in čudovitost oblik. Najlepši pa je pogled proti zapadu, kjer v morju barv umira dan. Jezero Misurina, ki se vidi izpod kočee, je v temi. Le svetla površina vode opozarja, kje je jezero. Plati Paternkofla še odsevajo sončni svit, medtem ko stene Cin tonejo z večernimi meglicami v senčno stran dneva. Kot bi bil ta dan, ta večer, neponovljiv v življenju. Morda je tak trenutek res, saj kdo ve, ali bo vsem dano še stati pod Cinami v soju dolomitskega večera. Nam mlajšim bo še. S tem se tolašimo, z upanjem, ki ga ima mladost.

Vodnik teh tovarišev sem, ki jih je to potovanje po jesenskih Dolomitih strnilo v prijetno družbo. Hvaležen sem tudi jeseni, ki nam je poklonila tale dan v teh gorah. Videl sem ta svet že nekajkrat, a današnji večer z bogastvom zahajajočih barv je edinstven. Tudi črne silhuete zahodnih sten so bogastvo. Kot življenje, ki ima svoje senčne in sončne strani.

Jutro nam je poklonilo vzhodne strani gora, popoldne zahodne in zdaj na večer se oblike gora stapljajo z nočjo, da se bodo jutri nanovo rodile.

Naš izlet se bliža koncu. Še samo za hip se ločim od tovarišev in se poslovim od teh gora. Zadnji sončni svet me boža. Kljub večernemu hladu čutim toploto na licih, kljub pojemajočim sončnim žarkom strnim v dolomitski večer, ki se izgublja v morju črnih silhuet gora v eno samo rdečo točko na zahodu obzorja.

Ostenja preveva nežen rožnat svit, lebdi še nekaj časa kot zadnji odsev dneva, dokler se ne upepeli v sivkastomodrikasto nebo.

Motor zarohni v noč. Domovina nas je sprejela opolnoči.

NOČI PRIČAKOVANJA

JANEZ STREHOVEC

Učasih si človek zaželi sonca in gibanja, presenečenj in boja, nasploh velikih sprememb, ki jih v kratkih trenutkih lahko doživi nekje daleč od toka resničnosti. Tako me pot včasih zanese v strme stene. Doživetja v gorah so prav gotovo med najlepšimi v moji mladosti. Opisal bom tri resnične noči, ki sem jih s svojimi tovariši doživel v strmih stenah naših gora.

V Koglu

Bilo je avgusta 1966. Nisem še dopolnil šestnajstega leta in s prijateljem Zvonetom sva tisto poletje preplezala že mnoge smeri pete in šeste stopnje. Neko soboto sva po dolgem deževju prisopla pod steno Kogla. Z njo sva imela še neporavnan račun od začetka poletja. Takrat sva namreč vstopila v spominsko smer, ki je bila do takrat le enkrat ponovljena. Žal se je najin vzpon končal z neuspehom. V previsni počí se mi je izpulila zagozda in potem še klin, tako da sem se v hipu z zvito roko znašel kakih dvanajst metrov niže. Vendar sva potem srečno sestopila.

V mraku jasne noči sva zdaj steno drugič dosegla. Na drobni skalnati polici sva si uredila ležišči in se zavarovala s klini. Tisto noč nisva spala. Skupaj sva doživljala lepote poletne noči. Globoko pod nama je ležal razsvetljeni Kamnik in daleč nekje je svetla cesta peljala do drobnih luči Ljubljane. Tisoč svetlih zvezd na jasnem nebu in tisoč luči mojega rodnega mesta v modri globini. Mesec je priplaval izza visokih gora in v izdajalski mesečini je zaživela najina stena. Zamaknjena sva gledala posrebrene strmine, silne pečine in v topli sreči pričakovanja premišljevala o najini poti. V jutranjem hladu je zbledela avgustovska noč.

Noč, polna zvezd, mladostne sreče, hrepenenja. Začela sva vzpon preko črne previsne počí, zajed in previsov ter ga srečno končala.

V triglavski steni

Z lvom sva se odločila za vzpon po Črnem grabnu v severni triglavski steni. Smer je bila že ponovljena. Vedela sva, da bo vzpon zelo zahteven.

Rdeče je žarel Triglav, ko sva zjutraj odhajala pod steno. Preko strmih previsov in počí sva se gnala proti osrčju mogočne stene. Nekje v poznem popoldnevu, že blizu izstopa se je sreča obrnila proti nama. Po dolgi in težki prečnici je ostalo lvu premalo vrvi, da bi dosegel slabo stojišče. Moral sem nevarovan splezati nekaj metrov navzgor. Ivo je pridobil na vrvi, pa ne dovolj in še ustavila se je. Voda in ostri robovi pečine so zavrlí njen tek. Nič ni pomagalo. Odvezal se je in splezal v visečo ilovnato lévo. Ob togi vrvi sem poskušal preplezati prečnico. Bližala se je noč, bil sem utrujen, nisem mogel priplezati do prijatelja. Moral sem se odvezati in splezati nekaj metrov navzdol na skromno polico. V mrzli noči sva ostala sama v tisočmetrski steni, 50 metrov vsaksebi. V veliki stiski sva čakala jutra. Zaradi velikih štrlečih reber in razov se nisva mogla sporazumeti. Bila sva popolnoma odrezana drug od drugega. Niti vrv naju ni spajala. Bedel sem na mokri polici in mislil na gore in prijatelje... starše, šolo... življenje in na to, da se bo morda najina pot končala tam nekje spodaj v brezoblični sivini prodišča.

V zgodnjem jutru sem nevarovan in po negibni vrvi zaplezal v prečnico. Po prečenju do raza je vrv nenadoma stekla. Ivo je spet povzema! vrv. Sonce je zasijalo v rosno jutro. Mimo lva sem se povzpel še preko zadnjega previsa in smer je bila preplezana. Do roba stene je bilo sicer še 700 m, a vse je bilo preprosto.

Ko sva sestopala v Vrata, se je razbesnela nad dolino divja nevihta. Preplezana smer je postala en sam nepretrgan slap... V nama pa je zasijalo toplo sonce novega življenja.

V Kalški gori

Za konec plezalne sezone 1968 sem si zaželel preplezati južno steno Kalške gore. Strma, črna stena, ki se požene levo od poti iz Bistrice na Kokrsko sedlo, je bila še nepreplezana. Velika črna poč je preko previsnega spodnjega dela stene kazala edini naravni prehod. Konec septembra sva z Radom v meglenem jutru stala pod steno. Nekaj metrov težke vstopne poči sva opremila s klini in zagozdami že pri ogledu.

Kmalu potem ko je Rado vstopil v črno poč je začelo deževati. Dež, megla, veter so naju potem spremljali ves čas. Po mokrih črnih skalah sva sredi popoldneva dosegla rob stene. Ko sva že mislila na čaj in toplo kočo, se je najin vzpon pravzaprav šele pričel. Po nekakšni polici, ki baje drži od roba, na katerem sva izstopila, sva želela prečiti preko vzhodne stene proti Kokrskemu sedlu. Vendar sva se v dežju in gosti megli izgubila v enolični sivini nepoznane sosedne stene. Začela sva sestopati naravnost proti melišču pod sedlom. Sredi sestopanja ob slabem, zgolj navideznem varovanju naju je prehitela noč in na drobni polici naju je zagrnila gosta megla. Premočena sva pojedla nekaj sladkorja in se prezebla stisnila drug k drugemu. Nenadoma naju je zalotila nevihta. Divje je zaropotalo po čeladah. Mrzle kaplje so se združevale v potočke in v pravcatih slapovih lile za vrat na že tako premočeno in prezeblo telo. Strele so začele udarjati v strmo steno. Kamenje se je pokoma rušilo in med bobnenjem udarjalo na melišče. Brez besed sva čakala... čakala sva strele, ki čudoma še ni udarila v naju. Divji bliski so noro razsvetljevali gore v novem snegu. Proti jutru se je nevihta poplegla. Ozračje se je umirilo in mrzel veter je zavel v moko jesensko noč. Drgetala sva in se stiskala na preozki polici. Gora nama je prizanesla, gora ni hotela. Ob mokrih vrveh sva se spustila na prodišče, potem pa sestopila v megleno dolino. Daleč za nama je ostala stena in noč, ki je ne bova nikoli pozabila. Vedno znova in znova se srečujem z nočmi na samotnih potovanjih in pri plezanju na strme vrhove. Tako skrivnostne in mogočne so. Učijo me. Ponavljajo se... To so bile samo tri izmed njih.

Opisani vzponi:

1. Spominska smer v Koglu IV +, A₂ (2. pon. Andrejčič-Strehovec, 1966).
2. Direktna smer na Črni graben, sev. stena Triglava V, VI 2. ponovitev (plezala Šušteršič-Strehovec 1967).
3. »Sončna smer« v JS Kalške gore – prvenstvena.

Tehnični opis:

Dostop: Iz poti na Kokrsko sedlo tam, kjer se začne smer po razu. Po lovski poti v levo in nato navzgor na travnato polico pod steno (10 minut od poti).

Opis: Vstop na najvišji točki gredine. Po poševni poč (30 m, k, k) v levo do pod strehe. Prečnica pod streho v levo in preko previsa navzgor v sistem poč. Po počeh in poklinah (k, k) navzgor (rahlo levo) do žleba, ki poteka v desno. Po njem in preko vršne stene na rob stene (greben).

Sestop: Po grebenu na vrh Kalške gore in po poti na Kokrsko sedlo (30 minut).

Čas plezanja (prvih plezalcev): 7 ur, višina 200 m.

Ocena: VI +, vstopni raztežaj A₁.

Plezala: Rado Šerjak in Janez Strehovec 29. septembra 1968.

TO PA NI KAR SI BODI...

VILKO MAZI

Zadnja leta srečavamo v naših gorah zmerom več tujih obiskovalcev iz vseh koncev sveta. Že to dejstvo samo na sebi dovolj zgovorno potrjuje, da je tem gostom povšeči ne samo naša gorska pokrajina, temveč tudi sprejem in postrežba v naših planinskih postojankah, temu in onemu pa še posebej delo in navade našega preprostega gorjanca, kjer se je kljub vsem tegobam še obdržal. Tako se zmerom spet radi vračajo, pa še novih ljubiteljev privabijo s sabo.

Med veliko množico ne manjka tudi tiste sorte planincev, ki »si s tinto prste mažejo«, bodisi priložnostno ali celo poklicno. Motivov je zmerom dovolj in za vsak okus, le oči in ušesa je treba imeti odprte. Kje so bili še drugi, ko je naš pesnik zakrožil:

Glej, stvarnica vse ti ponudi,
le jemat' od nje ne zamudi!

Marsikatero tako pisanje, objavljeno daleč kje onkraj naših mejnikov, morda le v kulturni prilogi lokalnega časopisa, ne pride nikoli do nas, zlasti če pisec ni navezal kakega ožjega poznanstva z našimi ljudmi. O člankih in noticah iz našega gorskega sveta, ki jih prinašajo tuje planinske revije, kolikor jih prejema PZS v zameno za Planinski vestnik, pa nas že dolga leta redno obvešča vsebriljivi urednik, najpogosteje v zdaj že zares nepogrešljivi rubriki Razgled po svetu.

Zgodilo se je že, da je taka revija posvetila našim goram kar vso mesečno številko z izbranimi fotografskimi prikazi med pestro napisanim besedilom. Ni mi pa znano, da je dala kdaj katera v ta namen svojo čelno stran, kakor je to storil »de Bergvriend« (»Goroljub«), všečno redigiran dvomesečnik, glasilo sekcije Holland Oe Alpenvereina. Vsa čelna stran zvezka 69/2 je napolnjena z žigi in to večinoma z naših splošno poznanih vrhov in planinskih postojank: Valvasorjev dom, Prešernova koča na Stolu, Jezerski vrh, Šmarna gora (kar s tremi različnimi odtisi), Osovnik, Dom na Kalu, Men-

Ena od dopisnic. Še večja zbirka takih žigov je izšla na ovitku holandske revije

Od leve: Prof. Vilko Mazi, Minka Malijeva, Ivan Lazar, v Davči 1968

Foto V. Mazi

geška koč, Poldetova koč na Mrzlici, pa še in še... Le kateri popotnik s teh daljnih severnih planjav si jih je tako hvaležno nabral in tu razkazal svojim rojakom, da bi še koga od njih vzdignil na pot... le kateri?...

Če ni navsezadnje –? Saj prav take zbirke žigov mi že dolga leta pošilja na dopisnicah naša znana ljubiteljica in obiskovalka planin, Minka Malijeva. Kmalu jih bo že sto! In na prvi, tam iz leta 1955, mi je pridobila celo avtogram Hermanna Buhla... Nisem se zmotil. V reviji sem zagledal tudi članek z naslovom: Minka Mali, Ljubljana, ki ga je napisal sam urednik revije, Ben Bos, v obliki intervjuja. Na povratku od Sedmerih jezer prek cikcakaste Komarče, se je seznanil z njo v Koči pri Savici.

– Bilo je leta 1963, že pod jesen. Minka jih je takrat štela sedemdeset, pa je še zmerom žarelo v njej neugnano planinsko navdušenje (een ontembare bergenthousiasteling), pravi v uvodu in nadaljuje: Beseda je dala besedo, kmalu pa so se znašle na mizi (kwamen op tafel) Minkine spominske knjižice z več tisoč žigi z najrazličnejših vrhov, zavetišč, postojank in celo težko dosegljivih alpinističnih bivakov v domačem in tujem gorskem svetu. Kolikšna vztrajnost! Koliko samozatajevanja, pa tudi bogatih zmag! Vse življenje! (Een leven lang!) Koliko dragocenih spominov!

– Od tega srečanja, dodaja urednik, datira najino dopisovanje in se mi je nabral že lep niz polno žigosanih dopisnic. Dve od njih sta reproducirani na čelu pričujočega zvezka.

Iz članka izvemo o Minki Malijevi marsikaj, česar prej še nihče ni zapisal. V hribe je prišla prvič kot dvanajstletno dekletce s svojim očetom, na Ratitovec, ki je bil takrat še poln planik in druge alpske flore. Resnična pravljica! – Gore je odtlej niso več nehale klicati. Toda dolgo si je morala sama iskati poti vanje, do njihove srce in duha osrečujoče vsebine. Triglavski vrh je dosegla šele v svojem 37. letu. Potem pa je šlo naglo naprej. Preplezala je Triglavsko severno steno, se prebila skozi zloglasni Jalovčev ozebnik, spravila podse v eni turi vso rajdo Kamniških, obiskala tudi štiri visokogorske bivake. Goram se je razdala, planine so njeno najsvetejše,

njena sreča... Ni vsak dan nedelja v gorah, večkrat te čaka v njih tudi težka prizkušnja, na katero moraš biti vsestransko pripravljen, da ji ne podležeš. Gore so lepe in očarljive, znajo pa biti tudi grozne in uničujoče, brez vsakega usmiljenja. Ne izzivajmo po nepotrebnem ali iz nore nadutosti njihove jeze!...

– In kaj priporoča še posebej njegovim rojakom? se je glasilo zadnje vprašanje.

– Vsakomur, pa naj bo že od koderkoli, da vzame na pot takle zvezek in beleži vanj svoje vtise in doživljanje ter odtisne zraven žige vrhov in postojank kot priče. Tako si bo sčasoma nabral neprecenljivo zakladnico spominov, ki bodo ohranili svojo svežino tudi potem, ko te upognejo leta in se gore zmerom bolj odmikajo...

– In ona že ve, kaj pravi (Ze weet waar ze over praat), sklepa urednik.

Mene pa ne strpi, da bi se ne povrnil k njegovi uvodni, čisto suhi ugotovitvi sedemdesetletnice Minke Malijeve. Za ta jubilej sem šele zdaj izvedel, pa še po tako velikem ovinku!... V Planinskem vestniku, za gotovo vem, da ni bilo nič napisanega. Najbrž tudi drugje nič ali pa nisem bil opozorjen na to. Medtem je minila tudi 75-letnica, prav tako molče...

Pa morda poreče kdo: »Zakaj se je pa ti nisi spomnil, ki si že enkrat pisal o njej?« Temu bi odvrnil: Res sva si z Minko Malijevo že stara znanca, vendar pretežno po pismeni zvezi. Le dvakrat sem bil v njeni družbi na celodnevem skupinskem izletu, včasih sva kaj poklepetala na Šmarni gori, ko sem še tam »birtaril«, vse drugo so bila le bežna srečanja, kaj malo primerna za kako zaupno besedo. In taka zaupna beseda je po mojem vsekakor, kadar bi od ženske (vseeno kakšne kategorije) želel izvedeti, koliko je stara ali kdaj je bila rojena. Seveda boš rajši dejal, katera pomlad jo boža ali še kaj bolj poetičnega, ampak vrag znaj, tudi tako utegneš slabo naleteči. Ženske so v tem pogledu nepreračunljive.

Imam sestro v Ameriki. Zgodaj sta nama pomrla roditelja, pa so potlej mene vtaknili v ljubljansko sirotišnico Marijanišče, sestro pa odpeljali neki Kočevarji k po poli sestri v Kansas City. V uradni rodbinski poli, ki jo hranim iz tistega časa, je zapisano, da je sestra dve leti mlajša od mene, obhaja torej letos častitljiv življenjski praznik, osemdesetletnico. Ji bo treba napisati iskrene čestitke z najboljšimi željami za... Kaj še! Nemara bi se ji do smrti zameril, če bi storil kaj takega! Kajti, ne vem kako dolgo že, mi vsako svoje pismo takole sklene:

*Srčni pozdrav od tvoje mlade
31 let stare sestre. Gusti*

Pri tem je prav nič ne moti, če mi malo prej še naklepeče kaj o svojem srčanem pravnučku! Navsezadnje morda res že sama sebi verjame, da 31 kar drži... Sicer pa, kaj to koga briga! Amerika Amerikancem, pa mirna Bosna!

Mislím, da normalna ženska pri nas vsaj po 60. letu ne prikriva več rojstnega lista. Sedemdeset let pa je tudi zanjo častitljiv praznik, če je živela spodobno in po pameti. Minka Malijeva si v tem pogledu gotovo nima kaj očitati. Njen planinski bios zdaj prilično poznamo. Čeprav v svojem PD ni opravljala kakih odborniških funkcij, vendar se zanimanje za takega člana ne bi smelo omejevati zgolj na skrb, da je v njegovi kartoteki potrjeno plačilo društvene članarine za tekoče leto. Zlasti pri dolgoletnih članih bi se veljalo vsaj enkrat v letu ozreti tudi v rubriko z rojstnimi podatki in tako ne dopuščati, da gre brezbrizno mimo kak visok jubilej, ko bi ob takem času dostikrat že samo nekaj toplih besedi pomenilo hvaležno pozornost.

Minki nemara to moje nerganje ne bo nič kaj po volji. Prepričan sem, da v svoji preprosti dobrodušnosti te nepazljivosti nikomur ni zamerila. In ker vem, da ji tudi ne manjka smisla za humor, ne bi rekel dvakrat, da bi se na kako nerodno opravičevanje zaradi zanemarjene sedemdesetletnice šegavo odrezala: »Saj je osemdeset tudi lepa številka, in niti ni več daleč!« Tako je! In priljudni gospod Ben Bos bi zdaj še enkrat zapisal: »Ze weet waar ze over praat.«

AIR – NIGER je bil ekspedicijski cilj CAI v letu 1967. Italijani v Saharo in njena gorovja s tem niso prišli prvič. Organizator ekspedicije je bil CAAI, udeležili so se je samo akademiki: Franco Aletto iz Rima, Gino Boccazzi iz Trevisa, Gino Buscaini iz Varesa, Carlo Craus iz Clesa, Bruno Crepez iz Trsta, Marco dal Piano iz Marana Vicentina in Paolo Consiglio iz rimske sekcije CAI. Slednji je zanimivo odpravo tudi popisal v Rivista Mensile 1968/12.

Sahara ni samo puščava iz sipkega peska, kot si ta ali oni predstavlja. Take površine je v Sahari komaj dobra četrtina. Ostalo površino tvori skalnat svet, večji del visoka planota, nato prave gore, na jugu stepi podobna ravnina in seveda serija oaz, bogatih z vodo, palmami in zelenjem. V nekaterih raste do 100 000 palm in sadnih dreves. Ljudje prebivajo na robu zelenega pasu, da se izognejo malariji, ki preti v vlažni notranjosti oaze. Sem in tja v Sahari naletimo na kako opuščeno trdnjavo, ki so jo postavili in opustili Evropejci, zadnje čase pa tudi na aluminijasta bivališča naftašev in na fantastično razsvetljavo naftnih vrelcev, ki včasih spreminja noč v dan 100 do 200 km na daleč. Pravi anahronizem so šotori iz kož, ki jih postavljajo Tuaregi, zadnji dediči svobode brez mej: Kljub cestam in prometu, kljub moderni tehniki, ki je vdrta tudi v Saharo, je pa vendarle ostala v glavnem še vedno samotna, malo naseljena puščava nepopisnega čara. Njen relief sega od -137 v depresiji El Qattara v Egiptu do +3415 z vrhom Emi Kussi v gorovju Tibesti (Čad). 7 milijonov m² Sahare torej ni v njeni enoličnosti, pač pa je skupna značilnost vse njene površine v izredno suhem zraku in relativni sušnosti. Pozimi vpliv morja ne doseže njene celine, poleti pa se vlažni zrak iz Sredozemlja in Gvinejskega zaliva ne zgošča, ker se tla segrejejo do 60°, zrak pa do 45–50°C. Dežuje redko, pravzaprav izjemoma, medtem ko v gorah večkrat dežuje in celo sneži. Zato ni rek, so pa široke rečne struge (oued), po katerih po dežju dero tudi nevarne množine vode, ko se je nebo že zjasnilo. Stalna voda je le talna, podzemna. V gorah pa je nekaj neusahljivih izvirov, ki jih imenujejo »guelte«. Temperatura naraste na 55°C, pozimi pa v gorah visokih nad 2000 m lahko pade tudi na -10°C.

Geološko je Sahara del starodavnega kontinenta Gondvana, ki se je oblikoval pred kambrijem (pred 600 milijoni let) in je tak v glavnem ostal. Zato je povprečna nadmorska višina Afrike 660 m, Evrope pa npr. 420 m. Že pred terciarjem so se v tem delu kontinenta vzdignila gorovja pred enim milijonom let, v zadnji fazi saharskega vulkanizma pa so se še

»pomladila«, tako da je danes v Sahari troje vrst gorovij: a) usedlinska, bolj ali manj spremenjena, močno erodirana, b) granitna gorovja in c) vulkanska. Niso razvrščena v eni verigi, marveč so raztresena vsaksebi po centralni Sahari: Hoggar, Adrar des Iforas, Air in Tibesti. Darfour na meji med Čadom in Sudanom ne spada več v Saharo in ima že več 100 mm padavin na leto.

Alpinistično je najbolj raziskan Hoggar, čeprav je za plezalce tu še mnogo novega. Za njim smo že večkrat omenili Tibesti, v katerem je bilo že kakih deset ekspedicij. Air je alpinistično deviška zemlja, ki je čakala na italijanske – akademike.

Air imenujejo tudi Azbine. Je vulkansko gorovje dolgo 360 km, široko 140 km in zavzema površino dveh Slovenij in še nekaj zraven (50 000 km²), za eno Sicilijo, pravi Consiglio. Na vzhodu meji na puščavo Ténéré, na severu na Tassili (Hoggar), na zahodu na puščavo Tanak, na jugu pa na stepo, ki deli Saharo od Nigerije. Vse področje za alpiniste seveda ni interesantno. Najvišji vrh je Grébun (2310 m), ki ga je izmeril znani francoski planinski pisatelj Roger Frison Roche. V zgodovini je prvi omenil Air slavni arabski popotnik Ibn Batuta v XIV. st. Imenuje ga Kahr. Sponira se, da so ga poznali že Rimljani, Plinij pripoveduje, da so bili l. 19 st. e. poslali rimskega legata Kornelija Balba v pokrajino južno od Libije. Balbo je prišel do velike reke, ki je mogla biti samo Niger. Računati je treba s tem, da Sahara pred 2000 leti ni bila tako suha kot zdaj. Karavanska pot je tedaj držala od Sredozemlja do Sudana, kakor so takrat imenovali Afriko južno od Sahare od Rdečega morja do Atlantika. Na Hoggarju se je pot cepila na Timbuktu in na Čad in takó je še danes. Duveyrier pravi o Airu, da je Agisymba regio romana.

Prvi Evropejci, ki so prišli v Air so bili od l. 1877 do l. 1910 misijonarji, šele l. 1922 do l. 1927 so tu delali angleški geografi Francis in Peter Rood in Aug. Courtald. Alpinisti so se Aira do l. 1967 izogibali. Vzpon na Grébun, ki se ga je lotil francoski pisatelj, je bil prelahek, da bi ga šteli med alpinistična dejanja. Zemljevidi so zelo površni (1 : 1 000 000), aerofotogrametrija izdeluje zdaj karto 1 : 200 000.

CAAI je raziskoval samo južni del tistega Aira, ki je alpinistično zanimiv. Nekaj imen gorskih skupin od juga proti severu: Todra, Baguezane, Bila, Arna, Timia, Agalak, Čimuru (Agata), Mazet, Angornakouer, Gundaj, Agelal, Egerger, Zagado, Temagarit, Tamgak, Tarazit (ali Grébun), za naša ušesa lepo zveneče besede. V Airu ponekod ne dežuje po več let, ponekod pa več kot drugje po Sahari, zato

v Airu razmeroma dobro živi 20 000 Tuarogov in črncev. Za alpiniste so najboljše vremenske razmere decembra in januarja. Toda tudi tedaj žge sonce v severnih stelah že okoli poldne.

Italijani so šli v Agadeš, mesto na sa-harskem jugu, z landroverjem in volks-wagmom iz Tunisa, čeprav je iz Gvinejskega zaliva do tega črnkega mesta s 6000 prebivalci bliže. Prevozili so 1265 km po asfaltni cesti, 1715 km pa po makadamu. Agadeš je izhodišče za Air, najbližja gorska skupina je Taruadži z najvišjim vrhom 900 m. Prespali so v edini francoski gostilni, naslednji dan pa so takoj odšli in medias res proti Todri Bili, Aruji in Čimuru. Od 17. do 24. marca so preplezali vrsto smeri in ugotovili, da je tu dovolj dela tudi za ljubitelje ekstremizma, VI, A₃, iznašli pa so še specialne težave. Plezali so v imenovanih gorskih skupinah, zabeležili več lažjih vzponov od II do IV, Buscaini in Crepez pa v jugo-vzhodni steni Taghe (1505 m) VI. Zabila sta 40 klinov in plezala 10 ur. Detajl, ki sta ga v Taghi posnela, spominja na Dachl in podobne »gladke« stvari v stelah, kjer skoraj ni najti dostopa pod VI.

GOGNA je nenadoma zablestel na firmamentu alpinističnih zvezd predvsem zaradi svojega samostojnega vzpona preko Walkerjevega stebra v Grandes Jorasses. Komaj 23 let star pa ima za seboj tudi prvi zimski vzpon v severovzhodni steni Piz Badile, torej dva vzpona, ki sta prepričljivo potrdila njegove izredne sposobnosti pred mednarodno javnostjo. Sam pa pravi, da je njegovo najtrše delo v skalah prvenstveni vzpon preko 400 m visoke severovzhodne stene Scarsona v Ligurskih Alpah (1967). Gogna pleza komaj peto leto. Svojo dogodivščino v Walkerju je popisal v »Alpinismusu« 1968/12. Iz opisa je razvidno, da Gogna dobro pozna zgodovino alpinizma. Takole pravi med drugim: Alpinistična dejanja so lahko po svoji vsebini in obliki istočasno težka in elegantna. Često so se že alpinisti vprašali, ali ni imel Paul Preuss prav, če je težavnost podrejal eleganci in da prav zato častimo njegovo spretnost in okret-nost, njegovo viteštvo do gora, ki jih je osvajal brez pripomočkov in varovalnih sredstev. Za tem »gentlemanom« gora je prišel Emilio Comici, artist, ki je plezal, kot da bi imel angelske peruti, in je, na drug način kot Preuss, pred silo, pogu-mom in razumom dajal prednost čustve-nemu odnosu do gore in plezal, kot da bi plesal nad globinami. Za njima je prišel še marsikak »plemenit« alpinist, ni jih mogoče vseh naštetih. Vendar povezuje z estetskim okusom do gora nekatera imena, ki se jim bodo pridružila še nova... In Gogna jih našteje: Winkler, Preuss, Comici, Buhl...

Walker ga je mikal, ko se je razgledoval po potih najboljših svoje dobe. Matter-hornovo severno steno je že l. 1959 sam preplezal Diether Marchart, severno steno Eigerja pa l. 1963 Michel Darbellay. Gogni je ostal k sreči Walker. Ameriški alpinistični beat Hemming je l. 1967 poskusil sam, pa ga je Walker odslovil v višini 250 m nad vstopom. (Tudi René Desmaison je moral odstopiti. Op. ur.). Walker ga je vabil tudi zato, ker je tako povezan s Cassinovim imenom. Tudi Cas-sin je Gogni zgled.

Za vzpon se je na skrivnem pripravljaj, nikomur ni črnil o tem. Sam je za tren-ing preplezal Detassisovo smer v Brenta Alta, smer Major v Brenti. Sicer pa je psihična priprava za samohodstvo še važ-nejša. »Odločiti se je treba za najtežje, za vsak napor, za vsako bol.«

S seboj je vzel 12 klinov, vponko, dve zanki, cepin, dereze, vrv, specialne kve-drovce z notranjim čevljem in spalno vrečo. Vedel je, da je od 130 navez, ki so prišle čez to steno, le malo ušlo iz nje brez bivaka. L. 1966 so trije Japonci rabili 17 dni, da so prišli čez.

6. avgusta 1968 je bil na koči Leschaux s prijateljem Giorgiom Volto. Ker je za-padel sneg, sta zaplezala v steno do 300 m višine, do Allainove zajede, pri čemer je Gogna ugotovil, da bo smeri kos sam.

8. avgusta 1968 je z Volto startal ob 2,45, ob 4,45 pa prevzel svoj nahrbtnik od Volte in stopil v steno. Pri Allainovi zajedi se je začel varovati z vrvjo, ko pa se mu je pri povzemanju zataknila, da se je moral spustiti, jo je zbasal in nahrbtnik in odtlej plezal brez samovarovanja. Pravi, da ne bi bil nikoli verjel, kako težka je lahko takale stena, ki terjaja znanje v snegu in v kopni skali.

Ob desetih dopoldne je bil pri Cassinovi zajedi, za njo pa se je predstavil vsem slavnim mestom: nihalni prečnici, črnemu previsu in sivim platém, mestom, kjer se najboljši plezalci cele ure dajejo za nekaj metrov višine, če okoli njih rohni vihar. Gogna pa je imel sonce in prevzemalo ga je navdušenje. Stremen ni uporabljal. Ob pol treh je bil že nad »sivimi platmi«. »Pa sem to naredil,« sem si rekel. V ozeb-niku med Pointe Whymperjem in Pointe Walkerjem so tedaj gremeli orjaški kaméni in snežni plazovi. »Na Oslóvem grebenu in na Trikotnem snežišču se me je pri-jemala trudnost, vendar sem bil še vedno v formi. Zadnja težava, »rdeči kamin«, je stala zaledenela pred menoj. Potegnil sem vrv iz oprtnika in boj se je pričel: celo uro sem se ubadal, se pomikal nav-zgor, večkrat je šlo za nekaj centimetrov, se mudil s klini, spodrsaval z derezami na požledu, v roke me je vedno bolj zeblo, ob 19.30 pa sem po nadaljnjih 200 m dosegel vrh.«

JUBILEJNA NAVEZA V SMERI PRUSIK-SZALAY

JANEZ BROJAN

Jubilejno leto je bilo: Planinska zveza Slovenije 75 let, PD Jesenice 60 let, mojstranška planinska podružnica 40 let, prvi vzpon na vrh Triglava 150 let. Pa začetek slovenskega alpinizma, TK Skala s sedežem v Ljubljani in na Jesenicah, gorska reševalna, pa še in še. Sami jubileji. Zakaj ne bi bilo prišlo tudi do jubilejne naveze? Štirideset let je minulo, kar smo ustanovili našo podružnico. V letu 1936 smo postavili svojo planinsko postojanko na Mlinci. Bila je vedno dobro oskrbovana, posebno naši sosede iz Avstrije so jo radi imeli. Koča je bila med okupacijo požgana, ves arhiv podružnice pa zaplenjen. Takoj po osvoboditvi l. 1945 sem šel od hiše do hiše in nabiral člane za PD Dovje-Mojstrana. V decembru l. 1945 smo že imeli občni zbor. Naslednje leto smo ustanovili postajo GRS in AO. Za načelnika so izvolili mene.

Začetek je bil precej trd, zahteval je mnogo truda in dobre volje. Pripravnikov je bilo kar precej. V letu 1947 je opravilo izpite že 6 pripravnikov. Iz leta v leto se je članstvo odseka in GRS izpopolnjevalo, iz leta v leto smo napredovali z vzponi. Obenem smo pomagali tudi matičnemu društvu pri njegovem delu. Nekaj let smo oskrbovali Staničevo kočo na Triglavu, sedaj pa že vrsto let Aljažev dom v Vratih.

Skoro dve desetletji sem vodil AO in reševalno postajo. Končno so me vendarle razrešili teh dolžnosti. Prevzela sta jih mlajša člana Stane Kofler in Pavel Baloh, mene pa so imenovali za častnega načelnika. Od ustanovitve odsekov pa do danes sva ostala pri delu Avgust Delavec, predsednik našega društva, in jaz. Delavec je tudi ves čas tajnik obeh odsekov. Z njim sva si bila vedno najboljša prijatelja. Prvi najin skupni vzpon je bil prvenstveni vzpon preko južne stene Kukove špice. Napravila sva marsikak lep vzpon.

Leta minevajo, z njimi pa se vrstijo podvigi naših alpinistov, v domačih in tujih gorah in stenah. Ponosen sem na naše fante in jim želim še mnogo lepih dejanj. Tudi Delavcu se moram iz srca zahvaliti za njegovo veliko pomoč pri tem delu. Stanko in Pavel se dobro držita s svojimi odseki. Ponesrečil se je le Pavel Peternel, ki ga je zadel debel kamen pod severno steno Velike Mojstrovke in to pri vzponu v steno. V največji ponos pa so mi naši najmlajši alpinisti, ki žanjenje res lepe lovoričke. Zvone Kofler, Janko Ažman, Janez Brojan s Klavdijem Mlekužem na čelu. Ti mladi fantje so se v l. 1968 izkazali z mnogimi vzponi.

V juniju so se odpravili v italijanske Dolomite, v stene Treh Cin in so se lotili najtežjih smeri, samih VI + in več smeri V. stopnje.

V juliju so se odpravili na daljšo pot v Francijo, v Chamonix. Načrti so bili lepi, ali slabo vreme z meglo in dežjem in snežnimi meteži jih ni izpustilo iz svojih krempljev. Dovoljevalo jim je le manjše vzpone in še to v megli in snežnih viharjih do vrha Mont Blanca. Po daljšem času trdovratnega čakanja jim je uspelo ogoljufati vreme. Spoprijeli so se z mogočnim in mrzlim orjakom, velikimi Grandes Jorasses in njihovim Walkerjevimi stebrom. In tri naveze slovenskih alpinistov, Klavdij Mlekuš, Janez Brojan, Zvone Kofler, Janko Ažman AO Mojstrana pa Tine Čopič in Matic Maležič iz Ljubljane so stopile na ponosno teme Walkerjevo.

Medtem ko so se naši fantje borili v tujih gorah tudi mi doma nismo stali križem rok. Opravili smo več vzponov v naših stenah. Zbrali smo jubilejno navezo: Janez Brojan 62 let, Avgust Delavec 50 let in Stanko Kofler 32 let, skupaj 144 let. Tudi jaz sem praznoval 40-letnico alpinističnega delovanja in 36-letnico, kar delam v GRS. Minilo je tudi 34 let, kar sem se prvič vzpenjal prepo Prusik-Szalyeve smeri v triglavski steni. Preko nje sem šel še osemkrat, trikrat sem jo plezal celo sam, skupaj torej devetkrat. Najhitreje sem jo preplezal v 4 urah. Zadnjikrat pa sem bil v njej pred 25 leti. Zahotelo se mi je, da bi se še enkrat povzpел preko nje. Tov. Gustelj me

Triglav
iz Kamna
Foto J. Brojan

je že nekaj let nagovarjal, naj bi šla vendarle skupaj preko te smeri. Prišlo pa je vedno kaj vmes, pa nisva šla.

V soboto 3. junija l. 1968 smo se zbrali v Aljaževem domu, Gustelj, Stane in jaz. Ona dva sta menila, da bi šli v Zlatorogove steze v triglavski steni. Jutro 4. junija je bilo čuda lepo, le nekoliko pretoplo za tako rano uro. Hitro smo bili ob Bistrici pod Pragom. Nekam nezaupljivo sta me gledala tovariša, ko nisem zavil preko struge pod Prag, ampak po peščini proti steni. Čez čas se Stane le oglasi:

»Janez, kam gremo,«

Po krajšem molku odgovorim: »V Prusika«.

Spogledata se, čez čas pa Gustelj:

»Pa misliš, da imamo dovolj treninga za to smer?«

Skoro smo pod steno pri vstopu v skalaško smer. Po polici krenemo do grape pod rumenim odlomom, kjer se navežemo, jaz na čelo, nato Delavec in Kofler. Ko se onadva še navezujeta, jaz kar zastavim v kamin. Že začetek je precej trd oreh, 25-metrski skoro previsen gladek kamin, vedno vlažen in sluzast, je skoro najtežji del v tej smeri. Kmalu sem preko in tudi onadva sta hitro za menoj. Zda jci se znaj-

demo v strmih in gladkih ploščah, se zaženemo preko navpičnega praga in že smo v globoki grapi. Na obiramo se preveč. Le kar naprej, saj imamo še dve tretjini smeri pred seboj. Kmalu smo na robu, nad Prusikovim bivakom. Ura je enajst in Stane pravi, da se mu je zbudil želodec. Ustavimo se za hip, si privežemo dušo in hitimo do pod gornjega skoro navpičnega stebra. Plezanje po njem postane šele lepo in mikavno, saj poteka smer po nekem razu, čisto odprtem in zračnem. Ob enih smo na ozki polički, ki pelje okrog roba v navpično steno, po njej navzgor do izstopnega kamina, in že se znajdemo na veliki ploščadi pod zelenim snegom nad Plemenicami. Ura je dve, sonce močno greje, od Razorja in Škrlatice se valijo težki oblaki, zname-nje bližajoče se nevihte. Zato zdravimo preko Bambergove proti Luknji.

V osemurnem plezanju smo napravili zopet lep vzpon. Desetič sem šel preko te smeri in povedel dva svoja dobra tovariša. Smer še vedno cenim na IV.–V.

To je bila gotovo najstarejša naveza do sedaj v tej smeri. Veseli smo bili svojega uspeha. Upamo, da bomo napravili še kaj lepega. Spomin na to slavno smer in po-sebej na ta vzpon mi bo ostal za zmerom najdražji.

GORSKA REŠEVALNA SLUŽBA NA POLJSKEM

(GÓRSKIE OCHOTNICZE POGOTOWIE RATUNKOWE – GOPR)

ING. WOJCIECH BIEDRZYCKI

b Črnem morju v Chersonu je aprila 1941 umrl poljski general Mariusz Zaruski. Nekaj desetletij prej je v osmrtnici svojemu prijatelju in tovarišu gorskih odprav, izrednemu planincu, pesniku, znanemu skladatelju M. Karłowiczu napisal: »Non omnis moriar.« In dejstvo je, da si je on sam, Zaruski, še za življenja postavil trajen spomenik – Tatrsko gorsko reševalno službo (Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe – TOPR).

Poljska gorska reševalna služba (GOPR), ki danes deluje v vseh gorskih masivih Poljske, nosi še toliko potez in lastnosti, ki jih je prav gotovo vtisnila osebnost organizatorja TOPR – Mariusza Zaruskega, da ne moremo spregovoriti o tej organizaciji, ne da bi povedali nekaj besed o tem zanimivem Poljaku.

Rodil se je l. 1867 na Podolu, ki leži v zgornjem toku reke Dnjestr. Gimnazijo je končal v Kamiencu Podolskim (znana je bila njena univerzitetna raven), fizikalni in matematični študij pa na univerzi v Odesi.

V študentskih letih je organiziral poljske literarne krožke in prvo društvo Sokola v Odesi ter vodil levičarsko dejavnost študentov, ki so se borili za samostojnost poljske države. Leta 1894 so ga carske oblasti obsodile na eno leto in pol zapora in nato na 5 let izgnanstva v arhangelško gubernijo. V ArhangelSKU je Zaruski končal pomorsko šola in plul kot kapitan velikih jadrnic po Belem in Ledenem morju ter Atlantskem oceanu.

Po vrnitvi iz izgnanstva je končal likovno akademijo v Krakovu in se je l. 1904 skupaj z ženo naselil v Zakopanem, kjer je prebival vse do prve svetovne vojne. V tem desetletnem obdobju se je izredno aktivno udeleževal v plezalstvu, smučanju in planinstvu, o čemer najbolje priča l. 1909 ustanovljena TOPR. Na smučarskem področju je bil vodja in predavatelj na prvih smučarskih tečajih na Poljskem in eden izmed prvih pionirjev smučarskega planinstva, saj je s tedanjimi primitivnimi pripomočki izvedel vrsto drznih vzponov, nekateri med njimi še do danes niso bili ponovljeni.

Bil je odličen plezalec, Tatre je poznal kot nihče takrat, bil je tudi član prirodopisne in etnografske sekcije Tatrškega društva (Towarzystwa Tatrzańskiego).

To bogato dejavnost M. Zaruskega na območju Tater in Zakopanega je prekinila vojna. Zaruski je kot patriot, kot sin in vnuk poljskih upornikov (iz l. 1863 in 1831) že 5. avg. 1914 odšel na fronto s kompanijo strelcev iz Zakopanega, kamor je vstopil kot navaden vojak. Pozneje se je boril na različnih frontah v konjenici poljskih legionov in se iz vojne vrnil kot general poljske armade. V vojski je bil do l. 1926, ko so ga – verjetno v zvezi s pripravljanjem diktature – upokojili.

Še istega leta je Zaruskega ponovno pritegnilo morje. Oživil je Komite narodne flote, ki je do tedaj le slabo deloval. Sedaj je med drugim kupil prvo poljsko šolsko ladjo (slavni »Dar Pomorza«).

Zaruski je storil in organiziral poljski yahting, šolal je poljske jadralce na dolgih morskih odpravah, med drugimi poljske skavte (harcerje), s katerimi je dvakrat premeril pot okrog sveta na škunerju »Zawisza Czarny«. Poljski narod je tedaj po stoletjih prvič spet prišel do morja in Zaruski, ki se je vedno posvečal najnujnejšim potrebam družbe, se je popolnoma predal pomorstvu. V Tatre je tedaj zahajal bolj redko, toda tu si je vzgojil vredne naslednike, medtem ko je bil ob morju takrat nepogrešljiv.

V začetku druge svetovne vojne so se poljski prebivalci množično premikali proti vzhodu, med njimi se je tako znašel na ozemlju Sovjetske zveze tudi Zaruski, ki je tu umrl v starosti 74 let.

Poleg spomina na svoje delovanje je za sabo zapustil vrsto knjig, člankov, vodičev in priročnikov (npr. priročnik za jahanje, priročnik za jadranje, priročnik za alpsko smučanje), izdal je prvi smučarski zemljevid Tatr z edinstvenim zemljevidom s potmi snežnih plazov. Npopolni seznam njegovih publikacij obsega 120 strani, med njimi dve lastni pesniški zbirki in en prevod.

— — —

Na prelomu 19. in 20. se je obisk Tater zelo povečal. Izletniki so se odpravljali v gore brez vodnikov, pa tudi brez zadostne priprave za take ture. Posledica tega je bil silovit porast nesreč v gorah. Reševalne odprave so sestavljali planinci in vodiči, ki so bili v takem trenutku v Zakopanem. Počasi se je izoblikovala stalna skupina alpinistov in vodnikov, ki so pod vodstvom Mariusza Zaruskega hodili na reševalne akcije. Zaradi vedno večje potrebe po stalni reševalni službi so M. Zaruski, M. Karłowicz in dr. K. Dluski (predsednik Klimatskega sveta v Zakopanem) v vrsti revij in časopisov pozvali prebivalstvo, naj finančno prispeva za organizacije Reševalne službe. Smrt skladatelja M. Karłowicza pod snežnim plazom v febr. 1909 je še pospešila realizacijo teh načrtov. Prva skupina, ki jo je sestavljalo 5 alpinistov in sedem vodnikov-góralov (domačinov hribovcev) je prisegla 11. 12. 1909. Ta datum velja za začetek oficialne dejavnosti t. i. Reševalne straže. Prisega vsebuje zagotovilo o pomoči vsakemu ranjenemu ali izgubljenemu v gorah ne glede na vremenske ali časovne razmere. V trenutku, ko da načelnik straže znamenje za začetek akcije, se mora vsak zapriseženi član javiti na zbornem mestu in izvrševati vse njegove ukaze do konca akcije. Služba je bila brezplačna, vendar so člani dobili povrnjene stroške (tudi v primeru izgube zaslužka v tem dnevu). Ta pravila veljajo še danes.

Zaruski je organiziral več takih stalnih skupin pod vodstvom izbranih vodnikov, uvedel je zvočno in svetlobno signalizacijo. Skupine so imele posebne maršrute in naloge, ki so jih morale izpolniti med akcijo in ki jih je ob začetku prejel vodnik v posebni kuverti. V straži je vladala vojaška disciplina, tako potrebna glede na težke pogoje, v katerih so se akcije vršile. Člani straže so imeli za sabo tečaj prve pomoči pod vodstvom zdravnika TOPR in dva tečaja, ki ju je vodil sam Zaruski – načelnik: tehnični tečaj reševanja in smučarski tečaj. Zaruski je tudi sestavil statut Reševalne straže, ki ga je oblast potrdila 29. 10. 1909. Ta dan velja za dan ustanovitve TOPR. Ta statut je vseboval tri kategorije članov TOPR: člane ustanovitelje, člane podpornike (ki so so često dajali veliko vsote za delovanje straže) in člane straže, ki so reševali v gorah.

Člani ustanovitelji so proučili statute podobnih združenj v alpskih državah, vendar niso sprejeli vzorca iz Švice ali Avstrije, kjer so v reševalni službi delovali poklicni alpski vodniki pod vodstvom administrativnih oseb (npr. zdravnika klimatskega sveta, policije, prefektore ipd.). Zariski je sodil, da majhnost področja Tater, planinska nepravilnost in lahkomišljenost ravninskih obiskovalcev terja združeno reševalno organizacijo.

Reševalna straža TOPR je l. 1922 prešla v Poljsko tatrsko društvo kot Reševalna sekcija. To društvo (o katerem smo pisali v Pl. V. št. 5/69) je sprejelo vlogo članov podpornikov TOPR, opustili pa so tudi vojaško ureditev straže, ker pri organiziranih reševalcih ni bila več potrebna.

Med obema vojnoma se je TOPR, kar se tiče šolanja in tehnične opreme, zelo okreplil pod vodstvom J. Oppenheima.

Med drugo svetovno vojno je okupator prepovedal planinsko delovanje, pa tudi večina alpinistov, vodnikov in seveda gorskih reševalcev je vstopila v partizanske vrste. Njihova ilegalna borba se je začela že sept. 1939, ko so vodili poljske oficirje in vojake čez gore na Madžarsko, od koder so ti vstopili v poljsko vojsko, ki se je formirala v Franciji). Med vso vojno so izvrševali odgovorno nalogo kurirjev (povezava med Poljsko in njeno vlado v Londonu) in sodelovali v vojaških akcijah proti nacistom. Slavna je akcija gorskih reševalcev, članov TOPR, ki so šli pomagat ranjenim slovaškim in sovjetskim partizanom po porazu slovaške vstaje l. 1944 in jih prepepeljali na poljsko stran Tater.

Po vojni se je obisk gor zelo povečal in to ne samo v Tatrah, ampak v vseh poljskih gorskih masivih, s tem pa se je tudi večalo število nesreč v gorah. Leta 1952 je bil iz PTTK (Poljska planinska zveza) izločen GOPR (Gorska prostovoljna reševalna služba), ki ga sestavljajo terenske grupe: Tatrška (sedež – Zakopane), Beskidska (sedeži: Bielsko, Rabka in Krynica), Sudetska (sedež – Karpacz), približno pred desetimi leti pa je bila organizirana tudi Bieščadska grupa (s sedežem v Sanoku).

V GOPR delujeta dve kategoriji reševalcev – poklicni (teh je 40) in prostovoljci (530) ter pr. 150 kandidatov za reševalce (ki sodelujejo v akcijah in šolanju, niso pa še zapriseženi).

Večina planinskih domov ima postaje GOPR, ki jih vodijo oskrbniki domov, člani GOPR ali pa posebej imenovani reševalci.

V Tatrah in na posebno pogosto obiskovanih smučarskih poteh so stalne reševalne patrole.

TUDI LETOS GEOLOŠKE EKSKURZIJE

Slovensko geološko društvo je pripravilo program za strokovne ekskurzije, ki so postale v zadnjih letih zelo priljubljene med širokim krogom ljubiteljev narave. Prvi tak strokovni sestanek bo že 15. marca in je namenjen spoznavanju geoloških zanimivosti Ljubljane in okolice. Dr. M. Pleničar in dr. ing. V. Osterc bosta vodila udeležence po Ljubljani in na Ljubljanski grad. Med potjo jim bosta razlagala gradbeni in okrasni kamen, uporabljen v mestu, ter jih seznanila z geološko zgradbo ljubljanskih tal.

19. aprila se bodo podali z avtobusom do Postojne, Pivke in Ribnice v Brkinih. Od tam bodo zavili po dolini Reke do Škocjanskih jam, ki bodo osrednja zanimivost ekskurzije. Vrnili se bodo čez Lipico in Sežano. Ekskurzijo bosta vodila dr. Pavlovec in R. Gospodarič.

Proti koncu maja (24. 5.) bo K. Grad vodil ekskurzijo v Polhograjske Dolomite. Od Medvod do Sv. Katarine in nazaj bo razlagal zanimivo in dokaj zamotano geološko zgradbo tega ozemlja.

Junija bo dvodnevna ekskurzija (13. in 14. 6.) čez Kamnik in Gornji Grad v Logarsko dolino. Že na tej poti bo prof. dr. D. Kuščer pokazal ljubiteljem narave mnogo zanimivega od oligocenskih plasti s številnimi okameninami pri Gornjem Gradu do znane Igle in Presihajočega studenca. Podali se bodo tudi do slapa Rinke. Najbolj privlačni

Reševalcem-prostovoljcem se povrnejo samo stroški, ki so jih imeli med akcijo (tudi izguba delovnega dne). Reševalci vseh grup so dolžni sodelovati v terenskem šolanju in vajah GOPR.

Poljski reševalci, ki hodijo tudi po tujih gorah, so često sodelovali v reševanjih ali pa so jih organizirali. Naj omenim tu akcijo z dne 18. 7. 1957, ko so štirje Poljaki in štirje Francozi vodili akcijo na Col du Midi. Šlo je za dva ponesrečena jugoslovanska alpinista (Tekića in Staničevića) in Poljaka St. Gronskega, ki jim je prvi priskočil na pomoč. Vsi ti trije niso preživeli, življenje pa je izgubil tudi W. Żulawski – znan poljski alpinist in cenjen reševalec GOPR. St. Biel – sedanjí predsednik alpinističnega kluba v Krakovu, pa je bil težko poškodovan.

GOPR zelo pogosto sodeluje v skupnih akcijah z Horsko službo (GRS v ČSSR), posebno na območju Tater in Krkonošev. Pogosti stiki, skupne akcije, vaje in tekmovanja so vplivali na mnoga osebna prijateljstva med gorskimi reševalci obeh držav. Prijateljstva, ki so nujna pri izpolnjevanju te težke in odgovorne službe.

Sedanjo sodobno opremo (komplete Grammingerja, tobogane, pa tudi avtomobile in radiotelefone) je GOPR nakupil v Švici in Avstriji z volilom poljske družine Dewitz (celotna devizna vsota, ki so jo starši dobili od švicarske zavarovalne družbe ob hčerkiní smrti v Alpah) in iz sredstev enkratne dotacije Centralnega fonda za izletništvo in oddih. Od l. 1958 dobiva GOPR sanitarne pripomočke in zdravila od ministristva za zdravstvo.

Za reševalno akcijo poškodovanec ne plača nič, razen v primeru, ko je brez potrebe klical GOPR, ali pa če se mu dokaže, da je nesrečo lahkomišljeno izzval sam z neupoštevanjem osnovnih planinskih predpisov. V takem primeru mora povrniti vse stroške akcije.

Z dejavnostjo GOPR se planinci seznanjajo preko podrobnih statistik in opisov važnejših akcij, ki so priobčene v planinskem glasilu »Wierchy«.

Za konec naj navedem nekaj statističnih podatkov, ki dokazujejo, kako potrebna in dejavna je ta organizacija: Število akcij v l. 1909–1958 znaša 1000; pomoč so nudili 6900 osebam, v letih 1959–1967 pa je bilo organiziranih 100 akcij letno (od tega v Tatrski grupi 50–60) pomoč so nudili 4000 osebam (od tega v Tatrski grupi 2000). Prav tako raste število smučarskih nezgod (1000 zlomov letno, v Tatrah 300–350). Gorska reševalna služba na Poljskem ne počiva.

Krakov, oktober 1968

del ekskurzije pa bo vzpon do Potočke zijalke, o kateri bo govoril prof. dr. F. Osole. 20. septembra bo ekskurzija v Furlanijo in sicer čez Čedad na Staro goro, v Landrsko jamo in nazaj čez Kobarid. Na geološke zanimivosti bodo opozarjali prof. dr. R. Savnik, dr. R. Pavlovec in D. Novak. Oktobrska ekskurzija bo posvečena predvsem termalnim vrelcem. A. Nosan in F. Drobne jo bosta vodila iz Ljubljane v Celje in naprej proti Rimskim toplicam, od tam pa čez Hrastnik nazaj v Ljubljano.

Zadnja letošnja ekskurzija bo 8. novembra. Od Ljubljane do Postojne bo dr. L. Žlebnik razlagal geološke probleme v zvezi z novo hitro cesto. Nato bodo šli udeleženci skozi Postojnsko jamo do Pivke jame. Na tej poti jih bosta vodila R. Gospodarič in dr. R. Pavlovec.

Poleg geologov bodo spremljali ekskurzije še drugi strokovnjaki, kot so botanik, geomorfolog, arheolog in podobno. Tako bodo razlage zanimivejše in dostopne širšemu krogu ljubiteljev narave.

Slovensko geološko društvo bo morebitne spremembe ali vsa obvestila objavljalo v časopisu »Delo«. Na ekskurzije vabijo tudi planince, ki si bodo tako razširili svoje znanje o geološki zgradbi naših gorah in drugih delov naše domovine.

dr. Rajko Pavlovec
Ljubljana, Trubarjeva 14

PRVI IZLET

METKA ROTOVNIK

Zivljenje mladega rudarja je težavno. Preden se razvije, dozori. Ceste vedno sprejmejo in ceste so brez konca. Ljudje odhajajo mimo mladih obrazov, otroških oči, ki počasi temnijo. Fant mora najti ljubljeno deželo.

Profesor Ficko je že mnogim približal gore. Ve, da fantje potrebujejo svobodo in da morajo najti nekaj, kar jih bo spominjalo in vabilo vsak trenutek.

Prvi izlet je posvetila jesen sebi. Njene meglice so lebdele nad dolino in nebo nad njimi je bila globoko razprta modrina.

Fantov je bilo mnogo, več kot 40. Gore so jim bile tuje, a vsak je odkril kaj novega. Jezne besede, cigaretni dim, utrujenost je izmilo rosno jutro. Prostrane trate Smrekovca so sprejele vse enako, gostoljubno so ponudile svoj mir in svoje plodove. O gorah na obzorju, o Smrekovcu nam je pripovedoval profesor, mladinski vodnik pa je vcepljal v glave zakonitosti hoje in pomembnost opreme. Toda kaj, ko je tako čudovito dirjati in zmagovati!

Gašper je opazil divjega prašiča. Medtem ko smo ugibali, kako mu najlažje ubežiš, jo je veper kot prvi pobrisal v gozd.

Samota vedno beži pred množico.

Spuščali smo se proti Belim vodam. Njive, travniki in gozdovi so se zlivali v ognjeno žarenje. Kmečka hiša nam je ponudila svoje bogastvo. Polni njenih dobrot smo odhajali. Pred nami rudniški stolp, nad nami ugaslo nebo in med nami beseda: »Če me vržejo iz šole, grem za pastirja tja gor«.

Bil je res lep izlet.

ZGODOVINSKA KUGYJEVA PELERINA

LUDVIK ZORZUT

Nekaj originalno svojevrstnega o dr. Juliju Kugyju smo letos v rožnatem mesecu, ko smo odkrivali spominsko ploščo skladatelju Ivanu Laharnarju, ujeli v tolminskih hribih na Šentviški gori, nekaj, kar je še polno sveže planinske vonjave po pesniku Julijskih Alp. Častitljiv krojaček živi na tej Gori, zanimiv pripovedovalec, skupaj s prijazno ženkico, v tipični hišici ob cesti. V njej je po domače freskirano znamenje sv. Mihaela in sv. Vida iz 1876. Kenda Franc se piše, iz Bovca je doma, a je trideset let od l. 1922 do 1952 šival zajezerskim gorjanom v Ovčji vesi – pa tudi gospodom hribolazcem, gospodom turistom, ki so mimo prišli, med temi tudi dr. Juliju Kugyju. Saj je dobrovoljni krojaček znal mojstrsko sukati iglo in tudi jeziček slovensko, nemško in laško. In še danes s ponosom in bolj potihoma hudomušno pripoveduje, da ga je dr. Kugy tedensko obiskoval, vsakokrat, ko se je mudil v Ovčji vesi in imel tam najeto sobo pri gorskem vodniku Ojcingerju. K njemu, h Kendi pa je hodil, pomislite, da mu je zašil in zakrpal že izdelane hlače, jopo, plašč. In je Kugy k njemu prijazno prisedel in mu pravil svoje zgodbe in doživljaje v gorah na svoj originalni način z resnobnim humorjem. Pa tudi navihani krojaček je z domačimi pripovedkami spravljal gospoda doktorja vedno v dobro voljo.

Kugy je vsak teden kaj prinesel Kendi za pokrpanje in za likanje, obleke, največkrat pa pelerino, tako odprto, ohlapno, kakor so jo nosili vojaki planinci in takratni mladi hribolazci. Ko se je Franc Kenda, krojaški mojster, schneidermeister, sarto v Ovčji vesi,

Franc Ke

Ovčja ves z Višem

»in Wolfsbach, in Valbruna«, oženil in pripeljal na dom prijetno ženico, je Kugy še pogosteje zahajal k njim. Nekoč je ženki ponudil, če bi nekaj od njega kupila. Kaj pa imate, gospod doktor, je vprašala radovedna Kendovka, nakar je Kugy rekel: »Kupite mi, prosim, najmanj dvajset let.« Ko se je doktor na pod večer sprehajal po Ovčji vesi, je z daljnogledom motril svoje gore, ožarjene v zapadni tramontani, večkrat vzel robec in si obrisal solzne oči, ve povedati Kenda.

Tisto znamenito že zgodovinsko Kugyjevo pelerino je dobrodušni krojaček krpal in krpal na vseh koncih pri ovratniku, pri rokavih, na robovih. Njen samozavestni lastnik jo je imel za svojo staro, zasluženo svetinjo. Mojster Kenda Franc je vihal brkice, se na tihem muzal in mežikal ženki. Zakaj si ne bi on, on, dr. Julius Kugy kupil nove pelerine, ko pa ima tako razcefrano, kakor so oblaki pod Višem...?

»Das ist meine Ehre«, je Kugy glasno izpovedal, si prižgal pipico in smeje se odšel... Mojster Kenda je skozi okence zrl za njim in dejal:

»Jaz v delavnici krpam obleke, on menda v skalah goré!«

IRENCA NA STORŽIČU

DARINA KONC

Irenco Sedejevo iz Ljubljane boste našli v letu 1969 vpisano tudi v knjigi planinskih vpisov vrh 2132 m visokega Storžiča. Svetlolasa, ljubka deklica je pravkar dopolnila svoje četrto leto. Ob tri leta starejši sestrici Tatjani raste in se uči ter noče prav nič zaostajati za njo.

Irenčina mamica, striček Mirko, teta Francka in na Gorenjskem še stric Stanko so bratje in sestre. Življenje, razmere in še ljubezen, ta večno zmagojoča sila, so jih vrgli iz toplega kmečkega doma pod Storžičem v mesto in njeno okolje. Vendar jih

blišč, udobje in mestni nemir niso spremenili v njihovem bistvu in mišljenju. Ostali so Gorenjci, navezani na svoj podgorski svet, kamor se ob vsakem prostem času vračajo. Tu se srečavajo, tu po domače razgovore in razvedre, tu, ob starših najdejo sami in njihovi otroci svoj dom, kjer preživljajo svoje počitnice in proste čase.

Ves zadnji septembrski teden je bil sončen. Kakor da hoče popraviti skoraj štirinajst-dnevno deževje in nejevoljo naših kmetov, ki niso mogli spraviti otave po starem kmečkem pravilu že do malega šmarna. Zdad pa sije sonce, kakor da boža in vabi. Stric Mirko je naredil načrt in v soboto popoldne, prvo v oktobru, so se v avtomobilih odpeljali iz Ljubljane tri družinice, vsaka z dvema otrokoma. Tri avtomobile so napolnili z dobro voljo in trebušastimi nahrbtniki. Da bi jemali s seboj gosposke delikatese in si delali sendviče in drugo podobno jedačo, zato pravi Gorenjci niso, zlasti še moška polovica naših planincev ne. Ker je čas planinske paše že minil in so pastirske kočje zaprte, bo treba misliti najprej na mleko za najmlajše. Stric Mirko odloči: Vzemimo s seboj ajdove moke in dobrih ocvirkov.

Vesela gorenjska družčina iz Ljubljane že sopiha v treh avtomobilih iz Tržiča proti Lomu do tržiške kočje pod Storžičem. Še nočjo moramo priti na Kališče, kjer bomo prenočili. Vsi, tudi štiriletna Irenca? Zakaj pa ne?

Sobotno popoldne je sončno. Od gora sicer piha, vendar vse kaže, da bo vreme vzdržalo. Že smo na planini Mali poljani, domači planini, ki jo poznajo naši planinci iz svojih otroških let. Kratak oddih in malica, nič več. Oktobrski dnevi so vsak dan krajši. Gorska pot silí dalje na Veliko Poljano, okoli Grebenca v Javornik. Zapuščena pastirska kočja in hlev; pod kočjo izvira zdrava gorska voda. Tam okoli rastejo jagode – brusnice. Nekdo se je spomnil, da te jagode zbijajo vročino, bolezensko namreč. Torej bo prav, da jih prinesejo vsaj merico s seboj.

Že stopajo pod Bašeljskim sedlom proti Kališču. Otroci so židane volje. Kot gamsi bi nam najraje ušli na vrhove. Irenca Sedejeva bi bila rada Rdeča kapica, da bi srečala volka.

Naši planinci stoje pred planinskim domom na Kališču. Čudovit razgled, le vrh Triglav ni jasen kakor sinoči, jim razlaga oskrbnik kočje. »Saj veste, kako pravi star gorenjski izrek: ‚Zvečer sonce v zamok, jutri bo čmok...‘« »Kaj pa je to čmok, očka?« hoče vedeti Jurček. Oskrbnik planinske kočje se muza, otroci so Ljubljančani in takihle gorenjskih prisposodob ne razumejo. »Tale rdeča zamolkla večerna zarja nad Triglavom pomeni, da bo jutri deževno vreme, da bomo čmokali po blatnih poteh in stezah. Najbrž boste morali ostati kar pri nas na Kališču. Ne svetoval bi vam, da bi lezli gori na Storžič.«

Kaj bi mislili na jutri, ko pa je pred njimi še vesel večer v planinski koči in nato mirna noč v prostorni izbi. Polití žganci in zavreto mleko jim je pregnalo še zadnjo skrb in utrujenost. Zamok nad Triglavom se je izgubljal v srebrno obrobjen oblak. Zaspano se prebujajo nedeljsko jutro iz megle. Vsa gorska panorama se skriva za zaveso nizkih oblakov. Iz megle drobno prši. Toliko da nagaaja in spravlja nervoznega meščana v slabo voljo. Naši planinci se ne štejejo med te ljudi. Če so še spočiti na Kališču, bodo še danes zavzeli vrh Storžiča. V očeh štiriletne Irence sije najlepše pomladno sonce. Osemletni Jurček ji je pravkar posodil svoj klobuček, okrašen vsaj z dvajsetimi značkami in spominki, pa se je premislil. Za Irenco bo bolje, da ji mamica zaveže ruto na glavo.

Že stopajo proti Storžiču, temu ponosnemu velikanu Kamniških Alp. Kar ne more se razvedriti nad gorami. Človek mora vedno upati na boljše. Stric Mirko zaupa in Irenčin očka mu skuša pomagati. Pa jima ne gre prav iz srca. Pot proti vrhu ogreva in terja previdnost. Morda bo Irenca opešala in odpovedala. Starejše deklice bi ji skoraj privoščile. Samo njo, Irenco, kar naprej občudujejo, njih pa se ne spomnijo. Dobri dve uri so se potili naši planinci proti zameglenemu Storžiču. Tisto nedeljo so ga samo oni spravili podse. Junaki pa taki! Največja junakinja med njimi pa je bila Sedejeva Irenca iz Ljubljane, štiriletna deklica, ki jo je njen očka z vidnim ponosom vpisal v knjigo Storžičevih obiskovalcev. Ko priplezate kdaj na njegov vrh, le poglejte in polistajte nekoliko po knjigi. Štiriletna Irenca Sedejeva je stopila na vrh Storžiča. Vredno je bilo to zapisati.

DRUŠTVENE NOVICE

VEČER PLANINCEV JUBILANTOV

Že nekaj let prireja predsednik PZS sprejem zaslužnim slovenskim planincem, da počasti njihove življenjske jubileje. V prijateljskem pogovoru se snidejo tisti, ki so se srečali z Abrahamom, z onimi, ki imajo za seboj še vidnejše miljnike na življenjski poti. Lani je dr. Miha Potočnik za tak pomenek na sedežu PZS v Dvorakovi 9 poskrbel 18. decembra, jubilan-
tom čestital, se jim za opravljeno delo zahvalil, jim podelil lepo izdelane plakete, nato pa dal besedo njim. To pot jo je prvi povzel 90-letni Zdravko Štolfa, češ, kar preveč me častite. »Kar mi je življenje dovolilo, sem pač naredil.« Pri 22 letih je prvič stopil na Triglav, pri 89 letih pa se je povzpel iz Podbrda na Črno prst: »Gor me ni prav nič dajalo, dol pa so me opominjala kolena. Ko sem v dolini spil čaj, je bilo tudi s koleni kmalu vse v redu.« Kdor ni poslušal radijske oddaje – snemal je prof. Marijan Krišelj – naj tu prebere Štolfov recept za tako čilo starost: »Solidno sem živel, od 20. do 30. leta sem tudi pokrokal, potem pa odnehal, pridno sem telovadil 40 let, v Trstu veliko plaval, najbrž pa mi je pomagalo tudi planinstvo, ki ga še zdaj gojim.«

Za Štolfo so se zvrstili naši dobri znanci: Pavel Kunaver, Ivan Šumljak, Albin Umnik, Jože Cesar, Ivan Zabel, Franjo Klojčnik, Stanko Kos, Živojin Prosenec, Dušan Gradišnik, Savo Sink, Tomaž Krafožel, Stane Koblar. Ing. Nace Perko je jubilan-
tantom poslal pismo, manjkali pa so Franc Tratnik, Franc Tolar in Silva Jesenšek.

Doživetje je bilo poslušati prof. Kunaverja. Pred davnimi leti – kmalu bo 60 let – je popisal svoj vzpon prek severne stene Triglava in vse svoje življenje deloval na številnih življenjskih popriščih, pisal, predaval, vzgajal, vodil in raz-
vnel in še zdaj uči na šoli zvezdoslovje, še zdaj je ves v delu in v načrtih, kakor da zanj ni počitka. Kako ste vse to zmogli, ga je v imenu navzočih vprašal predsednik PZS, nakar je pred nami v Kunaverjevem pripovedovanju oživela drenovska družina: Neuničljivi Brinšek, Tavčar, Michler, Badjura, pa druge zanimive zaslužne osebnosti iz slovenske planinske in kulturne zgodovine, prve ambicioznejše stopinje tabornišтва, jamarstva. Bili so res vsi skupaj kakor »dren«. Pomenljivo ime so si izbrali ti naši pionirji, ki so pred prvo svetovno vojno naravnali slovenskemu planinstvu pot za sledmi, ki jih je utrla evropsko planinstvo.

Na vprašanje, ali je na uspeh sina Aleša in njegovega annapurnovskega moštva

kaj ponosen, je oče Kunaver odgovoril: »Imeli so strašno srečo. Ponosen biti na to, to ni smiselno, srečni pa smo lahko, da je tako.«

Tudi odgovori prof. Šumljaka, pobudnika slovenske planinske transverzale, planinskega pisca in predavatelja, so bili za vse navzoče spodbudni in značilni. Tudi njegovi planinski spomini segajo z otroškimi koraki pred prvo svetovno vojno, danes pa je prof. Šumljak vsej Sloveniji znan kot imeniten planinski govornik, predava pa o naših gorah tudi v Avstriji, posebej še na Koroškem.

Vsega, kar smo na tem večeru doživeli, seveda ne moremo navesti. Minil je v sproščenem vzdušju, ki je povežalo z isto mislijo desetletja slovenske planinske zgodovine in vrsto rodov, ki so v njej tvorno sodelovali.

T. O.

OB 20-LETNICI APD

20. decembra 1969 je Akademsko planinsko društvo, ki ga vodi prof. Barbka Lipovšek, v Tamarju proslavilo 20-letnico svojega obstoja. V dolini Planice je bila tisti večer že trda zima, vendar je v prijazni Tamar pod noč prišlo kakih 30 gostov, med katerimi je bilo mnogo naših odličnih plezalcev. Slavnost je uvedla predsednica Barbka, danes nedvomno ena najbolj poznanih uspešnih alpinistk na svetu, z izčrpnim referatom. Njeno poročilo je v skrbno zbranimi podatki dopolnil ing. Jurca, ponazoril pa prof. Tine Mihelič z diapozitivi, ki so prikazali, kje vse so člani AO APD plezali in kaj vse so doprinesli k napredku slovenskega alpinizma. Slovenska planinska javnost se mora ob tem spomniti, da so alpinisti APD ob ustanovitvi svojega AO prvi preplezali Aschenbrennerjevo smer v Travniku, simbol vsega, čemur dotlej slovenski alpinizem še ni bil kos. Navzoč je bil pobudnik za to dejanje in prvi načelnik AO APD Rado Kočevar, ki je v svojem nagovoru dejal med drugim: »Pred 20 leti smo v Ljubljani v predavalnici gradbene fakultete ustanovili AO PDU, pred 20 leti smo prvič ponovili Aschenbrennerjevo smer v severni steni Travnika. L. 1948 smo nekaj nedelj zapored hodili v Tamar. Hoteli smo ponoviti SV raz Jalovca. Končno nam je junija tega leta to uspelo. Naslednji cilj je bil Travnik. Ni bilo ustrežne opreme, pa tudi za kandidate je bilo težko. Končno sva s prijateljem Frelihom avgusta vstopila v steno. Plezati sva začela šele ob pol enajstih dopoldne. Imela sva dvojno rabljeno konopljeno vrv, nekaj klinov in

vponk. Sredi najtežjega mi je odletelo kladivo. Na vrhu sva se zavedela, da je mejnik za nami – mejnik nove dobe, ki bo popeljal naše alpiniste v še bolj navpične in še težje smeri.

In res je bila na pragu nova doba. Prišli so novi plezalci in začeli sistematično obdelovati naš eldorado nad Planico.

Ko smo pred 20 leti ustanovili PD, smo začeli takorekoč iz nič. Za nami so bili le plezalni vzponi in uspehi, ki so bili nad predvojnimi stanjem našega alpinizma. Dosegli smo uspehe, ki so jih v evropskem merilu dosegale poprečno dobre naveze med obema vojnoma. Kaj več seveda nismo mogli dati. Dali pa smo zalet za še bolj drzna in večja dejanja. In ko to ugotavljam po dvajsetih letih, sem ponosen na tiste skromne začetke, ko smo v Ljubljani ustanavljali akademsko planinsko društvo.«

Po referatu ing. Jurce je Franci Savenc, ki spada tudi med delavne člane APD, dal besedo gostom. V imenu PZS je občni zbor pozdravil prof. Tine Orel, čestital društvu k doseženim uspehom in mu zaželel še večji razcvet zdaj, ko se obetajo novi lepši časi za razvoj športov in telesne kulture med študentsko mladino. Pozdravil je zbor tudi v imenu predsednika PZS dr. Mihe Potočnika, ki zaradi bolezni ni mogel priti in je zboru poslal pismo. Med drugim je predsednik v svojem pismu zapisal: »Želim vašemu društvu še veliko lepih uspehov in planinskih radosti: Med študenti in slovenskimi izobraženci je bila planinska misel vedno živo navzoča in mnogim od njih življenjska in srčna potreba. Planinska organizacija na naši slovenski univerzi, ki je te dni tudi praznovala svoj 50-letni jubilej, ima za to še poseben pomen. Lepo bi bilo, če bi imeli na vsaki naši fakulteti planinsko društvo ali vsaj sekcijo ali klub in bi gojili planinsko dejavnost v najširšem obsegu. Od tega bi imela koristiti vsa planinska slovenska srenja, saj se po opravljenih diplomah planinsko izobražensko seme razseje po vsej naši domovini in še zunaj nje.

Vaše društvo je za slovensko planinstvo, posebno pa še za kvalitetni dvig alpinizma in za gojitev negospodarskih planinskih aktivnosti zelo zaslužno. Naj se še v naprej uspešno razvija!«

POSVETOVANJE O KMEČKEM TURIZMU

Ljubljanska kreditna banka in hranilnica je 18. XII. 1969 v prostorih radovljiške občine sklicala posvetovanje o vključevanju zasebnih, predvsem kmečkih gospodarstev v turistično dejavnost. Banka je uvedla posvet z ugotovitvijo, da je tako imenovani kmečki turizem v sosednjih alpskih deželah že močno razvit in predstavlja pomemben delež celotne turistične

ponudbe nekaterih pokrajin. Kljub številnim ugodnostim, ki jih vsebuje tovrstni turizem (dopolnilna dejavnost kmetijstvu, pridobitev dodatnih turističnih zmogljivosti, relativno nizke naložbe, manjše tveganje itd.), pa je ta v Sloveniji slabo razvit in o pravem kmečkem turizmu pri nas le težko govorimo. Redka kmečka gospodarstva se sicer vključujejo v to dejavnost, vendar je to vključevanje več ali manj neorganizirano in zato tudi ne daje večjih rezultatov v turističnem gospodarstvu.

Posvetovanja so se udeležili zastopniki republiškega sekretariata za gospodarstvo, za prosveto in kulturo, TZS, občine Radovljica, Jesenice, Škofja Loka, Tržič, Kranj, Kamnik, SAZU, Filozofske fakultete, Inštituta za geografijo, Zveze delavskih univerz, bank, višje agronomske šole v Mariboru in lokalnih turističnih podjetij. Na posvet je bila povabljena tudi naša redakcija.

KBH Ljubljana je predstavljal tov. Marjan Masterl, pred vojno znan smučar, ki je pozdravil navzoče in na kratko očrtal pomen kmečkega turizma in zasebnih turističnih kapacitet v nadaljnjem razvoju turističnega gospodarstva v SRS. Za njim so poročali: tov. Lipičar Rado, pomočnik sekretarja republiškega sekretariata za gospodarstvo SRS o trenutnih dosežkih turizma v SRS in o razvitosti turizma SRS v primerjavi s sosednjimi deželami; tov. Sršen Slavko, zastopnik TZS, o načelni problematiki kmečkega turizma; tov. dr. Jeršič Matjaž, Inštitut za geografijo, o povezavah med kmetijstvom in turizmom na osnovi tujih izkušenj; tov. dr. Vojvoda Metod, Inštitut za geografijo, o dosedanjih integraciji med kmetijstvom in turizmom v Bohinju. Zastopnika Kreditne banke in hranilnice Ljubljana in GKB Kranj, sta poročala o dosedanjih investicijskih vlaganjih bank na področju zasebnega gostinstva ter njihovih rezultatih.

Nato se je razvila razprava. O sklepih posvetovanja bomo o prvi priložnosti še poročali. Problematika posvetovanja je zanimiva tudi s stališča planinstva. V našem glasilu smo od l. 1955 skušali informirati naše bralce o načelih, po katerih alpske države obravnavajo hribovskega kmeta. Posebno smo opozorili na francoske ekonomiste (Raoul Blanchard, Germaine Veyret-Verner), ki jih močno upoštevajo tudi v Avstriji, na delo geografskega inštituta v Innsbrucku, ki ga je na to področje usmerjal nekdanji predsednik OAV prof. dr. Hans Kinzl, na švicarsko raziskovanje produktivnosti in rentabilnosti hribovskih kmetij i. dr.

V rubriki »Razgled po svetu« smo nekajkrat pisali o specifični problematiki alpskega kmeta, o depopulaciji, o alpskem urbanizmu moderne dobe, o alpskih kmetijah, ki so pomemben sestavni del pokrajinske lepote, o tem, da mora tudi alpska pokrajina živeti iz sebe in dopri-

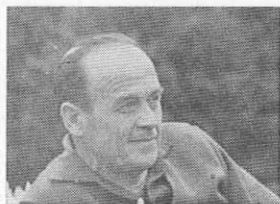
našati k skupnim potrebam, o vsem, kar zadeva demografske razmere hribovskega kmeta. Poročali smo o objektivnih, naravnih pogojih za turizem, ki pa še ne zadostujejo za vključevanje v turizem, treba je razviti tudi subjektivne, pri čemer bomo pri nas naleli na posebne težave, saj bo tudi tu treba opraviti določeno sanacijo in »psihokorekcijo«. Večkrat smo opozorili na pomen indikacij, na cone miru, ki jih ustanovljajo po Alpah, na diferenciacijo kmeta, na gozdne ceste, ki bi se morale približati turističnim cestnim normativom in na marsikaj od tistega, kar smo pozabili ali morali pozabljati v letih, ko smo začeli načrtno razvijati turizem (po l. 1952). Večina referentov, ki so pripravljali razpravo in sklepe, je ugotavljalo, da je treba problematiko te vrste turizma obravnavati kompleksno, da je treba hribovska gospodarstva znanstveno oceniti (valorizirati), jih kategorizirati, da je treba hribovska kmetijo tudi mehanizirati, če hočemo, da ustavimo depopulacijo itd. Mnogo je bilo povedanega o nastajanju vikendov in posestnih spremembah zaradi njih, o pomanjkanju delovne sile, o koncentraciji turistične ponudbe tudi na tem področju itd.

Prizadevanje KBH Ljubljana in Kranj in drugih so pomembna tudi za razvoj planinstva, za oživljanje in aktualizacije planinske pokrajine. Prav je, da pred pravim »štartom« naše znanstvene ustanove to problematiko razčistijo in pokažejo pravo pot v gospodarjenju s hribovskimi kmetijami, zaselji in vasi.

T. O.

JOŽA SVETINA – 60-LETNIK

Ne bi sodil na pogled, da je 21. januarja 1970 stopil Joža v 60. leto. Veder in poln življenja je videti dvajset let mlajši. Svetinov je mnogo, vendar Joža Svetina je le eden. To je ime, ki je zapisano v mnogih knjigah na naših vrhovih in v

planinskih kočah. Tja zahaja že od mladih let. Njegova legitimacija kaže, da je planinec že od skalaške dobe. Takoj po drugi svetovni vojni je prijel za aktivno planinsko delo. Kmalu po ustanovitvi PD Javornik-Koroška Bela je postal član njegovega upravnega odbora. Funkcijo

tajnika opravlja že 12 let. Poleg tega vzorno vodi kartoteko članstva, s katero ni malo dela, saj ima društvo 930 članov. Sodeluje tudi na delovnih akcijah, in to zelo požrtvovalno.

Rad hodi po zapuščenih stezah, po vrhovih in grebenih, srečamo pa ga tudi na skupinskih izletih, samo da pride iz zaprašenega Javornika.

Bil je tudi dober dramski amaterski igralec in pevec. Še danes deluje v pevskem zboru Železarja na Jesenicah. Štirideset let železarskega dela mu ni vzelo zdravja in vedrosti.

Njegovo delo bo za zmerom vpisano v društveni kroniki.

Ob življenjskem jubileju izrekamo Jožu prisrčna voščila.

OBČNI ZBOR PD TAM MARIBOR

V soboto 13. 12. 1969 je imelo svoj redni občni zbor PD TAM Maribor, trinajsti po vrsti. V dvajsetih letih obstoja je doseglo PD največje število članov v tem letu. Razveseljivo je dejstvo, da se je povečalo predvsem število članov v MO. Da je temu tako, gre v veliki meri zasluga tov. Franciju Šmajsu, ki je pred dvema letoma kot odbornik za mladino prevzel delo z njo ter ju usmerjal in vodil.

V letu 1969 je plačalo članarino 1620 planincev, od tega 734 članov, 325 mladincev in 561 pionirjev. Celoten porast članstva glede na prejšnje leto je 34% (1968. letu 1208 članov, pri članih je padlo za 4%, medtem ko je porastlo pri mladincih za 148%, pri pionirjih za 95%). Da ni bil MO najbolj aktiven samo v društvu, temveč je verjetno med najbolj aktivnimi v celi Sloveniji, pove dejstvo, da je od planiranih 200 000 din regresa za prevoze bilo v celi Sloveniji porabljenih ca. 45 000 din, MO PD TAM pa je od tega porabil kar 7950 din. PD je organiziralo 12 izletov, katerih se je udeležilo 457 planincev ali 38 udeležencev na en izlet. Med najbolj množične izlete sodita »izlet v neznano« z 89 udeleženci in izlet na Veliko planino, ki se ga je udeležilo 80 planincev. Med najbolj uspele pa sodi vsekakor izlet na slovensko planinsko koč pod Kepo, ki je bil lep primer solidarnosti z rojaki onstran meje.

Predsednik je povedal, da je čutilo veliko nihanje med številom prijavljenih za izlete. Včasih jih je manj, včasih pa več. Velika večina članov je že motorizirana in gre v gore posamič, zato je predsednik predlagal, da bi se v bodoče organizirali izleti z avtomobili do vnožja, potem pa seveda peš, kot je to navada pri planincih. Druga možnost pa je ta, da bi se izlet organiziral skupaj z rekreacijsko službo TAM. To bi omogočilo, da

bi prišlo v gore čimveč članov iz kolektiva TAM. Možnost pridobitve novih članov pa bi tudi narasla.

Naročnikov za PV je bilo 132, predavanj z barvnimi diapozitivi in filmi 19, povprečno 123 udeležencev na predavanje. Slovensko planinsko transverzalo sta prehodila 2 člana. PD je imelo v zakupu dom »Zarja« na Pohorju, vendar ga v bodoče ne bo več upravljalo, ker ga bo dalo podjetje TAM neposredno v zakup. Zunanje planinske skupine so imele skoraj vsaka po eden ali dva izleta v lastni organizaciji in so nasploh delovale bolje kot prejšnja leta.

Za prihodnje leto so si naložili mnogo dela. Med drugim naj bi povečali število članstva, število izletov ter organizirali enotedenski izlet v tujino. Zanimivo je, da primanjkuje društvu, kljub podpori TAM, še okrog 10 000 din in da gre v novo delovno leto z 2000 din izgube, ki gre predvsem na račun odpisanega inventarja. Po poročilih se je razvila živahna razprava. Podelili so zahvale in diplome najzaslužnejšim planincem ter predlagali dva člana za srebrni in 12 članov za bronasti častni znak PZS. Po zboru je imel Lojzek Pristavnik predavanje z barvnimi diapozitivi »V gore«, kjer je predvsem prikazal delo AO. Tov. Pelcl pa je prikazal lastnoročno posnet društveni barvni film »Po strminah Triglava«. V imenu UO PZS je občinski zbor pozdravil prof. Tine Orel.

MO PD TAM v I. 1969

MO združuje letos 885 članov (lani 443), od tega 325 mladincev in 561 pionirjev ali točno 100 % več kot v letu 1968. Razdeljen je na 15 PS, od katerih so bile tri ustanovljene na novo. Dobro organizirano delo in pridobivanje članov v osnovnih šolah, v katerih so PS, je obrodilo sad.

Osnovna naloga MO je izletništvo. Na 14 organiziranih izletih je bilo 1508 udeležencev ali povprečno 108 mladih na enem izletu. 13 izletov je bilo enodnevnih, eden pa petdnevni (čez Savinjske Alpe). Posebno je omembe vreden izlet na Pesek s 181 mladimi, in izlet na dan planincev na 2062 m visoko Raduho, ki se ga je udeležilo 105 mladih planincev. Programsko pot po koroški planinski transverzali je končalo 59 mladincev in pionirjev, en član zasavsko planinsko pot, 15 pa kozjaško planinsko pot. Planinsko šolo so po 26 sestankih uspešno končali, saj jih je obiskalo 1265 članov. Z mentorji so imeli 4 sestanke informativnega in posvetovalnega značaja. 19 članov se je 8. in 9. marca udeležilo strokovnega izpopolnjevanja mladinskih vodnikov na Ribniški koči. V Titovi štafeti je sodelovalo 20 planincev, 10 pa jih je bilo na planinskem zletu Jugoslavije

v Črni gori meseca maja. Letni tečaj mladinskih vodnikov v Vratih sta končala dva mladincev z odličnim, trije pa s prav dobrim uspehom. Predavanj po PS je bilo 11 z barvnimi diapozitivi in magnetofonom. Udeležilo se jih je 1765 mladih planincev. Mladinski odsek se je vključil v tekmovanje JPI in je sproti pošiljal poročila občinski zvezi prijateljev mladine.

Tudi program MO je zelo pester. Začeli so s planinsko šolo oz. zimskim delom tečaja. Šolo bodo končali po 30 sestankih junija. Planirali so 16 izletov po planinski poti Prekmurja in štajersko-zagorski poti. Drugo etapo po slovenski planinski poti čez Karavanke mislijo končati v avgustu prihodnjega leta. Planiran je izlet na Dobrač na Koroškem. Seveda so vsi člani v MO seznanjeni s pogoji za pridobitev srebrnega, zlatega ali bronastega častnega znaka PZS, dalje o sodelovanju v Titovi štafeti in vseh akcijah, ki so planinskega značaja.

Zasluga za uspehe MO pa gre predvsem mentorjem PS po šolah, tov. Franciju Šmajsu in posameznim članom MO, AO, PD in GRS.

PLANINSKO DRUŠTVO ISKRA

19. decembra 1969 je sindikalni odbor Združenega podjetja Iskra sklical ustanovni občni zbor PD ZD Iskra. Ustanovniki so se zbrali v sindikalni dvorani Doma sindikatov v Dalmatinovi ulici. Zastopali so posamezne obrate tega našega uglednega, največjega podjetja, ki s svojo proizvodno organizacijo združuje skoraj vso Slovenijo. Navzoče je o dosežanem delu za ustanovitev obvestil tov. Ivo Razboršek, na kar so spregovorili tudi zastopniki sindikata, predsednik počitniške skupnosti ZD Iskra, ki že dalj časa deluje v Trenti, in drugi. Izvolili so 11-članski upravni odbor, ki ga bo vodil tov. Simon Primožič, pomočnik direktorja v prodajno-servisni organizaciji podjetja. O planinski organizaciji, o njenem pomenu in njenih problemih je govoril prof. Tine Orel, ki je občni zbor pozdravil v imenu UO PZS.

Tako smo dobili novo sindikalno planinsko društvo in z njim novo planinsko žarišče v vrstah delovne organizacije, ki jo pozna vsa Jugoslavija in je njeno ime znano tudi daleč po svetu. V njeni propagandi, ki redno izdaja svoje glasilo, ima že nekaj časa svoje mesto tudi planinstvo. Upravnemu odboru in vsemu članstvu želimo, da bi jim planinska organizacija v čim večji meri dajala res vse tisto, kar delavnemu človeku lahko da.

ALPINISTIČNE NOVICE

AKADEMSKI AO

Podati pregled dela AAO za preteklih 20 let gotovo ni lahka naloga in to iz dveh vzrokov: prvič, ker gre za delo več stotin ljudi, katerih delovanje je izrazito individualno, in drugič, ker manjkajo dokumenti ki so za tak pregled potrebni. Razumljivo je torej, da je pregled, ki ga bom podal, pomanjkljiv, mogoče deloma res netočen in nekoliko osebno obarvan, saj manjka kar 8 letnih poročil o delu našega odseka. Praznine sem zapolnil deloma po spominih sedanjih in nekdanjih aktivnih plezalcev. Končno pa sem poskusil zavzeti pri izdelavi tega poročila čim bolj objektivno stališče ne da bi s tem zanikal posameznike in njihove zasluge, pač pa, da bi se tako izognil ocenjevanju, za katerega gotovo nimamo nobenih primernih meril.

Akademski odsek je bil ustanovljen 16. decembra 1949, torej mesec pozneje kot matično društvo. Že ob ustanovitvi je združil mnoge elitne plezalce tega časa, ki so vtisnili svoj pečat povojnemu razvoju slovenskega alpinizma. Žal pa je bila skupina preveč heterogena, da bi lahko izpeljala prevzete naloge. Finančne težave so še okrepile notranja nasprotja, pa tudi nesreča v Jalovcu ni mogla ostati brez posledic na odsek in njegovo delo. Leta 1950 je imel odsek še nad 200 vzponov, dve leti kasneje pa je začelo članstvo upadati in število vzponov je padlo na vsega 40. Leta 1953 se je to upadanje nadaljevalo in le izredni vztrajnosti in optimizmu peščice ljudi se moramo zahvaliti za obstoj AAO. Spomladi l. 1954 so ti organizirali plezalno šolo, ki je pomenila preobrat. Še isto leto je AO že dosegel 142 vzponov, do prave konsolidacije pa je bilo treba počakati še nekaj let. Plezalne šole so postale redna oblika dela, kar je omogočilo sicer počasno pa vendar stanovitno naraščanje članstva. Bistveno pa je bilo, da se je sčasoma skovala izredno homogena celota. Skupno delo v odseku, delo na društvu in skupno premagovanje težav je okrepilo medsebojne vezi; mnogo pa je pripomogla tudi volja, da kljub vsemu ustvarimo AAO, ki bi bil vreden svojega imena. Res je, da skoraj nismo imeli opreme. A vsak začetnik je bil s svojim skromnim plezalskim znanjem ter s prvimi, zato pa zanj toliko pomembnejšimi doživetji v steni enakopraven član skupnosti. Odsek je dobil s tem trdno osnovo za težje stvari. Teh težjih stvari seveda ne smemo meriti z današnjimi merili, saj so bavarska smer, Herletova v Ojstrici in raz Jalovca pomenile v tistem času za nas precej, Modec-Režkova smer v Štajerski Rinki pa je

bila nekaj let najtežja smer, ki smo jo zmogli.

Tako smo počasi premagovali tehnične in psihične težave ter nabirali izkušnje. Spomladi l. 1958 je odsek prvič organiziral dve plezalni šoli: začetniško in nadaljevalno. To leto je prva naša naveza preplezala Aschenbrennerjevo smer v Travniku in to z novo akademsko izstopno varianto. Zdi se mi, da sam vzpon niti ni toliko pomemben, kolikor je pomembno dejstvo, da smo končno premagali psihične zapreke, ki so nam branile, da nismo posegli po najtežjem, kar imamo v kopni skali pri nas.

Članstvo se je v tem času ustalilo po številu in se z majhnimi nihanji spreminjalo v zadnjih desetih letih od približno 30 do 40 članov, ki pa imajo za sabo ravno toliko pripravnikov. Število vzponov je l. 1967 doseglo rekordno število 789, nakar je seveda zopet padlo. Upajmo pa, da gre za normalno nihanje dinamike.

Bilanca vzponov je zadovoljiva. Lahko trdim, da so le redke tiste naše smeri, ki jih še nismo obiskali in da imamo prvenstvene smeri, kot je Sfinga, akademska smer v Vežici, v stebru šit, smer ob zajedi v Planji ter prve ponovitve Kočevarjeve smeri v Štajerski Rinki, kamniške v Dolgem hrbtu, zajede spominov v Stenarju, Cizljeve v Špiku, Kočevarjeve v Zapadnem Prisojniku, češke v Frdamanih policah itd., na katere smo lahko upravičeno ponosni. Plezali smo v Durmitorju, Prenju, Paklenici in drugod po Jugoslaviji. Samo v Durmitorju imamo 6 prvenstvenih vzponov, nato pa vrsto prvenstvenih in prvih ponovitev v Paklenici. V Dolomitih so naši člani preplezali na primer diretissimo v Veliki Cini, francosko diretissimo v Zapadni smer Cassin-Ratti, Comici-Dimai, Eggerjevo smer ter vrsto drugih dolomitskih šestic. V skupini Civette so bili naši v Carlessovi smeri v Torre Trieste, v vzhodni smeri v Torre Trieste, v vzhodni smeri Cime del Bancon, v Carlessovi smeri v Torre di Valgrande, da omenim samo smeri, ki so ocenjene s VI+. S VI+ je ocenjena tudi Soldina smer v Marmoladi; naše odprave pa so bile tudi v Rosengartnu in v Karnijskih alpah. V Švici so splezali južni raz Sättelstock, ki je ocenjen VI_A₃ ter znano Cassinovo smer v Piz Badile, ocenjeno s V+. V sosednji Avstriji so plezali v Grossglocknerju, Gesäuse in Wilder Kaiserju; posamezni člani pa so bili v Bolgariji v skupini Rila, na Pirenejskih, na Škotskem ter Skandinaviji. V Franciji so naši izplezali pomembnejše smeri v Grand Capucinu VI+, – smer Ratti-Vitali v Aiguille Noire de Penterey V, VI ter enega od treh zadnjih problemov Alp – Walker. V Čeških Tatrah imamo prvenstveno varianto v Plškošovih

pločah, ki je ocenjena s VI. Naši člani so bili na Kilimandžaru in na Spitzbergih. V Argentini je vrh imenovan po našem pokojnem tovarišu Bojanu. Uspešna je bila tudi odprava v Bolivijske Ande, ki je osvojila kar 32 vrhov, od teh 11 prvenstvenih, med njimi Pico Yugoslavia 5505 m, Pico Reya ter Pico Slovenia. Odprava v Turčijo je imela predvsem ogledni značaj. Odkrila je alpinistično zanimive predele v pogorju Taurusa. V Himalaji – žal – še nismo bili, toda prečenje Pika Lenina v Pamiru ter prečenje Užbe, vzpon na Svobodno Španijo v centralnem Kavkazu ter severna stena Šare v skupini Bezengi s prečenjem Bezengijske stene spadajo med najtežje alpinistične storitve. Tudi doma imamo kar 26 zimskih prvenstvenih vzponov, med katerimi velja omeniti rumeno in Zupanovo zajedo v Koglu, Glavo Planjave, smer Debeljakove v Majstrovki, raz Dedca in druge.

Mar ljudje s tako številnimi in predvsem bogatimi doživetji lahko ohranijo to samo zase? Najbrže ne. Zato ni čudno, da so člani Akademskega odseka sodelovali kot inštruktorji na raznih letnih in zimskih plezalnih tečajih ter kot predavatelji in propagatorji planinskih in alpinističnih idej. Po svoji moči smo pomagali drugim odsekom ter tudi ustanovili alpinistični sekciji pri PD Vrhnika in na Visoki šoli za telesno kulturo.

Skorajda si ne moremo predstavljati alpinista, ki ne bi obvladal vsaj osnov smučarske tehnike, saj so smučarske ture del alpinistične dejavnosti ter njeno naravno dopolnilo. Po obletnici nesreče v Jalovcu se je zato porodila misel, da bi komemoraciji povezali s turno vožnjo. Ta prireditve na obletnico nesreče, to je zadnjo nedeljo v maju, je postala znana kot VTK memorial. Prva leta je VTK memorial imel obliko ocenjevalnih voženj visokogorskega stila, ki so bile takrat popularne pri nas, pozneje pa je preraščal v čim dlje kvalitetnejšo tekmovalno prireditev, ki ima zadnja leta kvalifikacijo alpinističnega smučarskega prvenstva Jugoslavije. Udeležuje se ga od 80 do 140 tekmovalcev, med katerimi je mnogo bivših državnih reprezentantov. Lahko se pohvalimo z organizacijo te prireditve, ne moremo pa biti zadovoljni z uvrstitvijo naših članov na njej.

Leta 1959 smo tudi prvič izvedli neoficielno smučarsko prvenstvo odseka. Ta prireditev se še vedno ni uveljavila, čeprav bi želeli, da bi postalo prvenstvo redno vsakoletno srečanje vseh povezano s spuustom s Kotovega sedla v tovariškem tekmovalju.

Ravno tovarištvo in pripravljenost, da v primeru potrebe pomagamo drug drugemu, je tisto, kar smemo pričakovati in zahtevati od vsakega gornika in še posebej od alpinista. Sposobnost reševanja in potrebno znanje mora zato postati se-

stavni del naših alpinističnih veččin, kar seveda zahteva tesno sodelovanje z GRS. To sodelovanje je bilo zadnja leta vsekozi vzorno, saj deluje v Ljubljanski postaji 9 naših članov. Res pa je, da moramo ravno glede varnosti storiti še mnogo, saj je krvni davek, ki ga je plačal naš odsek, odločno previsok.

Ing. Stane Jurca

AO PD TAM

Šest let je preteklo, odkar je prvič zapelo kladivo AO PD TAM. Od takrat je bilo premagano mnogo sten, mnogo razjavelih klinov tiči in sameva v razpokah kot mrtve priče volje in ljubezni. Tudi letos niso počivali in preživeli so veliko dni in noči v samotnih kočah, v strmih stenah, visoko pod nebom. 142 izpolnjenih doživetij, 142 vzponov II., III., IV., V. in VI. težavnostne stopnje je seštevek dela v odseku. Med njimi so najzanimivejši zimski prvenstveni vzpon v S steni Male Raduhe, prva ponovitev SZ stebra v Vežici, ponovitev Režek-Modčeve smeri v Štajerski Rinki, direktna smer v Štajerski Rinki, vpadnica Črnega grabna in Čopov steber v S steni Triglava, SV raz Jalovca. Ob večji aktivnosti starejših članov odseka bi bili dosegli še večje število vzponov. 8. jan. so priredili spominski smuk na Osankarico, udeležili so se tekmovanja za Štuparjev memorial in VTK memorial. Na Kamniškem sedlu zaradi smole niso dosegli vidnejšega uspeha, na VTK memorialu pa zasedli 4. mesto, le desetinko sekunde za AO Jesenice. V juliju so imeli tečaj v Tamarju, ki pa ni uspel, deloma tudi zaradi tega, ker nekateri člani niso ostali do konca. Preteklo sezono ni bila razpisana alpinistična šola, ker so se posvetili pripravnikom in kvalitetnejšim vzponom. Med člane so bili sprejeti trije. Na razpis za alpinistično šolo se je javilo pet gora željnih pripravnikov, ki so že doživeli krst v steni Male Raduhe, ko so za 29. nov. preplezali v zimskih razmerah Vetrne police. Odsek šteje 16 članov in 8 pripravnikov. Skupaj so imeli 33 sestanov, s poprečno udeležbo 14 članov in pripravnikov. Pomagali so tudi matičnemu društvu s tem, da so sodelovali pri tekmovalju v slalomu za mladinski odsek, društvu pa pri izletih in dežurstvu. V GRS postaji Maribor delajo 3 člani in 3 pripravniki.

D. Kavnik

AO PD KOZJAK V LETU 1969

Letošnja dejavnost našega AO je potekala v znamenju plezalnih vzponov in planinske vzgoje. Letošnja sezona je bila najbogatejša, kar obstaja naš AO, tako po številu opravljenih vzponov kakor

tudi po njih kvaliteti. Posebej razveseljivo je dejstvo, da so večino kvalitetnih vzponov opravili mladi plezalci, stari šele okoli 20 let. Nekoliko manj razveseljivo je dejstvo, da trenutno sodeluje v delu odseka samo 6 aktivnih članov in 4 pripravniki.

Skupno je bilo opravljenih 250 vzponov, od tega kar 44 v tujini in 16 v zimskih razmerah. Zabeležili smo tudi prvenstveni vzpon v severni steni Križa.

Po težavnostnih stopnjah je 93 vzponov II-III, 86 IV, 33 V, 14 pa VI. stopnje. 25 je zimskih pristopov in letnih na vrhove nad 3000 metrov.

Za razliko od prejšnjih let smo pričeli s plezanjem zgodaj, bolje rečeno, sploh nismo prenehali. Razen rednih treningov na Pohorju, smo imeli pozimi enkrat tedensko tudi telovadbo v telovadnici, na katero smo povabili tudi člane AO TAM. V januarju se je 5 članov AO v zelo slabih snežnih razmerah povzpelo na Jalovec. 8. marca je opravila naveza Meden-Gselman drugi zimski vzpon po spominski smeri v Koglu. V aprilu sta obiskali dve navezi Klek nad Ogulinom ter preplezali jugovzhodno glavo Kleka in Brankovo smer, prva je V. druga VI. stopnje. V istem času so bili redni treningi na Pohorju. Za prvomajske praznike smo se udeležili zbora alpinistov Jugoslavije v Paklenici. Te akcije so se udeležili tudi trije člani NF iz Avstrije, s katerimi AO že dalj časa uspešno sodeluje.

Poletje smo preživeli v Kamiških in Julijskih Alpah, Dolomitih, v gorah sosednje Avstrije in v Švici.

Od težjih smeri smo razen smeri na Kleku preplezali še Glavo in centralno smer v Planjavi, Belač-Zupanovo v Šitah, raz Travnika in raz Jalovca, smer Šteblaj-Juvan v Kotovi špici in druge. Naveza Meden-Gselman je v juliju obiskala skupino Treh Cin v Dolomitih ter preplezala Dibonov raz v Veliki Cini, Preussovo poč v Piccolissimi ter SV raz v Zapadni Cini.

Član odseka Tomaž Klasinc, ki je preživel poletje v Avstriji, je skupaj s tovariši iz NF obiskal stene na Hochschwabu, Raxu, Grimmingu in Velikem Pürgassu.

Največji uspeh letošnje plezalne sezone pa sta dosegli navezi Reis-Šturm in Meden-Gselman v Bernskih Alpah v Švici. Kljub mladosti in neizurjenosti v ledu ter pomanjkljivi opremi so preplezali SS Möncha po grebenu Nöller, ki je visok 1100 m, z naklonino do 60° v ledu, uspela pa jim je tudi druga jugoslovanska ponovitev SS Eigerja. Vsekakor lep uspeh za prvi obisk v Centralnih Alpah.

Tudi vzgojne dejavnosti nismo zanemarjali. Spomladi smo organizirali alpinistično šolo, ki žal ni izpolnila pričakovanj. Brez dvoma je krivda za neuspeh tudi v nekvalitetnih predavanjih, ki so posledica nesposobnih oz. nezadostno

pripravljenih predavateljev. V bodoče bo treba šoli posvečati več pažnje, saj v glavnem iz nje črpamo kader za AO. Zaradi velikega zanimanja za alpinizem pri MO v Slovenski Bistrici smo ustanovili pri PD Slovenska Bistrica pododsek, ki ga je do svojega odhoda v JLA uspešno vodil Ivan Šturm. Po njegovem odhodu pa je v pododseku zavladovalo mrtvilo.

Člani AO smo pomagali pri organizaciji tradicionalnega planinskega plesa, za dan zdravstvenih delavcev pa smo prevzeli dekoracijo hotela Slavije. Organizacijo in vodstvo obeh akcij je imela tov. Prinčeva. Z zasluženim denarjem smo kupili novo vrv.

V sodelovanju z MO smo pripravili na Tojzlovem vrhu družabni večer za goste NF iz Avstrije in njihov izlet po Kozjaku. V novembru smo se udeležili zbora alpinistov v Logarski dolini, kjer sta navezi iz severne stene Eigerja dobili priznanje komisije za alpinizem pri PZS.

V istem mesecu smo se udeležili tudi zbora koroških in štajerskih alpinistov na Slemenu.

Z vzponom na Eiger smo dokazali, da so naše naveze sposobne za zahtevnejše vzpone v centralnih Alpah in odpravah. Upam, da bodo naše naveze tudi v prihodnjem letu dostojno zastopale slovenski alpinizem v tujini.

Pri vsem tem pa nas močno skrbi dejstvo, da AO pogreša najnujnejšo opremo, ki je potrebna za nemoteno delovanje. AO ima trenutno le 3 uporabne vrvi, pogrešamo pa kompletno opremo za plezanje pozimi in v ledu. Nemaokrat se je zgodilo, da smo si za izvedbe večjih akcij izposojali opremo pri postaji GRS Maribor, ki se ji na tem mestu zahvaljujem za razumevanje.

Hvala tudi UO društva za njegovo pomoč, zlasti finančno, ki je bila sicer včasih zgolj simbolična, kar pa je zaradi težavnega položaja društva popolnoma razumljivo. Posebna hvala še tov. Petelinšku, podpredsedniku društva za njegovo pomoč in razumevanje pri delu AO.

F. Gselman

Sredi novembra 1969 so že tretjič zaporedoma zborovali tisti avstrijski specialisti, ki se ukvarjajo z varnostjo v gorah in na smučiščih. Kot član komisije za GRS pri PZS sem se udeležil letošnjih kaprunskih pogovorov, ki so potekali pod geslom »Spoštujmo tistega, ki se živ in zdrav vrne z gora«.

Geslo je gotovo vredno več od navadne fraze, saj vsakega popotnega v gorah postavlja pred nenavado, a vendar tako resnično dejstvo: »Tura je končana šele tedaj, ko sem spet doma!« Da bi pomembnosti zborovanja dal poseben poudarek, je predsednik Kuratorija za varstvo pred gorskimi nesrečami, podpolkovnik in adjutant predsednika republike Avstrije dr. Raimund Truxa geslu dodal še političen prizvok s tem, da je poudaril vlogo splošne državne uprave. Po njegovem varnost v gorah ni le skrb planincev, temveč je skrb za taisto varnost dolžnost slehernega politika, ki usmerja dogajanje v državni skupnosti.

Nekaj tistega, o čemer je bilo govora, želim posredovati na podlagi zapiskov. V razpravi sem sodeloval tudi sam s podatki o nesrečah v slovenskih gorah v letu 1968.

I. Nesreče v sezoni 1968/1969

Dr. Dellisch je uvodoma ugotovil, da se nekaj res točnega ne da povedati, ker o prenekateri lažji nesreči javnost ne ve ničesar. Prizadeti o tem preprosto ne govorijo. Če ni blizu kakega novinarja, ostane dogodek za vedno zaprt v ozek krog neposrednih očividcev. Seveda pa to velja le za lažje primere.

Referent je zatem izrazil pomisleke k varljivim statistikam, zlasti se mu ne zdi realno vzporejati število obiskovalcev in nočitev s številom znanih nesreč. Ostrino nezaupanja je omilil v tistih primerih, ko so analitiki strokovni ljudje, ki poznajo problematiko, docela pa je odklonil primerjalne podatke, ki jih dajejo uradniki brez poslušanja za stvarnost.

Med vzroki nesreč srečamo vse tisto, kar povzroča nesreče tudi pri nas.

V gorah: zdrsi, trganje cvetja, padec v ledeniško razpoko, strela, alpinistične nesreče, slaba in neprimerna oprema.

Na smučiščih: padci, trčenje med smučarji, trčenje v razne naprave in predmete na smučišču.

V zvezi z nesrečami v plazovih je dr. Dellisch opozoril na ugoden pojav, da je število smrtnih primerov zavoljo pomoči tovarišev relativno padlo, kar je nedvomno zasluga vzgoje in pojasnjevanja.

Ugodno je ocenil pomoč helikopterjev in poudaril, da je kljub visoki ceni ure letenja helikopterja slednji precej cenejši od lastnih radijskih in H zvez ter njih vzdrževanja. V tem smislu se je bolje na-

sloniti na PTT in druge lastnike sredstev za zveze.

Na ledenikih botruje nesreči predvsem neprevidnost in slepo zaupanje v izhujeno gaz. Mostiček, ki je zdržal tisoče korakov, se nenadoma zruši.

Izurnjeni alpinisti se pogosto ponesrečijo v razmeroma lahkem svetu.

Izčrpanost po telesno in duševno naporih podvigih povzroča upadanje pozornosti, nesreča se v takih primerih ponuja kar sama od sebe.

K nesrečam zavoljo izčrpanosti se zadnja leta pojavljajo že tudi primeri, ko je planinec užival poživila (dopping), kar je v gorah še posebno nevarno.

Končno imamo pri nesrečah v gorah opravka tudi s samomori.

Zanimiva je ugotovitev diskutanta, ki je govoril o nesrečah na smučarskih tečajih. Na območju Dunaja se ponesreči kar 9,8 % vseh tečajnikov.

Kar zadeva nesreče smučarjev, ugotavljajo, da se stanje na splošno popravlja. V primerjavi s stanjem pred 15 leti se je število smučarjev danes popeterilo, nesreče pa so se le podvojile.

Na šolskih turah in izletih je treba poskrbeti za primerno premetstvo.

S problematiko se ukvarja tudi pravosodno ministrstvo, ki želi urediti zlasti stanje na smučiščih z zakonom, podobno kot skrbi za varnost na cestah zakon o prometu. Neposredna primerjava je seveda nemogoča, zakon naj prepreči neenotnost in na prvem mestu uvaja odgovornost.

V svojem izvajanju na temo »Nesreče pomanjkljivo opremljenih planincev v poletni sezoni«, je podpolkovnik Weitlaner obravnaval nekatera zanimiva vprašanja, ki so koristno dopolnila referat dr. Dellischa.

V Avstriji so si zlasti nemški turisti in drugi priložnostni obiskovalci gora prislužili slabo zveneči pridevek »Halbschuh turist« ali po naše (nekoliko manj strupen zvoneč vzdevek) »nedeljski turist«. To je samostojna kategorija določenega kroga ljudi, ki bo z rastočo mehanizacijo verjetno postala še številnejša. Za ljudi tega kova (ki jih tudi pri nas ne manjka) smo slišali nekaj značilnih vzrokov nesreč: pomanjkanje spoštovanja (strahu) pred gorskim svetom, precenjevanje lastne sposobnosti in zmogljivosti, pomanjkanje pozornosti v nevarnem okolju in nezmožnost zaznati nevarnost, slaba oprema. Ljudje te vrste se ne menijo za opozorila, lahka dostopnost (žičnica, vozila) jih iz vsakdanjega okolja nenadno postavi v pogoje, ki jim največkrat niso kos. Zaradi pomanjkanja občutka odgovornosti se posamezniki ločijo od skupine, zapuščajo zaznamovana pota, ne dajejo podatkov o nameravanem podvigu itd. Problematika je izredno zahtevna, vendar je referent menil, da ne kaže obupati. Največ je možno storiti preko tiska in radia ter

preko smučarskih in planinskih tečajev. Ukrepi naj ne plašijo, temveč uče in vzpodbujajo treznost.

Naj navedemo še nekaj pogojev za izboljšanje stanja.

1. Primerno znanje in sposobnost vzgojiteljev.

2. Planinci, smučarji in izletniki morajo imeti dobre specialke. Poskrbeti je treba, da bodo pristojni karte sproti dopolnjevali. Zlasti podatki o poteh morajo biti vedno ažurni.

3. Na območju žičnic morajo biti nameščene pregledne skice.

4. Smučišča je treba dosledno markirati.

5. Za poletne planince naj bodo v kočah in domovih na voljo izposojevalnice opreme.

6. Izdati je treba primerna, lahko umljiva pravila in napotke za planince in smučarje.

Referent končno meni, da bi kazalo vsem tistim, ki očitno zanemarijo pravila varne hoje po gorah, krepko zaračunati stroške reševanja.

V razpravah na ti dve temi smo slišali o preventivnih ukrepih v ZDA, kjer priporočajo turistom v nevarnih krajih, da se zglase pri rangerjih. Kot posebno uspešno v tem oziru so omenili planinski sistem v ZSSR, ki zmanjša število nesreč na minimum.

Nek diskutant je izrazil nezadovoljstvo nad literaturo o gorah. Številni inozemski vodniki zelo nadrobno opisujejo plezalne vzpone od III. stopnje dalje, prav malo ali nič pa ni govora o navadnih zaznamovanih poteh, ki rabijo večini obiskovalcev.

II. Vzgoja mladih planincev

Prof. Fritz Moravec je uvodoma poudaril, da udejstvovanje v gorah dandanes ni več privilegij posameznikov. Vrh tega je sezona praktično razpotegnjena skozi vse leto.

V takih okoliščinah se kot nujna pojavi zahteva, da bi noben mlad človek ne smel v gore brez osnovne teoretične in praktične vzgoje.

Hoja v gore je za otroke in mladino po mnenju zdravstvenih delavcev zelo koristna. Paziti moramo, da ne bo hoje več kot 6 ur na dan, vmes naj bo po možnosti vsaj tri ure počitka.

Za otroke med 10. in 14. letom starosti je bivanje in gibanje v gorah odlično razvedrilo in poučna igra, združena z intenzivnim vsestranskim razgibanjem.

V visokogorsko šolo Moserboden sprejemajo udeležence, ki niso mlajši od 16. let. Razvoj mora po strogo odmerjeni poti, zelo škodljivo je preskakovati posamezne stopnje programa. Le organski razvoj zagotovi znanja, poleg tega pa preprečuje prezgodnjo utrujenost talentov, ki s pre naglim razvojem in uspehi prehitro dosežejo vrhunec in se nato umaknejo.

Vzgojitelj mora delo prilagoditi tudi svojemu znanju, na prvem mestu rabi dobro mero zdrave pameti. Zlasti mora vedeti, kdaj naj obrne, če prilike zahtevajo več kot zmorejo njegovi varovanci.

V alpinistični vzgoji je treba navajati k pravilni uporabi opreme, gojiti tovarišstvo in razsodnost v navezi. Opozoriti velja, da je sestop praviloma težji od vzpona, buditi je treba razsodnost in v delo z mladimi vložiti primerno mero romantike. Nesocialne, težko prilagodljive člane skupin je treba izločiti obzirno in čimprej.

Kot posebno učinkovit prijem je prof. Moravec navedel vzpone v obliki ekspedicije. To še posebno vzgaja k dobri pripravi podviga, delitvi dela, vzpodbuja smisel za skupinsko udejstvovanje in občutek za medsebojno odvisnost.

V povzetku je prof. Moravec opozoril na to, da je planinstvo vedno združeno z nevarnostjo, zato nikdar ne smemo tvegati. To še posebno velja za delo z nadarjenimi mladimi ljudmi. Za zahtevna dejanja zaslužijo pohvalo, nikakor ne povečevanja. Bahavost ima lahko usodne posledice za duševno ravnotežje in nadaljnji razvoj varovancev.

III. Vzgoja smučarjev in preprečevanje nesreč

Prof. dr. Hannes Strohmeier z Instituta za telesno vzgojo na Dunaju je pričel svoje predavanje z ugotovitvijo, da ima vzgoja smučarjev še vse kaj več kot zgolj strogo strokovni pomen. Več žičnic in več smučarjev pomeni več nesreč, to pa predstavlja družbeni problem in veliko finančno breme. Ponesrečeni smučar daljši ali krajši čas ne more opravljati dela, trpi proizvodnja in njegov zaslužek, obremenjena je zavarovalnica.

Zgrešeno je mnenje, da nesreč ni moč preprečiti ter se ob tem sklicevati na mase neukih nedeljskih turistov.

Vzroki nezgod so največkrat zapleteni:

1. Subjektivno pogojene nesreče povzročajo smučar, če ne obvlada smučanja in če se da zavesti trenutnim presenečenjem, ki bi jim bil s trezno presojo še kos. V to zvrst nesreč sodijo tudi trčenja na smučiščih, ki imajo ponavadi težke posledice.

2. Objektivnih vzrokov je mnogo: slaba oprema, varnostne vezi se ne odpro (statistika v ZRN ugotavlja, da v trenutku potrebe zataji kar 64% varnostnih vezí) bodisi zato, ker so slabo naravnane, bodisi zaradi slabe izdelave. V to zvrst vzrokov sodijo še slabe piste, led, slabo vreme, do trave zlizan sneg, slaba vidljivost itd.

3. Marsikateri nesreči je v osnovi vzrok slaba vzgoja, pri čemer največkrat ne gre za slab program v tehničnem smislu. Slabosti so povsem druge in zadevajo širši program, ki je za bodočega smučarja

važen vsaj toliko kot zahteva, da naj dobro obvlada smuči.

Pomembno je zlasti troje:

3. 1. Bodoči smučar naj pozna in obvlada pravila o obnašanju na organiziranih smučiških ter se po njih ravna tudi takrat, ko je na turnem pohodu v gorah.

3. 2. Bodoči smučar naj pozna opremo in vse tisto, kar mu bo omogočilo izkoristiti njene dobre strani, kar zadeva varno vožnjo; posebej velja to za vezi, ki naj jih naravna strokovnjak.

3. 3. Vodstvo šole mora bodočega smučarja seznaniti z nevarnostmi zimske narave: o plazovih in tovariški pomoči, o ledeniških razpokah, o ohladitvi in ozeblinah, gibanju v megli, so le nekatere izmed njih.

Znano je, da tečajniki teme o nevarnostih poslušajo z zanimanjem in da jim sežejo v srce. Znano pa je tudi, da jih nekatere šole bolj ali manj hote preidejo, ker jim gre za kliente in zaslužek.

Referent je pregledal 32 knjig in učbenikov o vzgoji smučarjev. To so dela nemških, avstrijskih, ameriških, švicarskih, francoskih in jugoslovanskih avtorjev, iz katerih odseva tudi tematika tečajev:

– 65 % del obravnava opremo (vpliv industrije);

– 34 % del obravnava tekmovalne discipline (vpliv športnih delavcev);

– 25 % del obravnava plazove;

– 21 % del obravnava prvo pomoč, pravo telesa na smučanje, turno smučanje;

– 15 % del obravnava pravila o obnašanju na pistah;

– 13 % del je splošnega značaja.

Mnogo knjig piše samo o lepoti in o užitkih. Nevarnosti ne omenjajo, niti ne navajajo, kako se jim izogibamo. Na splošno ugotavlja avtor, uče mnoge knjige polovične resnice. Kar zadeva varnost, večina učbenikov ne ustreza. Tudi zvenci naslovi nekaterih del usmerjajo pozornost v napačno smer.

IV. Referat dr. Strohmejerja je dopolnil cand. med. R. Bratschko, ki je med drugim podal naslednje misli:

– Razne šole ne obravnavajo vprašanja o varnosti.

– Lastniki žičnic, sedežnic in vlečnic žele »mehanizacijo« izkoristiti do skrajnosti in vabijo na smučišča ob vsakem vremenu. Ni jim mar, če so pobočja ledena, oguljena do podlage in nevarna tudi za dobre smučarje.

V razpravi je bilo slišati nekaj zanimivosti o smučarski obutvi. Sodobni smučarski čevlji še ne zadovoljujejo.

V. V prispevku »Smučarska pravila iz strokovnih in pravnih vidikov« je znani veščak dr. Josef Pichler iz Graza obravnaval osnutek avstrijskega zakona za obnašanje na smučiških.

Avstrijski smučarji se bodo potemtakem v bodoče morali ravnati po sedemnajstih pravilih, od katerih pa je prvo zgolj definicija smučišča.

1. Pravila veljajo za smučarske proge. To so proge za spust in tista pobočja, ki so namenjena za šolanje smučarjev ter se na njih ponavadi in redno zadržuje večje število smučarjev.

2. Vsak smučar mora biti opremljen tako, da ne ogroža drugih smučarjev.

3. Smučar mora izbrati smučišče primerne svojemu znanju, tako da ne ogroža in ne ovira drugih smučarjev.

4. Smučar, ki zapelje na smučarsko progo, mora paziti na vse tiste, ki so že na progi. S svojim prihodom na smučišče ne sme ogrožati drugih.

5. Smučar mora svojo vožnjo prirediti progi, tako da se bo lahko izognil vsaki oviri in se po potrebi pred njo ustavi. Predvsem mora izbrati tako hitrost, da bo ustrezala njegovim smučarskim sposobnostim, smučišču, snegu in drugim uporabnikom smučišča.

6. Smučar mora med vožnjo stalno opazovati smučišče in smučarje pred seboj. Upoštevati mora zapreke in ne voziti na slepo.

7. Če se smučar ne more pravočasno umakniti oviri ali če ne more ustaviti, naj z namernim padcem prepreči trčenje z drugo osebo ali vsaj ublaži silo trčenja.

8. Hitrejši smučar, ki vozi za počasnejšim, mora svojo vožnjo prilagoditi predvozniku. Počasnejši ima prednost. Tisti, ki vozi spredaj, se med vožnjo ni dolžan ozirati nazaj. Kdor pa vozi prečno v smučišče, se mora pred prečenjem s pogledom navzgor prepričati, če je proga prsta in upoštevati tiste smučarje, ki prihajajo od zgoraj.

9. Vsak smučar ki vozi za predvoznikom, in vsakdo, ki želi prehiteti ali se izogniti drugi osebi, mora poskrbeti, da bo vozil v primerni varnostni razdalji.

10. Smučarji na vlečnici imajo prednost pred smučarji, ki na smučeh nameravajo prečiti traso vlečnice.

11. Na nepreglednih in ozkih mestih se smučar ne ustavlja po nepotrebnem. To velja tudi v primeru padca.

12. Pešci in smučarji, ki so na smučišču, se morajo obvezno držati roba smučišča.

13. Obvezno je treba upoštevati vsa znamenja na smučišču.

14. Na smučiških je dovoljeno uporabljati le smuči in tiste naprave za zimski šport, ki ne predstavljajo posebne nevarnosti za druge uporabnike smučišča.

15. Prepovedano je puščati živali na smučišče.

16. Če se pripeti nesreča, se morajo bližnji očividci ustaviti, nuditi ponesrečencu vso možno pomoč ter dati svoje osebne podatke.

16. Določila, ki veljajo za smučarje, veljajo tudi za osebe, ki na smučiških upo-

rabljajo druge naprave za zimski šport. V razpravi k predlogom ni bilo slišati posebnih pripomb. Menijo, da je za smučarje pravilo 6 najbolj važno, četudi ga FIS ne priznava. Kar zadeva srečanje, ni možno uporabljati pravil iz cestnega prometa. Ob pravilu 7 velja, da so namerni padec tudi sodišča pripoznala le kot skrajno možnost. V praksi je to včasih možno, z zakonom pa bi tega ukrepa ne smeli uveljaviti.

VI. Tisk in nesreče v gorah

Športni komentator dunajske RTV, dr. Kurt Jesenko, je v izbranih besedah obravnaval zelo privlačno temo. Je odločen nasprotnik alarmantnih obvestil. Sredstva javnega obveščanja naj bodo sredstva masovne vzgoje. Loči troje prijemov:

Poročilo se omejuje na opis dogodka, morda na osnovne okoliščine. Od poročila zahtevamo, da je pravilno sestavljeno in da temelji na resničnih dejstvih.

Komentar v vzgojnem in poučnem smislu pomeni več kot poročilo. Predstavlja oceno, daje smernice, loči dobro od slabega. Učinek je seveda odvisen od tistega, ki komentira. Za ukaželjne je komentar zelo poučna oblika vzgoje.

Kompleksni način poročanja je po mnenju dr. Jesenka najbolj obetajoč. To velja za vse športe in tudi za alpinizem. Nevarnost je, da se na ta način pojavijo tudi senzacije, kar pa v primerni obliki in meri nikakor ne škoduje. Pozitiven idol lahko mnogo pripomore, da neko gibanje hitreje napreduje.

Dr. Jesenko je omenil zgled: prometna vzgoja preko RTV je v Avstriji rodila že bogate sadove. Je mar v ustrezni obliki ni moč prenesti na planince, alpiniste in smučarje?

VII. Nesreče v gorah, ki so posledica nenadne oboletosti in ki so lahko samo vzrok prave nesreče v gorah in na smučiščih je obravnaval dr. Ludvig Prokop. V izvajanjih je bil kratek in jedrnat. Prikazal je nesreče te vrste kot dokaj številne spricho množice ljudi, ki dandanes zahajajo v gore in na smučišča. Sem sodijo kap, sončarica, oslabelost, ozeblina, ohladitve in drugo. Vse to je znano tudi pri nas.

S tem referatom so bili pomenki v Kaprunu za 1969 pri kraju. Srečanje je nedvomno koristno, udeležbo bi morali priporočiti tudi specialistom smučarske zveze Slovenije.

Ing. Pavle Šegula

VARSTVO NARAVE

POKRAJINSKI NARAVNI PARK SAINT-AMAND RAISMES

Po petih letih posvetovanj o pokrajinskih naravnih parkih so v Franciji 13. sept. 1968 odprli svoj prvi naravni park v departementu Nord med Lillom, Valenciennes in belgijsko mejo. Namen takega parka je, da omogoči sprehode in izlete v miru. To torej niso nacionalni parki, ki jih imenujejo »muzeje na prostem«, marveč privilegirani kraji, v katerih se dosežanja dejavnost razvija naprej in se uvajajo tudi nove, vendar samo take, ki ne povzročajo hrupa in ne prinašajo nesnage.

Ob ustanovitvi parka Saint-Amand Raismes so sprejeli poseben statut, ki določa praktične pogoje za obstoj parka, financiranje, ukrepe za ohranitev pokrajine in idejo parka. Park obsega 10 000 ha, ki so do polovice porasli z gozdovi. Je močno naseljen, ker je v njegovem obsegu rudarsko in železarsko področje, prebivalstva je 300 na 1 km². Od Lilla do parka je 45 km. V krogu 80 km je 4 milijonov prebivalcev, svet je v glavnem ravninski. Premogovniki bodo delali do

I. 1980. Ko jih bodo odpravili, bodo popravili škodo, ki jo je pokrajina utrpela. Dve jezera, ki sta nastali zaradi premogovnikov, bodo spremenili v turistični atrakciji (kakor pri nas v Velenju). V gozdovih je precej divjačine, dreves pa je malo lepih, pozna se škoda, ki jo je tem gozdom prizadejala fronta v prvi in drugi svetovni vojni. Ob robu parka teče avtodrom A₂ Paris-Bruxelles, tako da bodo naprave v parku imele še več obiskovalcev. V upravi parka sede zastopniki departementa in 10 občin, na katerih območju se park razprostira, zastopniki industrijske in trgovinske zbornice, premogovnikov, kmetijske in gozdarske zbornice.

Do evropskega leta, to je v I. 1970, bodo uredili zaščito favne in flore v študijske namene. Posebej bodo omogočili raziskave ornitologom, saj je park prehodno področje za ptice selivke. Tu je tudi 120 ha velik ribnik. Od marca I. 1969 je tu lov in ribolov sploh prepovedan. Poleg tega je določenih še 1000 ha za rezervat velike divjačine: jelenov, veprov, srn. 100 ha pa so ogradili, da otroci lahko opazujejo, kako divje živali žive v

»polovični« prostosti. V parku so trije muzeji (brodarski, rudarski in etnografski – za stanovanjsko kulturo).

Poskrbeli bodo za pogozdovanje, posebej pa bodo raziskali, ali je možno gozdno rastle na rudninskih odpadkih. Uredili bodo steze, jahališča, otroška igrišča, krmišča in prostore za piknike in campinge.

L. 1968 so dosegli, da je prišlo 750 ha privatnega gozda v državno last; drenirali so gozd s tem, da so izkopali 12 km jarkov in namestili črpalke, ki so odvedle močvirno vodo v reko, zgradili so več parkirišč, 15 km jahalnih stez in 10 km sprehajalnih stez. V l. 1959 so ta dela nadaljevali in določili 45 milijonov novih frankov, ki jih bodo v 12 letih investirali v ureditev parka. Pripravljajo zazidalni načrt, kontrolirali bodo stil in dinamiko gradenj.

Direktor parka je gozdarski inženir, njegovi sodelavci so predvsem iz ministrstva za mladino in šport (ta je v Franciji že dalj časa v rokah alpinistov). Stoji na stališču, da s samo dobro voljo nič ne nastane, treba je zavestnega usmerjanja in sredstev, park pa je treba aktivizirati, to je napolniti z ljudmi, samo ti mu dajejo dušo, sicer je sam sebi namen. Računajo, da ga bo letno obiskalo 1 milijon ljudi. Tak obisk pa morajo voditi in uravnjavati kompetentni ljudje, ki so svojemu delu in poklicu vdani.

T. O.

VARSTVENI PREDEL PRI BODENSKEM JEZERU

Imenuje se Wollmatiger Ried am Bodensee. Zaradi njegove ureditve je Zap. Nemčija dobila eno od osmih doslej podeljenih diplom za varstvo narave (European Diploma for Nature Conservation). Izročil jo je predsednik evropskega komiteja za varstvo narave R. O. Boote, direktor »Nature Conservancy« v Angliji, ob navzočnosti cele vrste predstavnikov v Konstanzu.

Področje Wollmatiger Ried obsega visoke nasipe ob jezeru, s katerimi so ohranili mnoge živali, in 400 ha močvirja, v katerem je ohranjena cela vrsta zaščitnih rastlin, posebno različnih orhidej. W. Ried je v enakem varstvu kakor Bodensko jezero. Nemške oblasti so obljubile, da prej zavarovanega področja ne bodo skrčile, da bodo skrbele za čiščenje vode v jezeru in uredile lov po načelih varstva narave.

T. O.

PRVI AVSTRIJSKI NARODNI PARK

Avstrijci že nekaj časa pripravljajo nacionalni park, ki bi obsegal najmenitnejše predele treh avstrijskih dežel: Koroške, tirolske in salzburške, torej Visoke Ture z Grossglocknerjem, Grossvenedi-

gerjem, Pasterco in Krimmlskimi slapovi. Uprava parka naj bi bila podobna oni v Jellowstonskem parku v ZDA. Prof. G. Wendelberger, vodja avstrijskega zavoda za varstvo narave, upa, da bo to izvršeno že v l. 1970, evropskem letu varstva narave. Park naj bi obsegal 1300 km² in je v glavnem nenaseljen (77 %). Za avstrijski in evropski turizem bi ustanovitev tega parka mnogo pomenila. Za primer: Švicarski nacionalni park obsega komaj 195 km².

T. O.

PARK VANOISE OGRŹEN

Komaj ustanovljen se mora nacionalni park Vanoise že boriti zoper tehnicizacijo. V njem nameravajo postaviti smučarski center s 40 000 do 50 000 prebivalci, s 35 000 turističnimi posteljami. Zato bi morali vzeti nacionalnemu parku 2500 ha. Organizacije za varstvo narave so se živčno uprle zoper tako ravnanje s parkom, ki se je komaj dobro uveljavil. Ustanovljen je bil l. 1963 in meri 52 800 ha. Turistična industrija je vzela na muho Val Thorens in Val Chavière. Strokovnjaki pravijo, da se center ne izplača, ne amortizira, če je premajhen, le množina naredi. Znano je, da imajo Francozi pri gospodarjenju z alpsko pokrajino svoje posebne načrte in metode. O njih smo že večkrat pisali.

ŠVICA HOČE IMETI MEDVEDE IN RISE

V Švici so iztrebili medvede in rise okoli l. 1900. Niti narod niti oblast niso imeli razumevanja za ravnovesje v naravi, me-sojedci niso bili več zaželeni. Zadnje čase pa se je miselnost močno spremenila, posebno po letu 1962, ko je izšel zvezni zakon o lovu in varstvu ptičev. Ob izidu zakona so se slišali prvi glasovi, da bi bila medved in ris zaščiten, če bi ju le imeli. Zvezni svet je nato naročil zvezni gozdni inšpekciji, naj zasadi do dva risja para. Med kantonskimi oblastmi pa ni bilo nobenega, ki bi v to privolil. Zvezne oblasti sodijo, da bi se gostoljubje za medveda še težje dobilo, vendar bi prav nič ne imele proti temu, če se naseli v Švici tudi medvedji par. V pošteb bi prišel rezervat Creux du Van v Neuchâtelu. Vendar prebivalci tega predela niso pokazali prav nič navdušenja za takega soseda. – Kakšne skrbi v primeri z našimi, ko ima že samo mestno področje Ljubljane medvedov na prostem preveč, toliko, da se jeseni, ko se medved pripravlja za zimski počitek, otroci ljubljanske občine ne upajo v šolo!

Sicer pa se je divjačina v švicarskem nacionalnem parku v l. 1967/68 pomnožila, posebno jelenjad, katere je 1512 primerkov, gamsov (1271), kozorogov (214), medtem ko število srnjadi upada.

IZ PLANINSKE LITERATURE

ALPE V PANORAMI

Berann, tirolski slikar in grafik, je svetovno znan po svojih alpskih panoramah. Zaradi teh so ga klicali v zadnjem desetletju v razne kraje sveta, da je razvijajočemu se turizmu ustvaril panorame eksotičnih gora, polne pisanih, vabljivih barv, in mikavne predstave gorskega prostora. Čeprav niso »korektna«, čeprav so višine pretirane, daljne gore približane, barve pa bolj radosne kot v naravi, so Berannove panorame vendarle »pravilne«. Z rafiniranim senčenjem zna vdihovati goram življenje in vse postaviti tako, kakor nam živi v spominu. Berann je med drugim tudi tvorec himalajske panorame. Lani je Berann izdal knjigo »Die Alpen in Panorama«. Obsega 206 strani s 73 slikami. Tekst je napisal H. A. Graafe, knjigo je izdala založba Weidlich, Frankfurt/M.

POMOČ V GORAH

V Parizu je pri založbi France-Sélection izšla knjiga »Secourisme en montagne«. Napisali so jo člani zdravniške komisije pri FFM (Fédération française de la Montagne) pod vodstvom člana Akademije prof. Marle d'Aubigné. Delo obsega klasične ugotovitve in izkušnje iz gorske reševalne službe, govori o tipih gorskih nesreč, o obveščanju, prvi pomoči, evakuaciji ponesrečenecv itd. Namenjena je reševalcem, vojakom, miličnikom in vsem tistim, ki imajo večkrat priložnost pomagati ljudem, ki so v gorah zašli v stisko. Naj omenimo, da se tudi pri nas pripravljata nova izdaja priručnika za gorske reševalce. Delo se je že zatikalo, zdaj pa kaže, da bo naša knjiga kmalu v rokah reševalcev in njihovih pomočnikov. Francoski priručnik obsega 197 strani.

VELIKA KNJIGA O VZHODNIH ALPAH

Pri založbi Schroll na Dunaju in v Münchenu je izšla »Das grosse Ostalpenbuch«. Obsega 208 strani, 134 fotografij, več skic in eno geološko karto. Napisal jo je znani planinski publicist Karl Lukan s sodelavci, med katerimi so tudi taki, kot je Willi End, Toni Hiebeler in Kurt Maix, zdaj že pokojnik. Delo predstavlja Alpe od znane Leopoldove gore na robu Dunaja do Ortlerja. Seveda ni lahko prav urediti tak izbor, saj je vsaka skupina na tej daljavi vredna samostojne knjige. Zato ne gre brez kompromisov oz. nesorazmernih poudarkov. Prav zato so avtorji v slikovnem gradivu gledali predvsem na občutje, ki ga slika diha, manj na to, da bi

dobili nove, izvirne posnetke. Tudi tekst lahko samo povzema, novice od take knjige ni možno zahtevati. Lukan je imel kljub vsemu srečno roko pri izbiranju, vendar ne toliko, da bi opravičil ambiciozni naslov. Nedvomno je knjiga dobra in dobrodošla. Prav bo prišla navedba obširne literature za ta del Alp, vsekakor knjiga, ki je kot nalašč za darilo, s katerim bi razveselili slehernega ljubitelja gora. Kamniške Alpe so v knjigi dobile več prostora kot marsikatera druga skupina.

ŠTUDIJSKI DOPUST ZARADI PLANINSKIH VODNIKOV

Dr. Josef Rampold je gimnazijski profesor, urednik alpinistične strani revije »Dolomiti« in avtor mnogih vodniških knjig. Zdaj je kot profesor nastopil enoletni dopust zato, da bo napisal vodnik po Bolzanu in okolici. Štiri mesece dopusta je dobil tudi naš dober znanec prof. Dietrich Hasse. Šel je za tri mesece v Bolivijo v Ande. Gre seveda za plačan dopust.

ČOPOVA KNJIGA O NEBESIH POD TRIGLAVOM

Planinska literatura je v zadnjih dvajsetih letih neznansko narasla. Iz svojih prvotnih žarišč v Evropi se je razširila domala po vseh kontinentih. Čeprav so nekateri literarni kritiki že pred leti napovedovali, da bo zaradi svoje ozke tematike prišla v zagato, v stisko šablone, poprečnosti in manj prepričevalne družbene pomembnosti, se je zgodilo ravno narobe. Iz njene razširjenosti po vsem svetu poteka njena snovna novina, zaradi hitrega razvoja civilizacije, tehnike, prometa in vseh drugih značilnosti konsumne družbe pa pridobiva vedno večji pomen pri uravnovešanju sodobnega človeka. Ni naključje, da se je v zadnjih desetih letih za to literaturo odprl tudi slovenski kulturni fond in jo naši ljudje razmeroma dobro sprejemajo, čeprav ne moremo govoriti o kakem sistematičnem študiju tržišča. Medtem ko so nekateri knjige v Planinski založbi, ki je do l. 1960 edina skrbela za planinsko knjigo, obležale do danes, so se planinske izdaje nekaterih naših založb po tem letu prerinile v vrste bestsellerjev.

Danes marsikje slišimo, da zaradi naglice, v kateri živimo, pride v poštev samo še knjiga kratkega teksta, opremljena s številnimi podobami, med katerimi prevzemajo prvo mesto barvne. To gotovo velja, vendar to ne pomeni, da bi se morale

založbe ravnati samo po tem okusu in tej potrebi: knjižna policja za planinsko literaturo je še vedno odprta za vsebinsko in oblikovno pestrost, jasno pa je, da je treba naš program prilagoditi našim možnostim.

Čopova knjiga »Raj pod Triglavom« za vzema na tej polici posebno, izjemno mesto. Čeprav s svojimi nemškimi in angleškimi naslovi računna s svetovnim trgom, je vendarle povsem naša, domača, za vsakdanjo rabo, za v petek in svetek, izraz naše zaverovanosti v domačijski svet, odraz tiste naše navezanosti na lepoto domovine, ki so jo vsak na svoj način izpovedovali Prešeren, Cankar, Zupančič in drugi. Jaka Čop, samotni popotnik, ki mu zlepa ni ostal neznan kak pogled na te Prešernove lepote, na Cankarjeva nebesa pod Triglavom, na Zupančičev okameneli zanos domovine, s svojimi posnetki obrazi in oblikuje svoj poetični odnos do domačih gora z vsem žarom svojega srca in daje za vsako podobo tudi njeno vzporednico v pesniški besedi, njeno literarno geslo, ki naj gledalcu pomaga odpirati pot v njegov čustveni in razumski svet. Pravim samotni popotnik, saj take podobe ne morejo nastajati v gneči na močno izhujenih potih. Velike stvari se rode v samotji, v tihi zbranosti, lahko bi rekli, da se ustvarjajo ob asketični odpovedi, iz požrtvovalne vneme za stvar, iz strogega odnosa do samega sebe, iz resničnega znanja ki se ne spogleduje s kičem splošnega okusa, z lišpom, ki obledi, čim pride pred oči.

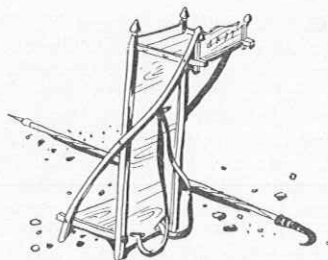
Čopova kamera nam je prav v tej knjigi dala celo vrsto podob trajne vrednosti. Njegovo delo zajema predgorje s Karavankami, Bohinjski kot, Baško grapo in gornje Posočje s Trento, Planico, Vršič in Krnico, Martuljek, Krmo, Kot in Vrata. Ob teh, s stališča globusa – planeta, majhnih zemljepisnih diagonalah se razvrščajo izvrstni dosežki kamere, ki zapolnjujejo v slovenski umetniški fotografiji vrzel, o kateri smo radi govorili v povojnem obdobju, razočarani nad dejstvom, da nismo razvijali slovenske fotografije tako, kot je to zmogla in pokazala plejada slovenskih planinskih umetniških fotografov med obema vojnama. Čop je z obema svojima knjigama obenem pobuda in zgled najmlajšim planinskim fotografom, ki se ne mislijo odpovedati črnobelemu snemanju pokrajine: Pobuda za sodoben izraz, za dinamično slikanje in za druge smeri, ki so se že v svetu uveljavile, zgled pa za vse kvalitete, iz katerih nastajajo resnične vrednote, temelječe na preteklosti in pomembne za prihodnost.

Marsikaj bi lahko povedali ob posameznih poglavjih in posameznih podobah. Vsaka zamika, pritegne v razmislek, vzpodbuja k sodoživljanju, vsaka terja, da se spogledaš z idejo in občutjem, ki sta ga razborito oko in žlahtno srce pričā-

rala v skromno a vendar čudovito menjava svetlobe in sence. Vsaka je vredna lepih in tehtnih besed a to bi bilo za to zakasnelo pisanje preveč (Knjiga je bila v PV 1969 omenjena, naročene recenzije pa nismo prejeli. Op. ur.). Mnoge od njih nas vabijo ne samo k estetskemu uživanju, ampak terjajo, da ob njih izpopolnimo svoj turni in izletniški program, da stopimo po stopinjah fotista, fanatičnega ljubitelja manj uhojenih potov in zato manj znanih krajev, vrhov, pogledov in razgledov. Naj nekatere naštejemo: Obir in Košute, Rateške Ponce, cela vrsta samotnih bohinjskih gora, Tolminski Migovec, vas Grant, Kobla, Znojile pod Črno prstjo, Tolminske Ravne, Drežniške Ravne, vas Rut, Kolovrat in Kuk, vas Krn, Knežka grapa, Veliki in Mali Lemež, Griva in Vogel, Veliko Špičje, Bavški Grintavec, Za gradom, Pelc in Srebrnjak, Bavščica, Kanin itd., kaj bi naštevali, ko ime samo pove samo to, da nekje na tej naši mali slovenski zemljici obstoji to in to, da smo tudi in to kljub preizkušnjam na severu in zapadu ohranili zase. Naj govori in naj tudi veleva, da obstaja in postaja gorski svet toliko bolj naš, čim bolj ga sistematično obiskujemo in spoznavamo. To velja predvsem za obmejni svet, ki je neposredno ogrožen s tujim poimenovanjem, z nekakim neuradnim prilaščanjem, čeprav se je v zadnjih letih politična klima nad tem stičišču treh narodov zvedrila. Skratka: Čopova druga knjiga govori in vabi skoraj brez besed. V čast je avtorju podob, tiskarni in založbi.

T. O.

(Jaka Čop, Raj pod Triglavom, Paradise below the Triglav, Ein Eden unter dem Triglav, Državna založba Slovenije 1968. Tiskala tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani, opremila Nadja Furlan).

RAZGLED PO SVETU

HOJA bo morda spet postala moderna, če ne v Evropi, pa v Ameriki. V Rocky Mountains so več predelov zaprli za avtomobile, da se ljudje, če hočejo kaj videti, morajo sprehoditi. Zaradi avtomobilizma je načela ljudi bolezen s čudnim imenom starogrškega izvora – hipokinematoza. Slovensko bi se utegnili reči podrazgibanost, lepše seveda – slaba, šibka razgibanost.

Tudi Holandci so razglasili svoj prvi »otok miru«, in sicer Schiermonnikoog, ki je najmanjši od zapadnofrizijskih otokov. Na otok motorna vozila sploh ne smejo. Sicer pa je Holandska dežela biciklistov. Ima 12 milijonov prebivalcev, od tega 7 milijonov biciklov. Dve tretjini vseh cest ima posebno stezo za kolesarje, poleg tega pa je 3500 km registriranih steza za rekreacijo biciklistov.

O SAMOHODCIH razmišlja Reinhold Messner v opisu svojega vzpona v Pic Ciavazes (2828 m) v Gruppo di Sella. Ko je opazoval kavre, kako so jadrali nad praznino, se je primerjal z njimi, češ tudi samohodec se igra z globino, vendar brez kril: Ali ni ta igra lahkomišljena, »neodgovorna«? Ali ve samohodec, kaj sme tvegati? Res, samohodstvo v steni je bolj tvegano kot katerokoli drugo dejanje v gorah. Samohodec je kot akrobat, ki dela brez mreže pod seboj. Če pade, ga nobeden ne more rešiti. Če zaide v zagato, ne more računati na pomoč tovarišev. Vendar se ne more in ne sme zmotiti, poznati mora meje svojih moči, pri čemer mu stoje ob strani izkušnost, sposobnost, železna volja, samozavest. Gre za življenje, vsaka napaka ga lahko prestriže. S kakšno pravico samohodec tvega? Vsak odhod v steno je lahko slovo za zmerom. Vsi pa ne morejo biti samohodci. Temu manjka pogum, onemu sposobnost, ki je do neke mere stvar napornega treninga. Nekateri pa kljub temu gredo prek svojih meja, ne znajo oceniti svojih sposobnosti.

Solo-vzponi terjajo od človeka vse, zato pa mu tudi vse dajejo.

Ni prav, če samohodcem očitamo neodgovornost. Sposobnosti so različne. Dober plezalec spleza Preussovo poč v Piccolissimi in v njej ne more odpovedati, manj izkušen plezalec pa odpoveduje na normalni poti na Veliko Cino. Vodnik, ki je odgovoren za klienta, ima večjo nalogo in večjo odgovornost kot samohodec. In zakaj se dober plezalec ne bi smel poskusiti tudi v najtežjih smereh? Ali niso tega počeli vsi doslej najboljši, Winkler, Preuss, Buhl? In spet: Zakaj smrt tako često preži prav na najboljši?

Messner na ta vprašanja odgovarja s kategoričnim imperativom, ki take iz-

jemno dobre plezalce kliče na samotno izzivanje smrti. Oni to morajo, to je njihova usoda, ki se ji ne morejo ogniti. Vendar to ne pomeni, da iščejo smrt. »Ne, v gorah iščem življenje, živim bolj intenzivno, vsak trenutek trgam svoje bitvanje iz krepiljev smrti.«

Nato nadaljuje: »Tak samohodec sem jaz. Često govorim sam s seboj in z vetrom, ki vrši v stenah. Zdaj sem sestopil po smeri, ki jo je prvi preplezal Solda, v dveh urah sam. In ko proti večeru s Passo Sella gledam v višave in pozdravljam kavre v ostenju Piz Ciavazes, ne gledam rumenih previsov, čutim pa, da se je z menoj nekaj spremenilo, da je v meni nekaj novega. Ni samo boj in zmaga, tam gori sem našel samega sebe. Še enkrat pogledam rumeno steno in vidim, kako sem nihal nad praznino. Potem stojim nad breznom in kličem pticam in vetru, kričim, da živim, kričim, da sem.«

Niso povsem nova ta razmišljanja mladega Tirolca, so pa na novo in na nov način izražena. Messner je gotovo eden najbolj razgibanih, dinamičnih in bistrih duhov med najmlajšo generacijo plezalcev. L. 1968 je dobil nagrado »Primi Monti« za članek »Umor nemogočega«, ki je izšel v Rivista Mensile 1968/10. V komisiji, ki je članku priznala visoko priznanje, so bili skoro vsi člani uredniškega odbora RM. Priznanju so priložili nagrado 100 000 lir. Razdelili so drugim mladim sotrudnikom tudi več tolažilnih nagrad.

KORZIKA je tudi cilj ekstremnih alpinistov. Ima svojo transverzalo, samo da se imenuje po zgledu v Alpah »Haute Route«. Je pa napornejša, celo daljša, brez koč in brez možnosti za oskrbo med potjo. Šest alpinistov iz Münchena je pozimi l. 1969 za to Haute Route rabilo 14 dni. Prvi jo je prehodil Parižan Michel Fabriceant. Vreme je pozimi tu zelo neprijetno, Münchenčani pravijo, da so bili opremljeni kot za ledne ture v Alpah. Sneg leži pozimi do višine 1300 m, najvišji vrh je Monte Cinto (2710 m).

S SMUČMI NA JALOVEC. Sepp Meidl iz Beljaka popisuje v reviji »Der Naturfreund« 1969/2 svojo smučarsko turo na Jalovec in to s kratkimi smučmi (Firn-gleitersommerschis), ki so precej širše od normalnih. S tovarišem sta se z lahkoto vzpenjala, še lepše pa sta se z njimi skozi ozebnik spuščala. Sredi ozebnika sta se gor gredé srečala z našimi alpinisti, ki so sestopali s cepini. Beljačan ne more prikriti veselja, da si je za pristop na Jalovec izbral boljšo opremo, ki mu je podaljšala doživetje, zarisano v okretno krmarjenje po strmih kuloarja. Na ravni proti vrhu Jalovca sta seveda nataknila dereze.

PLANINSKA SEKCIJA V TOVARNI SAVA KRANJ

Ob koncu leta 1969 je naša sekcija štela 106 članov. Večina naših članov se je naročila na glasilo PZS, na Planinski Vestnik. Ker smo izvedeli, da je glasilo v precejšnjih finančnih težavah, je bilo na redni seji naše sekcije sklenjeno, naj vsak naš

član pridobi vsaj po tri nove člane, ki bi se naročili tudi na Planinski Vestnik. Vsak naročnik bo plačal po 15 din, ostanek naročnine doplača sekcija sama. Vsakemu članu sekcije Tovarna gumijevih, usnjenih in kemičnih izdelkov Sava, ki bo pridobil tri nove člane, naročnike za PV, bo planinska sekcija podarila zemljevid Julijskih Alp.

Ivan Petrič

ANNAPURNA II IN IV HIMALAJSKI VEČER V LJUBLJANI

Navada je, da planinske organizacije, ki organizirajo velike ekspedicije, prirejajo tudi predavateljske večere, na katerih vodja ekspedicije ali njeni člani javnosti poročajo o svojem uspehu. To je nekak prvi obračun o delu ekspedicije, ne finančni, pač pa razglasitev njenih športnih in kulturnih dosežkov. Ta navada po svetu zadnje čase ni več tako obvezna ali vsaj nima več tako uradnega tona, saj se je himalaizem – če s tem poimenujemo alpinistično delovanje v najvišjih gorstvih sveta – v zadnjih desetih letih tako razrasel, da bi bilo marsikje takih uradnih slovesnih večerov že preveč.

Naš ekspedicionizem, slovensko odpravarstvo, ima seveda svojo usodo. Pravzaprav se je začelo razvijati takrat, ko so bile prve in zato najmenitnejše lovorike v Himalaji že potrgane. S tem seveda ni rečeno, da je danes tam že vse postorjeno. Prav naš dosežek v drugi polovici l. 1969 je lep, prepričevalen razlog, da nam ni treba žalovati za prvo, zlato dobo himalaizma, marveč da je treba na dosedanjih dosežkih in izkušnjah nadaljevati naše himalaistično prizadevanje in se z njim uveljaviti v svetu. Naš uspeh v slavni skupini Annapurn so svetovni regulatorji himalaizma zabeležili z enako pozornostjo, kakršno so posvečali našim prvim poskusom, ko so ugotavljali, da šele zbiramo svoje izkušnje in preizkušamo svoja moštva. Ponosni smo lahko na dosežke naših annapurnovcev. Lahko rečemo, da smo se z njimi dostojno uvrstili med tiste alpske narode, ki imajo v ekspedicionizmu daljše in bogatejše izročilo. Lahko rečemo, da smo s tem dejanjem našemu planinstvu dodali novo sestavino, pomembno za njegovo mesto v narodnem in državnem življenju.

Ljubljana, mesto, iz katerega je ekspedicija pognala, je na slovesnem večeru dne 6. II. 1970 v kinu »Komuni« pokazala, da zna ceniti pomen tega uspeha. Predsednik dr. Miha Potočnik je pozdravil nabito polno dvorano in poročevalca, vodjo ekspedicije Aleša Kunaverja. Večera so se udeležili vidni predstavniki javnega življenja in zastopniki planinskih društev iz vse Slovenije. Med gosti so bili tudi predsednik Planinske zveze Jugoslavije dr. Marijan Breclj, podpredsednik IS SRS dr. France Hočevar in univ. prof. Boris Ziherl.

Pred poslušalci so se nato v dveh urah zvrstili izbrani dispozitivi, ki so prikazali »anabazis« naše ekspedicije od Kathmanduja do vrhov take višine, kakršne v letu 1969 niso zmogle doseči odprave drugih s himalajskimi izkušnjami in uspehi bogatejših narodov. Aleš Kunaver je z jedrnato besedo pospremljal in povezoval pisano zbirko zares sijajnih ponazoril, v katerih bodo za zmeraj ostali izpričani premožni kadri tretje slovenske himalajske ekspedicije, ki je iz zgodovine svetovnega alpinizma nobeden ne more izbrisati. Aleš Kunaver, Tone Sazonov, Mike Drašler, Matic Maležič, Klavdij Mlekuš, Lojze Golob, Cic Štupnik, dr. Jože Andlovic, Tone Wraber in dr. Andrej Martinčič so imena naših ljudi, ki so za zmerom povezana z zgodovinskim dejstvom, da si tak uspeh more priboriti tudi alpinistična naveza morda najmanjšega izmed alpinističnih narodov, če za njo stoji moralna in materialna podpora nacionalne in državne skupnosti.

Industrija gostinske opreme

IGO

LJUBLJANA, Trnovski pristan 8

Telefon 21-747

Projektiramo, izdelujemo in montiramo sodobno opremo za vse vrste kuhinj, samopostrežnih restavracij, snack barov, točilnic, hladilnic in butanskih postaj

Strokovne nasvete, načrte in ponudbe dajemo brezplačno

V letu 1969 smo znatno razširili naš proizvodni program, tako, da je z našimi izdelki moč opremiti še tako zahteven objekt

Priporočamo se za naročila

ČASOPISNO IN GRAFIČNO PODJETJE

DELO

Ljubljana, Titova, Likozarjeva, Tomšičeva

BLASNIKOVA TISKARNA

TISKARNA »DELO«

DOM TISKA

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine

Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«

zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«

ilustrirano revijo »TOVARIS«

štirinajstdnevnik »NAŠI RAZGLEDI«

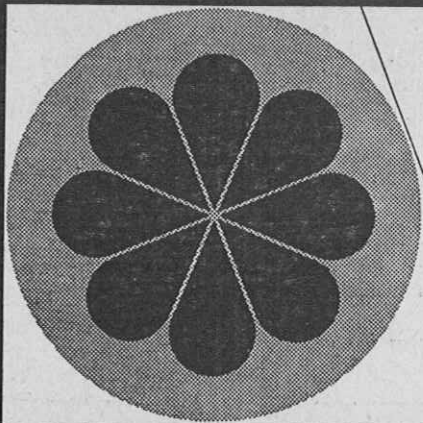
revijo »AVTO«

revijo »STOP«

zabavni tednik »ZVITOREPEC«

Za vaše vozilo dobite na naših bencinskih servisih vedno najustreznejše mazivo in gorivo

CEDEMONTA

je okrepčevala tudi
našo himalajsko ekspedicijo

ETOL

tovarna arom in eteričnih olj
CELJE

GOSPODINJE! ZAHTEVAJTE RE-
CEPTNE KNJIŽICE, KI VAM JIH
BREZPLAČNO POŠLJE TOVARNA
ETOL CELJE

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja Radeče pri Zidanem mostu

Telefon: Radeče 81-950, 81-951
Tekoči račun pri NB Laško 5071-601-1030
Železniška postaja: Zidani most
Brzojavi: Papirnica Radeče

PROIZVAJA:

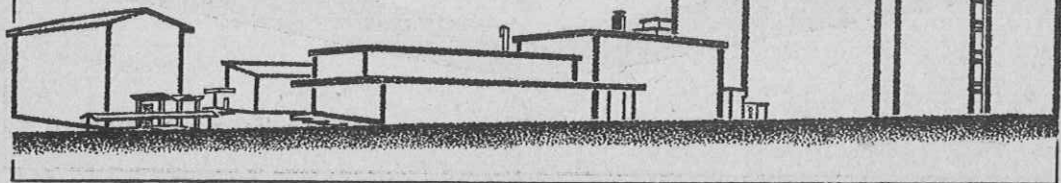
vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi heliografski in foto papir, paus papir, kartografski, specialni risalni »Radeče«, papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku.

PO ŽELJI IZDELUJE KARTICE V POSEBNEM TISKU
V RDEČI, MODRI ALI SIVI BARVI

Obogatite svoj jedilnik z ovsenimi kosmiči,
testeninami, pecivom, čokolado *Gorenjka*
in bonboni **šumi**, katere za vas
pripravlja kolektiv kombinata.

KOMPAS

Turistično in avtobusno podjetje
LJUBLJANA, Dvoržakova ul. 11

POSLOVALNICE:

Beograd, Bled, Budva, Celje, Crikvenica, Dubrovnik, Fernetiči, Gradina (Dimitrovgrad), Hercegnovi, Izola, Jesenice, Koper, Kozina, Kranj, Korensko sedlo, Lazaret (Ankaran), Leskovac, Ljubelj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Niš, Novo mesto, Novi Sad, Opatija, Podgora, Portorož, Postojna, Poreč, Pula, Rabac, Rovinj, Sežana, Skopje, Split, Subotica, Šentilj, Škofije, Vatin (Vršac), Vrsar, Vršac, Zadar, Zagreb

DEJAVNOSTI:

Prodaja vseh vrst železniških, letalskih in ladijskih vozovnic za tu in inozemstvo – hotelske rezervacije – turistične informacije – posredovanje potnih listov in vizumov – organizacija izletov in potovanj po Jugoslaviji in inozemstvu z lastnimi modernimi turističnimi avtobusi – avtobusni prevozi – izposojanje oseb. avtomobilov brez šoferja

HOTELI:

KOMPAS hotel Dubrovnik – KOMPAS garni hotel Bled – KOMPAS hotel Ljubelj – KOMPAS motel Kranjska gora – Hotel »PANORAMA« Ljubelj – Restavracija »LJUBLJ«

KOMPAS žičnica »Zelenica« na Ljubelju – obratuje vsak dan

Gojitveno lovišče Petrovci

RENT-A-CAR

KOMPAS je pred vsakim potovanjem najboljši svetovalec

SATURNUS

KOVINSKO PREDELOVALNA
INDUSTRIJA
EMBALAŽA
AVTOOPREMA

Uprava
Ljubljana, Ob železnici 16; tel. 313-666

Komercialni sektor:
Ljubljana, Proletarska 4/II; tel. 314-477

Telex: Yu Saturn 31208
Telegram: Saturnus Ljubljana

P. p. 10

Naš program:

Konzervne doze za prehrabeno industrijo

Pločevinska embalaža za prehrabeno, kemično, farmacevtsko in druge industrije

Pokrovčke za stekleno embalažo: alupo, aluvi, sapo, pano in kronske izdelki za široko potrošnjo: dekorativne škatle in pladnji ter razpršilci

Svetlobna oprema za vozila: žarometi, svetilke in refleksni žarilci vseh vrst

Elektrotermični aparati: kuhalniki, peči, kaloriferji

Napisne ploščice: litografirane, eloksirane

Pločevinski reklamni plakati

ZDRUŽENO PODJETJE
SLOVENSKE ŽELEZARNE

ŽELEZARNA JESENICE

JESENICE NA GORENJSKEM
SR SLOVENIJA

Telefon: 82-244, 82-441 — Telegram:
Železarna Jesenice — Tek. račun: SDK
Kranj, podružnica Jesenice 5153-1-909 —
Teleprinter: 34526 Kranj

Proizvaja :

JEKLA:

konstrukcijska
konstrukcijska s povečano
trdnostjo
za globoki vlek
za elektroindustrijo
za ladjedelništvo
za kotlogradnjo
za cementacijo in poboljšanje
nerjaveča in ognjevdružna
vzmetna
za avtomate
orodna

TOPLA PREDELAVA:

debela, srednja, tanka, pocinkana,
trafo in dinamovo pločevino;
toplo valjani profili

HLADNA PREDELAVA:

hladno valjani trakovi, hladno
oblikovani profili, vlečena žica,
vlečeno, luščeno in brušeno jeklo,
žičniki bodeča žica

DODAJNI MATERIAL

ZA TALILNO VARJENJE:

elektrode za varjenje, žica za
plamensko in avtomatsko varjenje,
žica za metalizacijo in prašek
za avtomatsko varjenje

